

Sanglyrikk i norskundervisningen

En metodetriangulert undersøkelse av hvordan sanglyrikken fremstilles og kan være en del av norskundervisningen ved studieforberevende utdanningsprogram i den videregående skolen

KJETIL TINGSTVEIT HANSEN

VEILEDER

Bjarne Markussen

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for nordisk og mediefag

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på fem års studier ved lektorutdanningen ved UiA. I løpet av studietiden har jeg fått venner for livet og utviklet meg som lærer. I arbeidet med masteroppgaven er det flere mennesker rundt meg som fortjener en takk.

Først og fremst takk til min veileder, Bjarne Markussen. Jeg setter stor pris på dine gode tilbakemeldinger og råd underveis, og for at du inkluderte meg i forskningsgruppen for sanglyrikk. Her fikk jeg erfare hvor bredt sanglyrikken favner og noen av innfallsvinklene man kan benytte i arbeid med sjangeren.

En annen takk må rettes til Even. Analysen av de musikalske elementene i «Noen å hate» hadde ikke vært mulig uten din hjelp. Ikke bare åpnet du øynene mine, men også ørene, for et fagfelt jeg tidligere har hatt en interesse for, men få kunnskaper om.

Jeg vil også takke Anja Skybakmoen for notene hun sendte til hennes coverversjon av «Noen å hate». Disse har vært til god hjelp i analysen.

I tillegg vil jeg takke deg, Julian, som tok seg tid til å korrekturlese oppgaven samtidig som du har vært opptatt med egne studier. Jeg setter stor pris på hvor grundig du gikk til verks og de ulike innspillene du kom med.

I løpet av skriveprosessen har det også vært godt å få noen avbrekk med familie og venner. Takk til alle dere.

Kjetil Tingstveit Hansen, Kristiansand mai 2019

Innholdsfortegnelse

Forord	ii
1 Innledning	1
1.1 Presentasjon av tema	1
1.2 Oppgavens forskningsspørsmål og mål	1
1.3 Avgrensning	2
1.4 Oppgavens struktur	4
1.5 Hva kjennetegner sanglyrikken?	5
1.6 Læreplanen i norsk	7
2 Lærebokanalyse	15
2.1 Om lærebøker og godkjenningsordningen	15
2.2 Lærebokforskning	16
2.3 Min metodiske forankring i lærebokanalysen	18
2.4 Mitt fokus i lærebokanalysen	19
2.5 Didaktisk teori	21
2.5.1 Oppgavens utforming er avgjørende for elevenes lesing	21
2.5.2 Elevers egne tekstvalg kan øke motivasjonen	22
2.6 Lærebokanalyse av <i>Intertekst</i>	23
2.6.1 Om læreverket	23
2.6.2 Analyse av <i>Intertekst Vg1</i>	25
2.6.3 Analyse av <i>Intertekst Vg2</i>	29
2.6.4 Analyse av <i>Intertekst Vg3</i>	35
2.6.5 Hva har Lise vært gjennom etter å ha fulgt lærebøkene i læreverket <i>Intertekst</i> ?	40
2.6.6 Innslag fra læreverkene <i>Panorama</i> og <i>Grip teksten</i>	43
2.6.7 Oppsummering av lærebokanalysen	45
3 Intervju med lærere	48
3.1 Om metoden og informasjon om gjennomføringen	48
3.2 Funn	51
3.2.1 Bruker lærerne sanglyrikk, og hvorfor/hvorfor ikke?	51
3.2.2 Hvordan kan undervisningen se ut?	53
3.2.3 Hvordan vurderer lærerne <i>Intertekst</i> ?	56

3.3 Oppsummering av funnene fra intervjuene	57
4 Analyse av «Noen å hate»	59
4.1 Om Raga Rockers og låten	59
4.2 Sjangeren	59
4.3 Analyse av de musikalske elementene i låten.....	60
4.4 De lyriske elementene i «Noen å hate»	63
4.5 Samspillet mellom musikk og tekst	66
4.6 Om Anja Skybakmoen og hennes coverversjon.....	67
4.7 Analyse av de musikalske elementene i versjonen til Anja Skybakmoen.....	67
4.8 Samspillet mellom tekst og musikk i Anja Skybakmoens versjon	69
4.9 Oppsummering	70
5 Undervisningsopplegg	72
5.1 Om de tre undervisningsoppleggene	72
5.2 Undervisningsopplegg for Vg1 med utgangspunkt i «Noen å hate»	75
5.2 Undervisningsopplegg for Vg2 med utgangspunkt i julemusikk	81
5.3 Undervisningsopplegg for Vg3 med utgangspunkt i sampling i musikken	85
6 Avslutning	89
Litteraturliste	91
Sammendrag.....	96
Abstract	97
Vedlegg	98
Vedlegg 1: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i <i>Intertekst Vg1</i>	98
Vedlegg 2: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i <i>Intertekst Vg2</i>	101
Vedlegg 3: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i <i>Intertekst Vg3</i>	110
Vedlegg 4: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	114
Vedlegg 5: Intervjuguide	117
Vedlegg 6: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 1	119
Vedlegg 7: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 2.....	126
Vedlegg 8: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 3	136
Vedlegg 9: Undervisningsopplegg for Vg1 og MAKVISE.....	145
Vedlegg 10: Undervisningsopplegg for Vg2 og MAKVISE.....	151
Vedlegg 11: Undervisningsopplegg for Vg3 og MAKVISE.....	154

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

I 2010 startet jeg på studieforberevende utdanningsprogram ved en videregående skole i Agder. På dette tidspunktet hadde jeg min egen mobiltelefon, et Spotifyabonnement og et påkostet sett med høretelefoner. I løpet av en dag ville jeg ved hjelp av disse tre tingene lytte til musikk ved flere anledninger, for eksempel på bussen, når jeg trente og de gangene lærerne tillot det i undervisningen mens vi arbeidet med oppgaver. Til tross for at jeg i løpet av de tre årene ved videregående skole omga meg med lyrikk, var denne typen sjelden en del av norskfaget. Her arbeidet vi som oftest skjønnlitterære tekster som noveller, dikt og romaner. I løpet av studietiden ved UiA har Bob Dylan vunnet Nobelprisen i litteratur, jeg har gjennom ulike praksisperioder erfart hvordan sanglyrikken kan inkluderes i undervisningen og jeg har opplevd at oppmerksomheten rundt sjangeren øker innenfor litteraturvitenskapen. Ikke bare er sanglyrikken noe man har et individuelt forhold til, den har også et kollektivt aspekt hvor mennesker samles på konserter eller musikkfestivaler, synger de samme sangene og opplever en tilhørighet med andre. Ettersom sanglyrikken har en stor rolle i samfunnet vårt, har jeg vært opptatt av å se nærmere på hvordan denne sjangeren kan brukes i undervisningen. Hvordan den er fremstilt og brukt i lærebøkene, hva ulike lærere mener om temaet og hvordan man kan lage undervisningsopplegg som tar i bruk sanglyrikk, er spørsmål som har opptatt meg i arbeidet med denne masteroppgaven.

1.2 Oppgavens forskningsspørsmål og mål

De fem årene ved lektorutdanningen har vært fylt med praksisperioder ved ulike ungdomsskoler og videregående skoler i regionen, og fagdidaktikken har vært undervisningsrettet. Jeg har alltid vært interessert i å tilegne meg nye arbeidsmetoder samt tekster og oppgaver som jeg kan anvende i fremtidig undervisning. Derfor har det også vært naturlig for meg å skrive en fagdidaktisk masteroppgave hvor jeg fordyper meg i et emne jeg synes er interessant og som jeg kan dra nytte av i fremtidig arbeidspraksis. Som et resultat av min interesse for både sanglyrikk og undervisning er derfor forskningsspørsmålet i oppgaven som følger:

På hvilken måte kan sanglyrikk være en del av norskundervisningen ved studieforberevende utdanningsprogram i den videregående skolen?

Det er mange måter man kan svare på dette spørsmålet, og jeg vil undersøke temaet nærmere fra flere ulike sider. Lærebøkene spiller en viktig rolle knyttet til både planleggingen og gjennomføringen av undervisningen i skolen. På bakgrunn av dette vil jeg forsøke å svare på underspørsmålet: «Hva inneholder lærebøkene av sanglyrikk, og hvordan legges det opp til arbeid med sjangeren?» Selv om lærebøkene spiller en viktig rolle i undervisningen er det ikke slik at elevene leser boken fra perm til perm og tilegner seg all kunnskapen den formidler. Derfor vil jeg også se nærmere på hva et utvalg lærere mener om lærebøkene bruk av sanglyrikk, og hvilke erfaringer de selv har knyttet til temaet. Dette bringer meg videre til oppgavens andre underspørsmål som er: «Hvilke holdninger, tanker og erfaringer har lærere om det å bruke sanglyrikk i norskfaget, og hvordan vurderer de lærebøkene fremstilling av dette?» For å få frem hvordan sanglyrikk skiller seg fra annen lyrikk vil jeg også gjennomføre en analyse av en sang i to versjoner, som gir oppgavens tredje underspørsmål: «Hvordan kan sanglyrikkens særtrekk komme til uttrykk i en analyse?» Som kommende norsklærer med erfaringer knyttet til det å bruke sanglyrikk i undervisningen vil jeg også vise hvordan ulike opplegg kan se ut. Det fjerde og siste underspørsmålet i oppgaven er derfor: «Hvordan kan ulike undervisningsopplegg i norskfaget som inneholder sanglyrikk være utformet?»

Målet med oppgaven er å gi et bidrag til forskningsfeltet knyttet til undervisning og sanglyrikk, da jeg opplever at det ligger et potensiale her som foreløpig er lite utforsket. Håvard Rem skriver i artikkelen «Om man nok en gang ser bort sanglyrikken...» om hvordan sanglyrikken er underrepresentert i litteraturhistoriske bøker. Blant annet peker han på at det i bind 6-8 i *Norsk litteraturhistorie* er skrevet omtrent 700 sider om etterkrigslyrikk, men kun syv sider av disse er viet til den norske sanglyrikken fra perioden (Rem, 2015, s. 21). At sanglyrikken er viet lite oppmerksomhet i deler av litteraturvitenskapen ser man også igjen i litteraturdidaktikken. Det foreligger lite forskning knyttet til temaet, og håpet mitt er at ved å sette lys på sanglyrikkens potensiale i klasserommet kan jeg inspirere andre til videre forskning. Jeg håper også at flere lærere ser mulighetene som ligger i sanglyrikken og inkluderer den i egen undervisning.

1.3 Avgrensning

Som i alle oppgaver er man nødt til å ta stilling til hva som skal inkluderes og hva som må utelates. Norskfaget i skolen er innholdsmessig omfattende og går over flere år, noe som gir muligheter til en rekke innfallsvinkler. I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på faget i videregående skole, mer spesifikt ved studieforbereende utdanningsprogram hvor faget går

over alle de tre årene. Jeg har valgt å se på temaet fra flere ulike sider, gjennom en lærebokanalyse, intervju med lærere, analyse av en sang i to versjoner og ved forslag til undervisningsopplegg. Når man ser på et fenomen ved hjelp av flere ulike metoder, snakker man gjerne om *metodetriangulering*. Jeg har valgt å belyse temaet fra flere områder ettersom det er forsket lite på sanglyrikken i norskundervisningen og for å vise hvordan de ulike delene av feltet kan legge opp til arbeid med sjangeren på ulike måter. Ved å analysere en sang i to versjoner og gi forslag til undervisningsopplegg håper jeg å illustrere særtrekkene til sjangeren og gi inspirasjon til hvordan man kan arbeide med den i norskfaget. Denne metodetrianguleringen setter naturligvis begrensninger for omfanget av hver del.

Lærebokanalysen konsentrerer seg i hovedsak om de tre bøkene fra læreverket *Intertekst*. Disse lærebøkene brukes på flere av skolen rundt om i Agder, noe som også var tilfellet ved skolene hvor de lærerne som jeg intervjuet arbeidet. For at ikke denne analysen skulle bli for omfattende har jeg valgt å fokusere på lærebøkene, noe som gjør at nettressursene og andre deler av læreverket ikke vil bli kommentert i min oppgave. Jeg har også undersøkt hvordan sanglyrikken blir framstilt i lærebøkene fra læreverkene *Grip teksten* og *Panorama*. Det er mange fellestrekk mellom de ulike bøkene med henhold til hvilke sangtekster som er inkludert og hvordan oppgavene som omhandler sanglyrikk er utformet. Jeg har derfor valgt å gå i dybden på bøkene fra *Intertekst* samtidig som jeg kommer til å gi et kort sammendrag av hvordan lærebøkene fra de to andre læreverkene skiller seg ut. I intervjudelen av oppgaven har jeg valgt å begrense antallet intervjupersoner til tre. Dette antallet gjør at man får frem hva noen ulike lærere tenker om temaet på samme tid som det ikke blir uoversiktlig med for mange informanter. I analysen av sangen «Noen å hate» har jeg gått i dybden på originalversjonen til Raga Rockers og Anja Skybakmoens coverversjon. Jeg har valgt disse to versjonene ettersom det får frem særpreget til sanglyrikken på en god måte. Selv om teksten er mer eller mindre den samme i de to versjonene er det store forskjeller i sangenes uttrykk. Denne analysen og sammenligningen danner også grunnlaget for ett av de tre undervisningsoppleggene jeg har utformet. Jeg har valgt å lage ett til hvert årstrinn for å vise hvordan man kan arbeide med sanglyrikk til ulike temaer og kompetansemål fra læreplanen. Selv om de er rettet mot studieforberevende utdanningsprogram på videregående er det fullt mulig å tilpasse oppleggene slik at de kan gjennomføres for lavere årstrinn eller ved ulike utdanningsprogram.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven består av seks kapitler som igjen er delt opp i ulike underkapitler. Jeg vil avslutte dette første kapitlet med å definere begrepet sanglyrikk og gjøre rede for hva som skiller sjangeren fra annen lyrikk. Jeg vil også se nærmere på hvilke deler av læreplanverket som åpner opp for at man i norskfaget kan arbeide med sanglyrikk. Kapittel 2 inneholder lærebokanalysen hvor bøkens valg av tekster, oppgaver og fremstilling av sjangeren blir undersøkt og kommentert. Her benytter jeg meg blant annet av et pedagogisk analyseperspektiv på lærebøkene, og jeg vil i den forbindelse anvende ulike didaktiske teorier og perspektiver. Disse vil også være gjeldende for flere deler av oppgaven, og blir derfor henviset til ved senere anledninger. I dette kapitlet vil jeg også introdusere den fiktive eleven, Lise. Jeg har valgt å inkludere henne for fremstillingens skyld, og for å inkludere et elevperspektiv i oppgaven. Med tanke på at undervisningen skal planlegges og gjennomføres for nettopp elevene, har dette vært en måte å få fremhevet dette aspektet på. Lise og dette elevperspektivet vil i tillegg være en del av kapittel 3 og 5. I kapittel 3 presenteres funnene fra intervjuene med de tre lærerne. Deretter følger kapittel 4 som inneholder en analyse av Raga Rockers' «Noen å hate» og coverversjonen til Anja Skybakmoen. Videre blir de ulike undervisningsoppleggene for hvert årstrinn på studieforberedende utdanningsprogram presentert i kapittel 5. Oppgaven avsluttes med kapittel 6 som inneholder en oppsummering av funnene og noen betraktninger knyttet til hva jeg har gjort. Til oppgaven er det også utformet ulike vedlegg som er plassert helt til slutt. Her har jeg blant annet laget en oversikt over sanglyrikken i de tre lærebøkene i læreverket *Intertekst* og over oppgavene som omhandler sjangeren. Jeg har også lagt ved informasjonsskrivet lærerne fikk tilsendt i forbindelse med intervjuene, og intervjuguiden jeg brukte i gjennomføringen av disse. Intervjuene ble tatt opp med lydopptaker, og i etterkant transkriberte jeg dem. Selv om disse dokumentene ble omfattende, har jeg valgt å inkludere dem som vedlegg. På denne måten kan man få innsyn i hvordan intervjuene foregikk, og interessante aspekter som ikke blir belyst i oppgaven min kan fungere som inspirasjon til andre og videre forskning. De siste vedleggene består av planleggingsskjemaer og didaktiske begrunnelser i form av MAKVISE-skjemaer knyttet til de tre undervisningsoppleggene jeg har utformet. Videre vil jeg i de ulike delene av oppgaven henvise til de aktuelle vedleggene.

1.5 Hva kjennetegner sanglyrikken?

Før jeg går videre i oppgaven er det nødvendig å se nærmere på selve begrepet sanglyrikk og hva som kjennetegner sjangeren. De historiske røttene til sanglyrikken går langt tilbake. Fragmenter av Sappos' sangtekster fra omtrent 600 år f.Kr. er tekster som ofte er blitt kalt lyriske (Janss & Refsum, 2010, s. 11). Selve betegnelsen «lyrikk» er avledet fra det greske ordet «lyra» som betyr lyre. I antikken brukte man betegnelsen lyrikk om sang til lyrespill (Janss & Refsum, 2010, s. 16). Med andre ord har lyrikken en tradisjonell tilknytning til sang og musikk. Moderne lyrikk vil i større grad ha beveget seg bort fra idealet om sangbarhet, men innenfor visse sjangre står det sterkt. I denne forbindelse vil man finne et skille mellom det man i dag kan definere som sanglyrikk og skriftlyrikk. De ulike skillene mellom de to formene for lyrikk vil jeg gjøre rede for i det følgende.

Christian Janss og Christian Refsum avslutter kapittel 9, «Sangbar lyrikk», i boken *Lyrikkens liv* ved å nevne noen av de essensielle forskjellene mellom sang og skrift. Den første forskjellen de peker på er at man i arbeid med skrift bruker synet, mens man i arbeid med musikk bruker hørselen (Janss & Refsum, 2010, s. 280). Sanglyrikken er ikke ment å utelukkende skulle leses, og påkaller seg derfor andre sanser. Fenomener som rytme og klang krever dermed også å bli forstått ulikt. Hvor man i skriften har en rytme og klang som ligger latent, vil man i sangen ha en realisert rytme. Om dette skriver forfatterne videre: «Når sangen fremføres til akkompagnement, får sangens rytme enda en meningsgivende klangbunn ettersom den da eventuelt kan følge de andre instrumentenes rytme. Eller den kan i enkelte sammenhenger fremføres synkopert eller relativt fritt i forhold til denne rytmen.» (Janss & Refsum, 2010, s. 280) Dermed kan man også se på musikken som sitt eget språk med «egne estetiske og betydningsmessige valører» (Janss & Refsum, 2010, s. 280). På denne måten kan musikken enten forsterke eller bryte med betydningen i teksten. Dette ser man tydelig i de to versjonene av «Noen å hate» som jeg senere skal analysere. I coverversjonen til Anja Skybakmoen er sangteksten mer eller mindre den samme som i originalen, men musikken går i et annet tempo, instrumenteringen er annerledes og vokalen til Skybakmoen gir et helt annet inntrykk enn Michael Krohns.

Pat Pattison peker i artikkelen «Similarities and differences between song lyrics and poetry» på seks forskjeller mellom det han omtaler som sanglyrikk («lyrics») og skriftlyrikk («poetry»). Den første er at skriftlyrikerne kan bruke et mer komplekst språk enn det sanglyrikerne kan. Dette som en følge av at leserne av skriftlyrikk kan stoppe opp, gå tilbake i teksten og slå opp ulike ord når den leses. Denne typen lyrikk vil derfor i større grad kunne

inneholde en tvetydighet, innfløkte metaforer og mindre dagligdagse ord (Pattison, 2011, s. 122). Sanglyrikken kan derimot være mindre preget av komplekse ord, ettersom man har musikken til å fremheve en stemning eller utdype teksten. Dette betyr ikke at sanglyrikken er nødt til å være preget av et «enkelt» språk, og at skriftlyrikken alltid vil ha et kompleks et. Likevel vil språket i skriftlyrikken måtte stå på sine egne bein, mens man i sanglyrikken vil ha musikalske elementer som kan «farge» ordene i den ene eller den andre retningen (Pattison, 2011, s. 124). Den andre forskjellen han peker på mellom de to formene for lyrikk er linjedelingen. I skriftlyrikken har man eksempler på at diktere kan bygge opp spenning ved å la det fortalte deles inn i flere linjer. Dette betyr at man kan avslutte en linje men la den grammatiske betydningen fortsette over i neste. På denne måten blir leseren nysgjerrig ettersom det bygges opp spenning, uten at det blir forvirrende. Dette er vanskelig å få til i sanglyrikken, med tanke på at den lyriske frasen som oftest vil følge den melodiske frasen. Om man bryter opp den grammatiske betydningen i ulike linjer vil dette kunne bryte med «the melodic roadmap», noe som igjen kan skape forvirring (Pattison, 2011, s. 124). Det tredje Pattison peker på er at rim er en viktig del av sanglyrikk ettersom den retter seg mot hørselen. Her bidrar rim til et slags kart for øret som viser forholdet mellom linjene, skaper flyt og forteller øret hvor de ulike seksjonene ender. Selv om rim også er viktig i skriftlyrikken, er det ikke like avgjørende ettersom leseren kan se hvor en linje eller seksjon avsluttes. I tillegg er det ikke alltid slik at rimene her markerer hvor en frase avsluttes (Pattison, 2011, s. 125). Den fjerde forskjellen er at sanglyrikken er mer avhengig av repetisjon. Skriftlyrikken er gjerne preget av en lineær reise som beveger seg fra idé til idé, linje til linje, helt til slutten. Med visse unntak er den derfor preget av mindre repetisjon enn det sanglyrikken er (Pattison, 2011, s. 126). I sanglyrikken vil man ofte finne refreng som blir gjentatt flere ganger og som skal forandre eller fordype meningen. Strukturen i sanglyrikken henger også sammen med den femte forskjellen, som er at man i denne typen tekster har begrenset med plass. Vanligvis varer kommersielle sanger rundt 2½ til 3½ minutt, noe som setter rammer for teksten. Selv om det finnes unntak, vil en gjennomsnittlig kommersiell sang inneholde tolv til tjue linjer om man ser bort fra refrenget. Dette påvirker naturligvis innholdet i tekstene. Som oftest vil skriftlyrikken kunne være så lang eller kort som den trenger å være, med unntak av enkelte undersjangre som haikudikt eller sonetter hvor det finnes begrensninger (Pattison, 2011, s. 127). Den siste forskjellen Pattison trekker frem er at sanglyrikken er mer avhengig av fast metrikk enn skriftlyrikken fordi den er akkompagnert av rytmen fra musikken. Særlig i vestlig populærmusikk går musikken i 4/4 takt, noe som gjør at rytmen i teksten gjerne faller inn i et

mønster av sterk/svak/sterk/svak stavelse. Annen musikk som går i 3/4, 6/8 og 12/8 legger opp til mønsteret sterk/svak/sterk stavelse i tredjedelstaktene (Pattison, 2011, s. 127).

Kort oppsummert ser man at sanglyrikken har en rekke særtrekk som gjør at den skiller seg fra skriftlyrikken. Selv om jeg har trukket frem forskjellene mellom de to undersjangrene av lyrikk, er det viktig å presisere at de også har en rekke likheter. Blant annet vil man innenfor skriftlyrikken og sanglyrikken ofte finne språklige bilder og andre virkemidler. Ofte skilles det mellom tradisjonell og modernistisk skriftlyrikk, og som jeg tidligere har vært inne på vil ikke sistnevnte være like bundet av faste rim- og rytmemønstre. Likevel vil man innenfor skriftlyrikken og sanglyrikken være opptatt av å formidle en stemning, og innslag av for eksempel metaforer, symboler, allusjoner og kontraster er vanlige. Dette innebærer at man i undervisningen for eksempel kan vise hvordan språklige virkemidler kommer til uttrykk i både sanglyrikk og skriftlyrikk. Selv om jeg videre i oppgaven vil se nærmere på hvordan lærebøkene og et utvalg lærere vektlegger særtrekkene til sanglyrikken, er det derfor også viktig å presisere at undersjangrene har mye til felles. Likevel vil jeg argumentere for at de ulike tekstene krever ulike tilnærminger med tanke på at skriftlyrikken retter seg mot øyet og sanglyrikken mot øret.

1.6 Læreplanen i norsk

Læreplanen i norsk legger rammer for hva elevene skal lære i faget og hvordan undervisningen skal gjennomføres. Selv om det legges føringer er det likevel opp til læreren å vurdere hvordan elevene skal oppnå de ulike kompetansemålene i planen. Dette handlingsrommet åpner opp for at man i tråd med læreplanen kan legge opp til arbeid med sanglyrikk i faget. Den gjeldende læreplanen i norsk stammer fra reformen «Kunnskapsløftet» som ble innført i 2006 og ble senest revidert i 2013. Jeg vil starte med å vise hvilke deler av denne planen som åpner opp for at sanglyrikken kan være en del av undervisningen. Videre vil jeg se nærmere på høringsutkastet til den nye læreplanen i faget, som vil bli innført ved skolestart i 2020. Før jeg går videre vil jeg bemerke at man som lærer ofte legger opp undervisningen slik at elevene arbeider med flere av kompetansemålene fra læreplanen på samme tidspunkt. Dette innebærer at man for eksempel kan arbeide med noen av kompetansemålene fra hovedområdet «Skriftlig kommunikasjon» på samme tidspunkt som man arbeider med noen av målene fra hovedområdet «Språk, litteratur og kultur».

Det er flere av kompetansemålene i den gjeldende læreplanen for norsk etter Vg1 – studieforberedende utdanningsprogram (og Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram) som gir

muligheter for at elevene kan arbeide med sanglyrikk. Det første eksempelet er under hovedområdet «Muntlig kommunikasjon» og er som følger: «bruke norskfaglige kunnskaper og begreper i samtaler om tekst og språk» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). Her er det viktig at elevene i samtaler om sanglyrikk, som er en type tekst, har kunnskaper om hva som kjennetegner sjangeren og en bevissthet knyttet til begrepene innenfor feltet. For eksempel hvordan man kan omtale strukturen i en sang, hva som er vers og hvilken rolle instrumenteringen har. Det neste kompetansemålet som åpner opp for å inkludere sanglyrikken i undervisningen er fra hovedområdet «Skriftlig kommunikasjon». Kompetansemålet er: «lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). Selv om kompetansemålet kun inneholder verbet *lese*, åpner det likevel opp for at elevene kan lytte til sanglyrikk og lese tekstene i videre arbeid. Det blir i dag gitt ut norsk musikk med tekster skrevet på begge målformene, noe som også er i tråd med læreplanmålet, hvor elevene skal møte tekster på begge målformer. Under det tredje og siste hovedområdet i læreplanen, «Språk, litteratur og kultur», er det særlig tre kompetansemål som åpner opp for arbeid med sanglyrikk. Disse er:

- drøfte kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et utvalg samtidstekster
- gjøre rede for et bredt register av språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har
- tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster

(Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10)

Man vil kunne finne flere gode eksempler på sanger som tar opp temaer knyttet til kulturmøter og kulturkonflikter, og ofte kan dette være sanger elevene har et forhold til fra før av. På samme måte som annen lyrikk vil man også finne eksempler på språklige virkemidler i sangtekster, noe som gjør at man også her kan arbeide med sanglyrikk. Når elevene skal tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster vil det være naturlig å bruke sanglyrikk med tanke på at dette er en utbredt sjanger som elevene omgir seg med i store deler av livene sine.

Det er også flere av kompetansemålene etter Vg2 for studieforbereende utdanningsprogram som åpner opp for at elevene kan arbeide med sanglyrikk. Under

hovedområdet «Språk, litteratur og kultur» er det særlig fire av dem som er aktuelle. Målene er som følger:

- analysere innhold og vurdere bruk av virkemidler i tekster som er hentet fra ulike digitale medier
- sammenligne fortellermåter og verdier i et utvalg samtidstekster med fortellemåter og verdier i myter og folkediktning
- beskrive hvordan ulike forestillinger om det norske kommer til uttrykk i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene og i et utvalg samtidstekster
- lese et utvalg sentrale norske og noen europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og kommentere form og innhold

(Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11)

Til det første av de opplistede kompetansemålene kan man for eksempel se på musikkvideoer som kombinerer sangtekst, musikk og video. I arbeid med det andre målet kan for eksempel elevene arbeide med skillingsviser eller ballader, som de deretter må sammenligne med ulike samtidstekster. Også her er det mulig å bruke sanglyrikk. Til det tredje kompetansemålet vil man for eksempel kunne trekke frem de ulike nasjonalsangene som har vært brukt i landet, blant annet «Ja, vi elsker dette landet», «Sønner av Norge» og «Norges Skaal». Av samtidstekster kan man for eksempel se på hvilke sanger som synges når Norge konkurrerer i ulike idretter, for eksempel fotball. Flere av de ulike sangene eller sjangerne jeg har trukket frem tidligere vil også kunne brukes i forbindelse med det fjerde kompetansemålet som er listet opp. For eksempel nasjonalsanger, skillingsviser og ballader. I tillegg kan man også legge opp til arbeid med ulike salmer. Det er også tre kompetansemål under hovedområdet «Skriftlig kommunikasjon» hvor det å bruke sanglyrikk i undervisningen er mulig. De ulike målene under dette hovedområdet legger vekt på at elevene skal arbeide med deres skriftlige ferdigheter, gjerne i form av analyser eller tolkninger. Det er imidlertid ingen føringer på hvilken type tekster elevene skal skrive egne analyser eller tolkninger av, noe som åpner opp for at elevene kan fordype seg i sanglyrikk. Av kompetansemålene hvor dette vil være mulig har man:

- lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangre og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer
- lese og analysere noen sentrale tekster på svensk og dansk
- skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål

(Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11)

Av kompetansemålene under hovedområdet «Muntlig kommunikasjon» er det særlig to av dem som er aktuelle i forbindelse med å bruke sanglyrikk. Disse er «presentere norskfaglige emner og drøfte det framlagte stoffet» og «formidle faginnhold presist og bruke digitale medier og verktøy i formidlingen» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11). Her vil elevene måtte arbeide med deres muntlige ferdigheter, noe man ofte gjør i form av fagsamtaler eller presentasjoner. Ettersom det ikke legges noen andre føringer enn at det skal være «norskfaglige emner» vil det være mulig for elevene å arbeide med sanglyrikk.

På samme måte som det i flere av kompetansemålene etter Vg1 og Vg2 er mulig å argumentere for å bruke sanglyrikk i undervisningen, vil man også kunne gjøre dette ved kompetansemålene etter Vg3. Under hovedområdet «Språk, litteratur og kultur» er samtlige av disse aktuelle:

- gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål
- gjøre rede for noen sentrale likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene
- gjøre rede for trekk ved samisk språk og kultur og konsekvenser av norsk språk- og fornorskingspolitikk
- presentere et utvalg oversatte og originale nordiske tekster
- analysere, tolke og sammenligne et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng
- gjennomføre en selvvalgt og utforskende fordypningsoppgave med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne, og velge kommunikasjonsverktøy ut fra faglige behov

(Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12)

De to første omhandler særtrekk i norske talemålsvarianter og likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene. Som jeg senere vil komme inn på, bruker *Intertekst Vg3* sanglyrikken i forbindelse med ulike talemålsvarianter. På samme måte kan man gjøre dette i arbeid med de ulike nordiske språkene, ved å la elevene lytte til og arbeide med musikk sunget på et av disse. En måte for å få elevene til å arbeide med det tredje opplistede kompetansemålet, kan være ved å la dem møte samisk musikk, slik at de får et innblikk i deler av kulturen. De tre siste kompetansemålene åpner også opp for at man kan inkludere sanglyrikk i undervisningen, og la elevene fordype seg i tekster fra sjangeren. Av kompetansemålene under hovedområdet «Muntlig kommunikasjon» vil sanglyrikk kunne brukes i opplæringen ved for eksempel målene «bruke retoriske og digitale ferdigheter til å produsere og framføre sammensatte tekster» og «sette sammen og framføre et avgrenset litterært program» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Under hovedområdet «Skriftlig kommunikasjon» vil det være kompetansemålene «lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid» og «skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster» som er aktuelle i forbindelse med det å bruke sanglyrikk i opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Som i kompetansemålene for de tidligere årstrinnene er det ikke her noen rammer for hvordan type tekster elevene skal fordype seg i gjennom skriftlige drøftinger og tolkninger.

I den gjeldende læreplanen finner man også det som kalles grunnleggende ferdigheter, som skal arbeides med i alle fag. Dette er fem ferdigheter som regnes som forutsetninger for læring og utvikling i skolen, arbeid og videre samfunnsliv. De er også avgjørende for at elevene skal kunne vise sin kompetanse i faget. «Muntlige ferdigheter», «å kunne skrive», «å kunne lese», «å kunne regne» og «digitale ferdigheter» utgjør de fem grunnleggende ferdighetene (Utdanningsdirektoratet, 2017). Avhengig av hvordan man legger opp til arbeid med sanglyrikk kan man sørge for at elevene får trent på flere av disse. Ved «muntlige ferdigheter» skal ikke elevene bare kunne uttrykke seg muntlig i ulike situasjoner, de skal også kunne lytte. Dermed vil elevene både kunne ha utbytte av å lytte til sanger og snakke om sanglyrikk ut ifra dette ved hjelp av faglige begrep. I forbindelse med «å kunne skrive» vil man kunne legge opp til at elevene skal produsere egne skriftlige tekster, for eksempel analyser av sanglyrikk. Selv om sanglyrikken er ment for å lyttes til, vil den som tidligere nevnt også bestå av en tekst som kan leses. Om man leser teksten samtidig som man lytter til sangen eller går gjennom teksten i etterkant og arbeider med denne, vil man arbeide med den

grunnleggende ferdigheten «å kunne lese». De ulike mediene elevene bruker for å lytte til musikk, lese sangtekster eller se på musikkvideoer vil i dag kreve at de mestrer å bruke digitale verktøy. Dette faller inn under «digitale ferdigheter». Elevene må kunne navigere på Internett med en kritisk og selvstendig holdning ovenfor kildene de møter. De skal også utvikle kunnskaper om blant annet opphavsrett. Her kan man for eksempel få elevene til å reflektere rundt det å laste ned eller videreformidle musikk ulovlig på Internett, eller ved å vise til eksempler på plagiat i ulike sanger.

Ved skolestart i 2020 vil det som nevnt bli innført nye læreplaner i skolen. På dette tidspunktet foreligger det ikke en endelig versjon av hvordan disse vil se ut, men ut ifra høring som ble publisert 18. mars 2019 er det mulig å få et inntrykk av hva de ulike planene vil inneholde. I læreplanen fra norsk er antallet kompetansemål redusert med mer enn en tredjedel (Utdanningsdirektoratet, 2019). Fortsatt vil det likevel være flere av dem som åpner opp for at man kan legge opp til arbeid med sanglyrikk i undervisningen. Av kompetansemålene etter Vg1 er det særlig disse fire som er aktuelle:

- Lese nyere skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre språk, og gjøre rede for tema og språklige virkemidler
- Reflektere over hvordan tekster framstiller møter mellom ulike kulturer
- Greie ut om og drøfte norskfaglige eller tverrfaglige tema muntlig (SF)
- Sammenlikne særtrekk ved norsk med andre språk og vise hvordan språklige møter kan skape språkendringer

(Utdanningsdirektoratet, 2019)

Her ser man at elevene fortsatt skal lese samtidslitteratur og reflektere over hvordan tekster framstiller kulturmøter, noe som også er tilfellet i den gjeldende læreplanen. De skal også arbeide muntlig med norskfaglige eller tverrfaglige tema, noe undervisningsopplegget jeg har planlagt for Vg1 også legger opp til. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven. I det siste kompetansemålet jeg har listet opp er det mulig å ta utgangspunkt i sanger som er sunget på andre språk og videre sammenlikne særtrekk i norsk med andre språk. I kompetansemålene etter Vg2 er det også fire av dem som jeg regner som aktuelle:

- Plassere tekster fra 1500-1850 kulturhistorisk og vurdere hvilken relevans tekstene har i dag
- Utforske og diskutere hvordan skjønnlitteratur fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn og sammenligne med tekster fra nyere tid
- Skrive litterære tolkninger og sammenlikninger
- Bruke metaspråk til å beskrive særtrekk ved norsk sammenlignet med svensk, dansk og norrønt

(Utdanningsdirektoratet, 2019)

På samme måte som i den gjeldende læreplanen skal elevene arbeide med litteraturhistoriske tekster fra 1500-1850 og elevene kan skrive litterære tolkninger og sammenlikninger av sanglyrikk og annen litteratur. Dette kan gjøres ved at elevene for eksempel skriver litterære analyser. Kompetansemålet knyttet til særtrekk i norsk sammenlignet med svensk, dansk og norrønt åpner også opp for at man kan inkludere sanglyrikk på ulike språk i undervisningen. I kompetansemålene etter Vg3 regner jeg særlig disse som aktuelle:

- Analysere og tolke romaner, drama, dikt og annen skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og elevens egen samtid
- Utforske og reflektere over hvordan skjønnlitteratur fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn
- Analysere uttrykksformer i sammensatte tekster i ulike medier og vurdere samspillet mellom dem
- Gjøre rede for endringer i talespråk i Norge i dag og drøfte sammenhenger mellom språk, kultur og identitet

(Utdanningsdirektoratet, 2019)

De to første kompetansemålene har fellestrekk med målene fra den gjeldende læreplanen, og åpner opp for at man kan lytte til, og arbeide med, for eksempel skillingsviser, ballader, nasjonalsanger og salmer. Det tredje opplistede kompetansemålet er også aktuelt, med tanke på at sanglyrikk er en utbredt form for sammensatt tekst. Man kan også arbeide med talespråk ved å ta utgangspunkt i sanglyrikk sunget på ulike dialekter, sosiolekter eller etnolekter. Her

kan man også se på hvordan sammenhengen mellom språk, kultur og identitet kommer til uttrykk i musikken.

Oppsummert ser man altså at den gjeldende læreplanen i norsk åpner opp for at sanglyrikken kan være en del av undervisningen og opplæringen i flere av de ulike kompetansemålene. Det er opp til læreren å vurdere til hvilke mål man ønsker å arbeide med sanglyrikken, og hvordan undervisningen skal gjennomføres. Elevene vil også kunne få arbeide med flere av de grunnleggende ferdighetene dersom læreren bruker sanglyrikken på en hensiktsmessig måte i undervisningen. I høringsutkastet til den nye læreplanen er de grunnleggende ferdighetene fra Kunnskapsløftet videreført, og som jeg har vist er det også flere av kompetansemålene som åpner opp for at sanglyrikk fremdeles kan være en del av norskundervisningen.

2 Lærebokanalyse

I denne delen av oppgaven vil jeg gjennomføre en lærebokanalyse med et særlig fokus på bøkene fra læreverket *Intertekst*. Lærebøkene spiller en sentral rolle i undervisningen, og vil kunne avgjøre hva elevene lærer om sanglyrikk i norskfaget. Før jeg går inn i selve analysen, vil jeg gjøre rede for hva som kjennetegner læreboksjangeren og lærebokforskningen. Det er mange ulike innfallsvinkler man kan benytte seg av i en lærebokanalyse, og jeg vil derfor gjøre rede for min vinkling. Her vil jeg også vise til didaktisk teori som er avgjørende for hvordan jeg analyserer lærebøkene. Etter dette følger selve analysen av bøkene i *Intertekst*, før jeg gir en kort presentasjon av innholdet i *Grip teksten* og *Panorama*. Kapitlet avsluttes med en oppsummering av analysen og funnene herfra.

2.1 Om lærebøker og godkjenningsordningen

En lærebok er en bok som skal brukes pedagogisk i innlæring og opplæring. Boken skal ta utgangspunkt i skolens læreplan og være skrevet for elever og undervisning (Grepperud & Skrøvset, 2012, s. 225). Læreboken kan plasseres inn under sjangeren *pedagogiske tekster* og har kvaliteter som skiller den fra andre typer tekster. Blant annet skal en slik tekst bidra til å lette forståelsen og klargjøre fremstillingen av et fagstoff. En pedagogisk tekst vil være tilrettelagt for mottakeren i form av språklig tilrettelegging og virkemidler. I tillegg er det gjort et utvalg av hvilken kunnskap teksten skal formidle (Selander & Skjelbred, 2004, s. 38). Læreboken har lange tradisjoner i skolen, og den har stor betydning for undervisningen som foregår der. Den systematiserer og strukturerer undervisningshverdagen for både lærere og elever. En undersøkelse fra 2007 avdekket at 87% av lærerne som ble spurt brukte lærebøkene ofte i planlegging og gjennomføring av undervisning (Grepperud & Skrøvset, 2012, s. 226). I dag vil ofte lærebøker være en del av et større læreverk. Her kan det blant annet være utarbeidet lærerveiledninger, fasisbøker og nettressurser med for eksempel interaktive oppgaver eller en tekstbank med tekster innenfor sjangeren skjønnlitteratur eller sakprosa. Nettressursen kan også inneholde forslag til halvårsplan og undervisningsopplegg. Det er i stor grad læreren som tar vurderinger på hvilke deler av læreverket som skal benyttes i undervisningen. Lærebøkene i de ulike fagene har i gjennom åra gått gjennom betydelige endringer i hva de inneholder og hvordan de er utformet. En lærebok i norsk beregnet for videregående skole vil i dag gjerne bestå av teori, sakprosa og skjønnlitteratur i én og samme bok. I læreboken vil det også være oppgaver som skal bidra til at elevene arbeider med, og lærer, fagstoffet. Boken skal tilby oppgaver av ulik vanskelighetsgrad, hvor de gjerne følger

prinsippet om at de enklere oppgavene plasseres før de mer utfordrende. Man finner også bilder, illustrasjoner og tabeller i dagens lærebøker.

Fram til år 2000 hadde vi i Norge en offentlig godkjenningsordning for lærebøker. Denne ordningen gikk helt tilbake til Folkeskolelovene fra 1889. Opprinnelig var loven ment å gi en statlig kontroll av innholdet i kristendomsfaget, slik at kun bøker som var blitt godkjent av Kongen ble brukt i undervisningen. Etter hvert ble denne ordningen utvidet til å gjelde alle lærebøkene i skolen. Det var ekspertkomiteer som skulle sikre at den faglige og språklige kvaliteten i lærebøkene var høy, samtidig som det måtte være et samsvar mellom læreboken og læreplanen den var skrevet til. Den pedagogiske og didaktiske kvaliteten ble også vurdert (Vareberg & Askeland, 2013, s. 262). Det var Kunnskapsdepartementet, som gjennom årene har hatt ulike navn, i samarbeid med blant annet Språkrådet som administrerte godkjenningsordningen. Ordningen var omdiskutert og motstanderne mente at den kunne føre til en faglig og pedagogisk ensretting. I juni 2000 ble det bestemt at ordningen skulle oppheves. Blant annet ble dette begrunnet med at det skulle bli tydeligere at det var læreplanen som var styrende for opplæringen i skolen, og ikke lærebøkene. Departementet ønsket også at foreldre og elever skulle få en reell innvirkning i valg av lærebøker på de ulike skolene gjennom samarbeidsutvalg og skoleutvalg. Dette mente de ville fungere best uten at staten på forhånd hadde gitt sitt «godkjenningsstempel» til boken. Ansvar for kvalitetssikringen ble med dette lagt over på forlag og skoler (Pressemelding, Kyrkje-, undervisnings- og forskningsdepartementet, 25.10.1999). I dag må forlag og forfattere arbeide sammen for at det blir satt av nok ressurser slik at kravene til innhold, likestilling og språklig kvalitet blir ivaretatt. Selv om Språkrådet ikke lenger har et lovpålagt ansvar, bidrar de med kvalitetssikring av språket i lærebøkene. De oppfordrer også til at det arbeides med dette fra forlagene sin side (Vareberg & Askeland, 2013, s. 263). Som lærer i skolen er det viktig at man i møte med lærebøker er vurderende, uavhengig av om det finnes en godkjenningsordning. Her må man vurdere den språklige kvaliteten i verket, det faglige innholdet og den pedagogiske kvaliteten. Selv om man er ansatt på en skole hvor lærebøkene i faget allerede er valgt, er det opp til hver enkelt lærer å avgjøre hvordan og hvor mye boken skal brukes i undervisningen.

2.2 Lærebokforskning

Lærebøkens posisjon i skolen og endringer i godkjenningsordningen gjør dem til interessante forskningsobjekter. I slik forskning vil det naturligvis være ulike perspektiver og interesser

som står i fokus. Njål Skrunes gir i boken *Lærebokforskning – En eksplorerende presentasjon med særlig fokus på Kristendomskunnskap, KRL og Religion og etikk* (2010) en oversikt over ulike tradisjoner innenfor lærebokforskningen. Forskningsfeltet er stort, med et omfattende kildemateriale. Man finner lærebøker i ulike fag i skolen, skrevet for alle de ulike årstrinnene. I lærebokforskningen kan man for eksempel legge vekt på hvordan elevene opplever læremidlene, hvordan læremidlene velges ut eller læremidlenes kultur- og verdiformidling.

I norsk sammenheng har særlig Bjarne Bjørndal og Høgskolen i Vestfold bidratt til lærebokforskningen. Bjørndals forskningsrapport fra 1982 baserer seg på en omfattende analyse av hele 133 lærebøker fra ulike fag på barne- og ungdomstrinnet. Målsettingen var for det første å få fram trekk i utviklingen av norsk læreboklitteratur i løpet av de siste ca. 30 år. Et annet mål var å se i hvor høy grad lærebøkene fra 1970-tallet hadde nærmet seg i de didaktiske ideene eller reformtankene som stod sentralt i 1960-årene (Skrunes, 2010, s. 36). Bjørndal gjennomførte også en undersøkelse hvor han så nærmere på godkjenningen av en rekke lærebøker. Her kom det fram at konsulentene oftest uttalte seg angående det faglige kunnskapsinnholdet, og gav sjeldnere pedagogiske vurderinger. Høgskolen i Vestfold har også bidratt til lærebokforskningen med ulike forskningsprosjekter. I 1999 ble prosjektet *Valg, vurdering og kvalitetsutvikling av lærebøker og andre læremidler* startet ved høgskolen. Målsettingen var at prosjektet skulle bidra til økt kunnskap om og omkring vurdering, bruk og kvalitetsutvikling av lærebøker og andre læremidler for grunnskolen og videregående skole. Konklusjonen i ett av forskningsområdene var at lærerne samarbeidet om valg av lærebok, men at det på den enkelte skole i liten grad var utviklet kriterier for valg. Skoleledelse, foreldre og elever ble også i svært liten grad inkludert i arbeidet med å velge lærebok. Et annet forskningsområde i prosjektet var å se på bruken av læremidler, og hvordan læreboken ble brukt sammen med andre læringsressurser. I sluttrapporten står det blant annet at elevene bruker læreboken for å finne fakta, lete etter svar på oppgaver og for å forberede seg til prøver (Skrunes, 2010, s. 39).

Som Skrunes, Bjørndal og Høgskolen i Vestfold er jeg opptatt av å forholde meg til lærebøkene i den norske skolen, nærmere bestemt lærebøker i norsk for studieforberedende utdanningsprogram i videregående skole. Grunnet oppgavens omfang vil jeg fokusere på, og gjøre rede for, de delene av fagfeltet innenfor lærebokforskningen som jeg benytter meg av. Dette vil i hovedsak være en kombinasjon av pedagogiske analyseperspektiv og språklige analyseperspektiv.

2.3 Min metodiske forankring i lærebokanalysen

Under paraplybetegnelsen pedagogisk analyseperspektiv kan lærebøker analyseres opp mot didaktisk teori. Didaktiske prinsipper som at man i undervisningen går fra det nære til det fjerne, fra det kjente til det ukjente og fra det enkelte til det mer komplekse, er velkjente og ofte brukt i undervisningen (Skrunes, 2010, s. 80). Man kan innenfor et slikt analyseperspektiv se på om læreboken legger arbeidsanvisninger for individuelt arbeid eller gruppearbeid, eller hvordan oppgavene er utformet (Skrunes, 2010, s. 80-81). Jeg vil i den didaktiske delen av lærebokanalysen være interessert i avdekke hvorvidt lærebøkene legger opp til at elevene selv får være med på å velge ut sanglyrikk de skal arbeide med og hvilke arbeidsaktiviteter det legges opp til i arbeidet med sanglyrikken. Det at elevene får være med på å velge ut tekster som skal arbeides med kan sees på som en måte å motivere elevene i faget. Oddny Judith Solheim har skrevet om dette i artikkelen «Engasjement som faktor i leseopplæringen» (Solheim, 2014, s. 71). Jeg vil vende tilbake til denne artikkelen og dette didaktiske perspektivet senere i oppgaven. Når det kommer til de ulike arbeidsaktivitetene som læreboken legger opp til så vil jeg være særlig opptatt av å se på om det oppfordres til å lytte. Lytting er som tidligere nevnt en del av «muntlige ferdigheter» som er en av de fem grunnleggende ferdighetene i læreplanverket. Det faller også inn under hovedområdet «Muntlig kommunikasjon» i læreplanen for norsk i de tre studieårene ved studieforbereidende utdanningsprogram. I arbeid med sanglyrikk vil det å lytte være en naturlig aktivitet. Jeg vil se hvordan lærebøkene legger opp til dette, og hvor i oppgavene denne aktiviteten er plassert. Sett i fra et didaktisk perspektiv vil det være naturlig å starte med dette, ettersom det krever få ferdigheter og kan være en god innfallsvinkel hvor elevene blir motiverte til å arbeide videre med teksten.

I tillegg til å fokusere på de didaktiske sidene ved læreboken vil jeg også undersøke hvordan språket er brukt i dem. Dette faller inn under det man i lærebokforskningen betegner som språklig analyseperspektiv. Språket fungerer som en bærer av innholdet i boken, og må inneha både en faglig og en pedagogisk forankring (Skrunes, 2010, s. 73). I tillegg må språket i boken være forståelig for brukerne av den. Dette betyr at den må være forståelig for elevene, men også for lærerne som kan bruke boken som hjelp under forberedelse og gjennomføring av undervisningen (Skrunes, 2010, s. 86). Ved et språklig analyseperspektiv vil det også være mulig å benytte seg av ulike innfallsvinkler. Jeg vil ta utgangspunkt i Skrunes og henvisningene til Egil Børre Johnsen og hans syv fokuseringspunkter som han fremlegger i

boken *Lærebokkunnskap – innføring i sjanger og bruk* (1999). I lærebokanalysen min vil jeg benytte meg av to av disse punktene.

Først og fremst vil jeg ha et fokus på ordene, som innebærer at man undersøker hvilke ord og begrep fra fagfeltet som innføres i lærebokteksten. Dette er det første av Johnsens syv punkter. I internasjonal forskning er det gjennomført en rekke undersøkelser rettet mot ord og begrepsbruk i slike tekster. Ofte er det frekvensanalyser av bruken av hverdagsord, fremmedord, lange ord eller fagbegreper, for å nevne noe (Skrunes, 2010, s. 90). Uten å gå inn i en frekvensanalyse vil jeg i min oppgave være opptatt av hvilke ord og begreper som står skrevet i forbindelse med tekstutdrag eller oppgaver som omhandler sanglyrikk, og forsøke å gi et bilde på dette.

Ved å se nærmere på ordene som brukes i forbindelse med sanglyrikk, er det også naturlig å benytte Johnsens sjette punkt, nemlig fokus på fagspråk (Skrunes, 2010, s. 91). Jeg vil være opptatt av om man kan spore en fagtradisjon som ivaretar eller overser sanglyrikkens særegenhet i lærebøkene. Den som skriver, er også en som fortolker (Johnsen, 1999, s. 32). En lærebokforfatter som anser sanglyrikk som en del av all annen lyrikk, vil kunne omtale slike tekster som *dikt* eller *lyrikk*. Sangtekster vil naturligvis kunne omtales som lyrikk, men dette er et vidt begrep som favner om flere ulike teksttyper. Innenfor arbeid med sanglyrikk kan man blant annet bruke begreper som *sangtekst*, *sang* eller *låt* i stedet for. Man kan også knytte tekstene til deres sjanger, som ei *vise* eller en *rapp*. I de ulike lærebøkene er det interessant å se på hvordan sanglyrikken blir behandlet av tekstforfatterne og forlag ut ifra hvilket fagspråk som benyttes.

2.4 Mitt fokus i lærebokanalysen

Som tidligere nevnt spiller læreboken en sentral rolle i både planlegging og gjennomføring av undervisning. Det er derfor interessant å se nærmere på hvordan læreboken legger opp til arbeid med sanglyrikk. Med tanke på at jeg i denne oppgaven ønsker å belyse hvordan sanglyrikken kan være en del av undervisningen fra flere sider, har jeg i lærebokanalysen vært nødt til å avgrense utvalget av antall læreverk og lærebøker. Læreverkene er omfattende, og jeg har derfor valgt å ha et særlig fokus på *Intertekst* fra Fagbokforlaget. Dette læreverket blir også brukt av alle de tre skolene i Agder hvor jeg intervjuet lærerne om sanglyrikk. Jeg vil fokusere på lærebøkene for Vg1, Vg2 og Vg3 innenfor studieforbereidende utdanningsprogram i videregående skole. De tre lærebøkene i *Intertekst* er alle utgitt etter den reviderte læreplanen i norsk fra 2013. I analysen vil jeg benytte meg av et *elevperspektiv* som

innebærer at jeg ser på hvordan en fiktiv skoleklasse vil møte teori om sanglyrikk, teksteksempler og oppgaver som omhandler dette i lærebøkene for de tre årstrinnene. Særlig fokus vil jeg ha på den oppdiktede eleven, Lise. Det er særlig to grunner til at jeg har valgt å inkludere denne fiktive eleven. For det første gjør det fremstillingen av lærebøkene mer praktisk rettet. I stedet for en ren oppramsing av sidetall og kapitler får man også et inntrykk av hvordan bruken av den kan fungere i praksis. Den andre grunnen er for at enkelteleven ikke skal bli glemt i analysen. Lærebøkene er skrevet for at elevene skal kunne tilegne seg kunnskaper i faget. Da er det naturlig at analysen også inneholder noe om hva Lise kan lære om sanglyrikken dersom hun bruker læreboken. I en forlengelse av dette er det også interessant å se nærmere på hva læreboken *ikke* vektlegger i forbindelse med sjangeren. Jeg vil i lærebokanalysen være opptatt av å se på hvilke tekster som er inkludert og hvordan oppgavene er utformet. I tillegg vil jeg også se om Lise og hennes medelever får arbeide med egenvalgte tekster, hvilke arbeidsaktiviteter det legges opp til og hvordan selve språket i oppgavene er. Selv om det er urealistisk å se for seg at en elev vil lese læreboken fra perm til perm uten at det er en lærer som tilpasser undervisningen, vil dette perspektivet kunne belyse hvilke muligheter og begrensninger som finnes i lærebøkene. Som nevnt åpner det også opp for at man kan se hvilke ferdigheter og kunnskaper elevene kan tilegne seg dersom lærebøkene benyttes i forbindelse med opplæringen.

Mot slutten av analysen vil jeg også gi en kort presentasjon av hvordan lærebøkene i de to læreverkene *Panorama* fra Gyldendal og *Grip Teksten* fra Aschehoug inkluderer sanglyrikk. Jeg har gått gjennom bøkene for de tre årstrinnene ved studieforbereende utdanningsprogram på samme måte som jeg har gjort med lærebøkene fra *Intertekst*. De tre læreverkene har en rekke fellestrekk når det kommer til sanglyrikk med tanke på arbeidsaktiviteter, teksteksempler og oppgavetyper for å nevne noe. Jeg har derfor valgt å gå i dybden på ett av dem, *Intertekst*, samtidig som jeg også ønsker å trekke frem enkelte sider ved de lærebøkene fra de to andre læreverkene i analysen.

Ettersom jeg har fokus på sanglyrikk i min oppgave, vil ikke oppgaver som omhandler andre former for musikk bli behandlet i denne analysen. Dette kan for eksempel være oppgaver som handler om bruken av instrumentalmusikk i film. Denne typen kan inneha gode kvaliteter og bidra til elevers motivasjon og læring, men det vil falle utenfor min tilnærming til feltet.

Lærebøkene i skolen er skrevet slik at de dekker læreplanen i et fag. På studieforbereende linje består den reviderte læreplanen i norsk fra 2013 av ulike

kompetansemål for de ulike årstrinnene. Den gjeldende læreplanen deler kompetansemålene inn i tre ulike hovedkategorier. Disse er «Muntlig kommunikasjon», «Skriftlig kommunikasjon» og «Språk, litteratur og kultur». De ulike kompetansemålene innenfor sistnevnte kategori gir gjerne utslag for hvilke skjønnlitterære tekster som blir inkludert i lærebøkene. For eksempel er et av kompetansemålene for Vg1 studieforbereende utdanningsprogram (og Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram, som har samme kompetansemål): «drøfte kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et utvalg samtidstekster» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). I bøkene for Vg1, studieforbereende utdanningsprogram, vil man i tekstsamlingene finne flere samtidstekster som handler om dette temaet. Det samme ser man også ved kompetansemålet for Vg2 studieforbereende utdanningsprogram som er: «lese et utvalg sentrale norske og noen europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og kommentere form og innhold» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11). Alle lærebøkene for Vg2 fra læreverkene *Intertekst*, *Panorama* og *Grip teksten* inneholder blant annet salmer og folkeviser fra de ulike periodene som blir listet opp i kompetansemålet. Lærebøkene for de tre årstrinnene vil med andre ord være skrevet slik at de dekker de ulike kompetansemålene, som igjen har innvirkning på hvilke skjønnlitterære tekster som er tatt med. Som tidligere nevnt anser jeg det som naturlig å arbeide med sanglyrikk ved alle de tre årstrinnene ved studieforbereende utdanningsprogram dersom man tar utgangspunkt i læreplanen i norsk fra 2013.

2.5 Didaktisk teori

2.5.1 Oppgavens utforming er avgjørende for elevenes lesing

Jeg har valgt å ha et fokus på oppgavene i lærebøkene som er knyttet til sanglyrikk ettersom disse legger føringer for elevenes lesning av tekstene. Dette skriver blant annet Dagrun Skjelbred om i boken *Lys på lesing : Lesing av fagtekster i skolen* (2009). Skjelbred har et fokus på fagtekster, men sitatene jeg benytter meg av mener jeg også vil være gyldige ved oppgaver knyttet til skjønnlitterære tekster. Blant annet skriver hun: «I lærebøker er imidlertid oppgavene en viktig kilde når elevene skal danne seg en oppfatning av hva som er viktig kunnskap i faget, og hva de bør rette sin oppmerksomhet mot når de leser lærebokteksten.» (Skjelbred, 2009, s. 280) Med andre ord kan man si at en lærebok med oppgaver knyttet til lyrikk som kun etterspør hvilke metaforer man kan finne i tekstene, trolig ikke vil føre til at elevene vil anse rim og rytme som en viktig del av videre arbeid med lyrikk. Videre peker

Skjelbred på at den som gir oppgavene har makt til å avgjøre hva som regnes som viktig og mindre viktig kunnskap i faget (Skjelbred, 2009, s. 280). I mitt tilfelle er det interessant å se på hvordan lærebøkene behandler sanglyrikk i oppgavene. Behandles den som annen lyrikk, for eksempel dikt, eller legger oppgavene opp til at elevene må lytte til sangene og arbeide med samspillet mellom tekst og lyd? For å kunne svare på dette spørsmålet, er det nødvendig at jeg ser nærmere på hvilke arbeidsaktiviteter det legges opp til og hvordan begrep som brukes i forbindelse med sanglyrikken.

2.5.2 Elevers egne tekstvalg kan øke motivasjonen

Som jeg tidligere har vært inne på har Oddny Judith Solheim skrevet om engasjement i leseopplæringen, og en av faktorene som kan bidra til å skape dette hos elever er å la dem få være med på å velge hvilke tekster som skal leses og arbeides med i klasserommet. Som nevnt i innledningen er sanglyrikken en utbredt sjanger, og trolig vil de fleste av elevene ha et forhold til musikk. Ved å la elevene komme med innspill til hvilke tekster man kan arbeide med i klasserommet kan man utnytte dette. Umotiverte elever kan være en utfordring i undervisningssammenheng. De kan påvirke læringsmiljøet i klassen og hvilke ambisjoner læreren setter for klassen som helhet (Solheim, 2014, s. 79). Enkelte lærere vil i møte med umotiverte elever ha en undervisningsstil som er preget av kontroll, i et forsøk på å håndtere situasjonen. Dette kan føre til at elever gjennomfører oppgaver kun for å unngå en negativ sanksjon eller konsekvens. Ofte resulterer dette i at de investerer så lite som mulig, og gjør det absolutte minstekravet. For å utvikle selvstendige lesere som tar ansvar for egen læring, er man nødt til å tenne en gnist, og vekke den indre motivasjonen. Dette er vanskelig å få til i et klasserom som er preget av sterk kontroll fra lærerens side. Et klasserom hvor det finnes ulike muligheter for den enkeltes interesser og ambisjoner er derimot hensiktsmessig (Solheim, 2014, s. 80).

Solheim viser til en studie gjennomført av Assor, Kaplan og Kanot-Maymom hvor elever på mellomtrinnet ble intervjuet om hva slags lærerhandlinger de opplevde fremmet og hemmet motivasjonen deres (Solheim, 2014, s. 80). Elevene rapporterte at de ble umotiverte hvis læreren valgte ut kjedelige bøker, alltid sa hva de skulle gjøre eller stoppet dem i arbeid med noe de fant interessant. Denne studien ble gjennomført i USA, med amerikanske elever. I Norge har Anne Maren Holdhus Knatibakk i sin masteroppgave fra 2013 intervjuet norske elever på videregående. I intervjuene ble elevene spurt om deres oppfatning av egen motivasjon, hvilke strategier de bruker og utholdenhet i leseprosessen. Også her gir flere

elever uttrykk for at de opplever at skolen begrenser mulighetene deres for å lære om det som interesserer dem (Solheim, 2014, s. 80). De ønsker blant annet å få velge fra et bredere utvalg av tekster enn det som er inkludert i lærebøkene. En av elevene som ble intervjuet av Knatribakk gav uttrykk for at de sjelden får velge hva de skal lese i skolen og at økt påvirkning her kunne bidratt til å gjøre faget mer interessant (Knatribakk, 2013, s. 63). De to studiene belyser derfor at elevenes indre motivasjon kan øke ved å la dem få velge hva de skal lære og hvilke tekster de skal lese. Solheim understreker at selv om man skal gi elevene større valgfrihet betyr ikke det at de skal få frie tøyler. Hun mener at lærerne bør sette tydelige grenser for elevene og godkjenne tekstene som blir foreslått. I lærebokanalysen vil jeg derfor se nærmere på om det åpnes opp for at elevene får komme med innspill til hvilke tekster de skal arbeide med. I mitt tilfelle vil det være naturlig å fokusere på de områdene hvor elevene får lov til å velge sanglyrikk, ettersom dette er temaet for min oppgave. Her vil jeg se på hvilke rammer som settes for elevene i tekstvalg, og om elevene får fordype seg i tekstene de velger.

2.6 Lærebokanalyse av *Intertekst*

2.6.1 Om læreverket

Læreverket *Intertekst* er gitt ut av Fagbokforlaget og er utarbeidet for studieforberedende utdanningsprogram. Læreverket består av en serie på tre bøker, en til hvert årstrinn på videregående skole. Det er også utarbeidet nettressurser til læreverket hvor man blant annet kan finne lærerressurser, sammendrag av kapitlene fra de trykte bøkene og en tidslinje. I analysen vil jeg som tidligere nevnt fokusere på innholdet i de trykte bøkene. *Intertekst Vg1* er skrevet av Karen Marie Kvåle Garthus, Bjørn Helge Græsli, Anne-Marie Schulze og Merete Stensby. Boken er på 476 sider og er utgitt i 2013. *Intertekst Vg2* og *Intertekst Vg3* er skrevet av Ove Eide, Karen Marie Kvåle Garthus, Bjørn Helge Græsli, Anne-Marie Schulze og Ragnhild Hagen Ystad. *Intertekst Vg2* er utgitt i 2014 og er på 480 sider. *Intertekst Vg3* er utgitt i 2015 og er på 520 sider. Alle utgavene av bøkene jeg benytter i analysen dekker den reviderte læreplanen fra 2013 som er den gjeldende per dags dato.

I *Intertekst Vg1* er det en inndeling i ti kapitler, hvor det siste er en tekstsamling med episke tekster, sakprosa, lyrikk, drama og sammensatte tekster. Tekstene er sortert etter hvilken sjanger de tilhører. Til slutt er det en huskeliste for analyse før begrepsregister, forfatterregister og bildeliste følger. *Intertekst Vg2* er bygget opp på samme måte, og består av 12 kapitler, fordelt på tre deler. De tre delene er «Retorikk i praksis», «Litteratur og verdier»

og «Språk og kultur». Læreboken har også en tekstsamling med sakprosa og skjønnlitteratur. Her er tekstene delt inn etter periodene de er gitt ut i. *Intertekst Vg3* er delt inn i 15 kapitler, hvor også her det siste kapitlet består av en tekstsamling med ulike typer tekster. De ulike kapitlene i boken er fordelt på tre hoveddeler, hvor den første er «Å skrive, analysere og framføre tekster». Del 2 er «Litterære tradisjoner fra 1850 til i dag» og del 3 er «Språk og kultur». Tekstene i tekstsamlingen er plassert kronologisk etter hvilken tidsperiode de er gitt ut og inneholder tekster fra 1850 og frem til nyere tekster fra 2000-tallet. Den siste delen av tekstsamlingen går under tittelen «Språk og kultur». Her finnes ulike sangtekster, et dikt, en kronikk og romanutdrag.

Lærebøkene for de tre årstrinnene har i hovedsak tre oppgavetyper.

«Førlesningsoppgavene» er ment som en forventningsavklaring og refleksjon over hva leseren allerede kan om kapitlenes tema. «Underveisoppgavene» er spredt i de ulike kapitlene, og markert med en oransje pil i margen. Disse skal bidra til en mer aktiv lesing. Oppgavene i slutten av kapitlene er inndelt i forskjellig vanskelighetsgrad under de ulike kategoriene «Oversikt», «Innsikt» og «Utsikt». De ulike oppgavene er av forskjellig omfang og krever forskjellig grad av refleksjonsnivå (Garthus et al., 2013, s. 5). I tekstsamlingen er det også oppgaver til hver av tekstene. Først er det en førlesningsoppgave som aktiverer elevenes forkunnskaper eller forbereder elevene på blant annet temaet i teksten de skal arbeide med. Etter teksten finnes det oppgaver som går under betegnelsen «spørsmål til teksten» og her er det som oftest mellom tre til seks spørsmål til hver tekst.

I arbeidet med lærebokanalysen har jeg utarbeidet en skjematisk oversikt over sanglyrikken i de tre lærebøkene. Hensikten har vært å gi et bilde på omfanget og innholdet i lærebøkene uten at jeg i analysen er nødt til å liste opp alle tekstutdragene eller oppgavene knyttet til sanglyrikk. Det er laget to skjema til hver lærebok. Det første er en oversikt over de avsnittene med teori om sanglyrikk eller teksteksempler man kan finne i boken. I det andre skjemaet er alle oppgavene som omhandler sanglyrikk skrevet ned. Her er de ulike oppgavetyperne markert med de begrepene som læreboken bruker. For eksempel «innsiktsoppgave» eller «førlesningsoppgave». Oversikten finnes i sin helhet i vedlegg 1, vedlegg 2 og vedlegg 3.

2.6.2 Analyse av *Intertekst Vg1*

2.6.2.1 Sanglyrikk i *Intertekst Vg1*

Læreplanen legger som tidligere nevnt føringer for innholdet i lærebøkene, og dette kan man også se i forbindelse med hvordan *Intertekst Vg1* legger opp til arbeid med sanglyrikk. Både med tanke på tekstutvalg og oppgavenes utforming. Særlig tydelig er dette ved kompetansemålene «lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål» og «drøfte kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et utvalg samtidstekster» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). Sanglyrikken i læreboken er i hovedsak samtidstekster, og den blir blant annet brukt i forbindelse med temaet kulturmøter og kulturkonflikter. I oppgavene skal elevene ofte arbeide med de språklige virkemidlene i ulike tekster, noe som speiler kompetansemålet «gjøre rede for et bredt register av språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10).

I kapittel 2.4 introduserte jeg den fiktive eleven Lise, og vil i det følgende se nærmere på hva hun og resten av klassen vil møte av sanglyrikk i løpet av sitt første år på videregående dersom de kun følger *Intertekst Vg1*. Det første møtet vil være i kapittel 2, «Tekstane rundt oss», hvor det på side 41 er et «sjangertre». Her er sang, vise, salme og rapp en del av grenen «lyrisk diktning» innenfor treets stamme som er «skjønnlitteratur». I neste kapittel, «Lesing for opplevelse og læring», kan elevene på side 60-62 lese om estetikk. Læreboken forklarer dette begrepet ved å vise til blant annet hvordan man kan ha ulike meninger om sanger, dikt og filmer. Det subjektive blir trukket frem ved hva man omtaler som vakkert eller fint. Om lag hundre sider senere i læreboken, vil elevene igjen møte sanglyrikk. I kapittel 6, «Verkemiddel i tekst», er det tekstutdrag fra tre ulike sanger. Den første er fra Lars Vaulars «Rett opp og ned» og står skrevet på side 159. Her er tekstutdraget brukt som et eksempel på hvordan enderim kan brukes i tekst. På side 168 er det et annet utdrag fra samme sang, hvor utdraget er ment å illustrere virkemiddelet sammenligning. Videre i kapitlet vil elevene møte et utdrag av «Mann med manera» av rappgruppa Side Brok på side 160. Utdraget blir brukt som et eksempel på assonans i en tekst. Den tredje og siste sangteksten i kapitlet er et utdrag av «Når himmelen faller ned» av Anne Grete Preus på side 166. Utdraget «Det snør himmelsk korrekturlakk over feilstavet sommer» er knyttet til virkemiddelet metafor. I tekstsamlingen vil klassen kunne finne totalt tre sangtekster. Dette er Gabrielles «Bordet» på side 435, «Togsang» av Kari Bremnes på side 438-439 og Karpe Diems «Kunsten å være inder» på side 443-444. Før de ulike tekstene er det også en kort omtale om artistene.

2.6.2.2 Hva kjennetegner oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg1*?

I *Intertekst Vg1* er det flere oppgaver som er knyttet direkte opp mot sanglyrikken som er inkludert i boken, men det er også oppgaver som omhandler sanglyrikk generelt. Dette gjør at Lise og hennes medelever ikke bare skal lese ulike sangtekster, men også arbeide med disse tekstene og andre innenfor sjangeren. Oppgavene er varierte og legger opp til ulike arbeidsformer. Noen av oppgavene må løses slik at de kombinerer arbeid med sanglyrikk og språklige virkemidler. Elevene skal blant annet i oppgave 3 i kapittel 1, «Oppstart», lage en anmeldelse av en film eller et album de liker eller misliker. Anmeldelsen skal fylles med overdrivelser eller underdrivelser for å understreke meningene deres. I kapittel 6, «Virkemiddel i tekst», er det underveisoppgaver til tekstutdragene av «Når himmelen faller ned» og «Rett opp og ned». Tekstene blir brukt som eksempler på hvordan ulike språklige virkemidler kan brukes i tekster, og i oppgavene skal elevene arbeide med dette.

Intertekst Vg1 har i oppgavene også lagt opp til arbeid med dialekter ved hjelp av sanglyrikk. Til dette brukes blant annet «Bordet» av Gabrielle Leithaug. Denne teksten er som nevnt inkludert i tekstsamlingen. I kapittel 7, «Å analysere og tolke tekster», skal Lise i en oppgave svare på hvilken effekt bruken av dialekt har i «Bordet». I en annen skal hun skrive om teksten til Gabrielle til sin egen dialekt. Dialekt og sanglyrikk blir også knyttet sammen i underveisoppgaven på side 245 i kapittel 8, «Språk i kontakt»: «Finst det musikk på din dialekt? Kva by er normsentrum i din region?»

To av oppgavene i *Intertekst Vg1* fremhever også opplevelsesdimensjonen ved sanglyrikken. Første eksempel på dette er i innsiktsoppgave 5 i kapittel 3: «Kan du komme på et dikt eller en sangtekst som du har opplevd som spesielt sterk eller rørende? Hva var det ved den som gjorde så sterkt inntrykk på deg?» Det andre eksempelet er underveisoppgaven på side 281 i kapittel 9: «Kan du komme på en tekst (skriftlig, muntlig, film, musikk) som har påvirket deg mye? Hvorfor og på hvilken måte ble du påvirket?»

Det er også oppgaver knyttet til kulturmøter i samtidstekster, som også er navnet på kapittel 9. Underveisoppgaven på side 279 er et eksempel på dette: «Kan du gi eksempler på musikktekster eller filmer som handler om kulturmøter eller kulturkonflikter?» Kapitlet avsluttes på side 293 med en gruppeoppgave hvor man skal velge ut en samtidstekst og diskutere hvordan kulturmøter og/eller kulturkonflikter kommer til uttrykk i teksten. Til oppgaven er det en liste over tekster gruppene kan arbeide med, som står i tekstsamlingen. En av disse er Karpe Diems «Kunsten å være inder». I utsiktsoppgave 4 på side 236 skal elevene i grupper diskutere om det er greit å formulere seg politisk ukorrekt. Oppgaven er som følger:

«I 'Kunsten å være inder' sier Karpe Diem: 'For hvis du tør å ta livet av Carl Ivar, da har du mer guts og baller enn hva vi har.' Diskuter i grupper om det er greit å formulere seg slik i populærkulturen. Har dere flere eksempler på *politisk ukorrekte* tekster?»

I tekstsamlingen har alle sangtekstene egne oppgaver. Først er det førlesningsoppgaver og deretter er det spørsmål til teksten. Til «Bordet» og «Togsang» går de fleste av oppgavene ut på å arbeide med språklige virkemidler. Til «Kunsten å være inder» blir det blant annet spurt om tema, budskap, og om teksten er politisk ukorrekt.

2.6.2.3 Får elevene velge tekster på egenhånd?

I *Intertekst Vg1* legges det i flere av oppgavene opp til at Lise som elev får velge hvilke sangtekster hun ønsker å arbeide med. Første eksempel på dette er i oppgave 3 på side 19: «Lag en anmeldelse av en film eller av en musikk-CD du liker eller misliker. Fyll anmeldelsen med overdrivelser eller underdrivelser for å understreke meningene dine». Her får hun mulighet til å kombinere en selvvalgt film eller et album med det å bruke overdrivelser eller underdrivelser i sin egen tekst. Innsiktsoppgave 5 på side 80 åpner også opp for at Lise kan få trekke inn egne erfaringer og tekster hun har kjennskap til. Oppgaven lyder som følger: «Kan du komme på et dikt eller en sangtekst som du har opplevd som spesielt sterk eller rørende? Hva var det ved den som gjorde så sterkt inntrykk på deg?» En annen oppgave, på side 281, lar Lise og medelevene komme med eksempler på tekster som har påvirket dem mye. Videre skal de svare på hvordan og på hvilken måte denne teksten har påvirket dem. Her åpner oppgaven for at det kan være en skriftlig eller muntlig tekst, og at dette for eksempel kan være en film eller musikk. I kapittel 8, «Språk i kontakt», er det en underveisoppgave på side 245 som kobler dialekt og musikk sammen: «Finnst det musikk på din dialekt? Kva by er normsentrum i din region?» Her kan elevene i klassen få spille på egne erfaringer og preferanser innenfor musikk, samtidig som de arbeider med dialekter. I kapittel 9, «Kulturmøter i samtidstekster», får Lise i oppgaven på side 279 trekke inn eksempler på musikktekster eller filmer som handler om kulturmøter eller kulturkonflikter.

Lise får med andre ord velge egne sangtekster å arbeide med i norskfaget om hun følger boken gjennom det første året på videregående. Flere av oppgavene kobler sammen hennes interesser eller erfaringer med musikk med en annen del av norskfaget. For eksempel språklige virkemidler eller dialekter. Didaktisk sett kan dette gjøre det lettere for elevene å bli motivert til å arbeide med stoffet. Men på den andre siden blir de aldri bedt om å arbeide noe særlig i dybden med sanglyrikken. Den blir brukt som en inngang til å arbeide med noe annet.

For en lærer som er opptatt av at Lise og resten av klassen skal få arbeide grundig med sanglyrikk, vil ikke oppgavene ansees som tilstrekkelige i så måte. Da ville for eksempel oppgaver som legger opp til at de ble nødt til å lytte til sangen, gå dypere inn i teksten eller kommentere samspillet mellom tekst og musikk være mer hensiktsmessige.

2.6.2.4 Hvordan blir særegenheten til sanglyrikk behandlet?

Læreboken har i kapittel 7, «Å analysere og tolke tekster», en del om analyse av sammensatte tekster fra side 196 til 207. Her defineres en sammensatt tekst slik: «En sammensatt tekst består ikke bare av bokstaver, den kan også kombinere skrift, bilde og lyd. Eksempler på sammensatte tekster er reklame, tegneserier, reportasjer, skjermttekster, film og drama.» (Garthus et al., 2013, s. 196) Selv om lyd nevnes som en del av sammensatte tekster blir aldri sanger trukket frem som eksempel. I resten av kapitlet er det fokus på bilde-, film- og reklameanalyse. Ingen av oppgavene i *Intertekst Vg1* ber elevene lytte til sangene. Det rytmiske, vokalen eller andre sider ved komposisjonen blir aldri berørt. I tekstsamlingen omtales «Bordet» og «Togsang» begge kun som «tekster». I den ene oppgaven til «Bordet» blir Lise bedt om å lage sin egen rapp. Læreboken regner altså implisitt «Bordet» som en rapp, uten å vise til dette i beskrivelsen av Gabrielle som artist eller i noen av de andre oppgavene. Lise må med andre ord anta at «Bordet» er en rapp, og forsøke å lage sin egen uten noen videre beskrivelser eller instruksjoner om sjangeren fra boken sin side. I oppgavene til «Kunsten å være inder» på side 444 blir imidlertid teksten omtalt som en sang i tre av oppgavene. Et eksempel på dette er i oppgave 1: «Hva er temaet i denne sangen?» Hvorfor ikke de to andre sangtekstene i tekstsamlingen er omtalt på samme måte, er usikkert. Selv om «Kunsten å være inder» omtales som en sang, blir ikke denne kvaliteten ved teksten viet noen videre oppmerksomhet. Læreboken regner implisitt «Bordet» som en rapp, men dette gjøres ikke ved sangen til Karpe Diem, som like gjerne kan plasseres innenfor samme sjanger.

Elevene vil i løpet av tiden med *Intertekst Vg1* aldri ha blitt bedt om å lytte i arbeid med sanglyrikk. De skal kun lese tekstene og oppmerksomheten er som oftest rundt de språklige virkemidlene man kan finne her. I tillegg blir ikke forholdet mellom tekst og musikk berørt i læreboken for Vg1.

2.6.3 Analyse av *Intertekst Vg2*

2.6.3.1 Sanglyrikk i *Intertekst Vg2*

I læreboken beregnet for det andre studieåret ser man også flere koblinger til læreplanen for studieforberevende utdanningsprogram. I denne læreplanen er det blant annet et fokus på skjønnlitterære tekster fra middelalderen og frem til romantikken. Dette kommer til uttrykk i kompetansemålet «lese et utvalg sentrale norske og noen europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og kommentere form og innhold» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11). Dette har fått konsekvenser for hvilken type sanglyrikk som er inkludert i læreboken, og hvordan den skal arbeides med. En stor del av tekstene i tekstsamlingen er fra perioden middelalderen til romantikken. I tillegg ser man at den svenske sanglyrikken som er inkludert i læreboken speiler kompetansemålet «lese og analysere noen sentrale tekster på svensk og dansk» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11). Lise og hennes medelever vil altså møte ulike eksempler på sanglyrikk i læreboken beregnet for Vg2. Første møte med dette er på side 72 i kapittel 2, «Skriftlig kommunikasjon». Her er det en oppgave hvor elevene skal sammenligne en «Aftensalme» av Dorothe Engelbretsdotter og «Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir. På de neste sidene står det et eksempelsvar som illustrerer hvordan denne oppgaven kan løses. I neste kapittel, «Digitale tekster», vil elevene på side 94 kunne lese om musikk. Her står det om musikk i filmer, dataspill, musikkvideoer og sanger. Det står også tips til hva man kan undersøke i arbeid med digitale tekster. I kapittel 4, «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar», får Lise og hennes medelever muligheten til å lære om folkeviser og ballader fra side 120 til 123. Her blir det også vist til ulike teksteksempler som står i tekstsamlingen i slutten av boken. Tekstene det blir vist til er «Liti Kjersti», «Draumkvedet» og «Where the wild roses grow». På kapitlets siste side, 132, står det kort om bergtaking i folkevisene og funksjonen dette hadde. *Intertekst Vg2* starter kapittel 5, «Middelalderen – perioden 500-1500», ved blant annet å vise til hvordan den norrøne kulturen også kommer til uttrykk i musikkindustrien. På side 139 står det kort om hvordan det svenske death-metalbandet Amon Amarth og norske Glittertind spiller musikk som har referanser til norrøne guder og helter fra kvad og sagaer. På side 161 i samme kapittel vises det enda en gang til bandet Glittertind og hvordan «Rolandskvadet» har inspirert dem. Teksten finnes i sin helhet på side 365. I kapittel 6, «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet», møter elevene flere salmediktere og deres salmer. I kapitlet er det skrevet biografisk om forfatterne Thomas Kingo, Dorothe Engelbretsdotter og Petter Dass med tekstutdrag fra diktningen deres. Her er korte tekstutdrag

fra «Herre Gud, ditt dyre navn og ære» av Petter Dass og «Keed af Verden, og kier ad Himmelen» av Thomas Kingo. I kapittel 7, «Opplysningstid og klassisisme – 1700-talet», står det om Johan Nordahl Bruns drikkevise «For Norge, Kiempers Fødeland» og hvordan sangen ble brukt som en uoffisiell nasjonalsang tidlig på 1800-tallet. I kapitlet henvises det også til Carl Michael Bellman og hans «Fredmans epistel nr. 35» som finnes i tekstsamlingen på side 433. Elevene vil også kunne lese om Bjørnstjerne Bjørnsons fedrelandssanger i kapittel 10 på side 271. Her blir «Ja, vi elsker dette landet», «Det ligger et Land mod den evige Sne» og «Jeg vil værge mit Land» listet opp som sanger med betydning for oppbyggingen av nasjonalfølelsen i landet. Kapittel 12 handler om norsk språkhistorie på 1800-tallet, og her kan Lise og medelevene lese om hvordan P. A. Munch påvirket hvordan Magnus B. Landstad valgte å skrive visene han gav ut. En strofe av «Olav Liljekrans» står skrevet på side 305 og illustrerer språkformen Landstad brukte.

Tekstsamlingen i *Intertekst Vg2* har ulike innslag av sanglyrikk. For den komplette oversikt med tittel og sidetall henviser jeg til vedlegg 2. Det er totalt fire ulike salmer i tekstsamlingen. Dette er «Blå salme» av Erik Bye, «Aftensalme» av Dorothe Engelbretsdotter, «Herre Gud, ditt dyre navn og ære» av Petter Dass og «Sorrige og glæde de vandre til hobe» av Thomas Kingo. Det er også to innslag av rocketekster, «Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir og «Norrøn livskunst» av Solefald. I tekstsamlingen får elevene også arbeide med joik, representert ved Frode Fjellheim i teksten «Frå fjell». Av samtidstekster finnes «Sjung» av Laleh og «Identitet som dreper» av Karpe Diem. «Rolandskvadet» av Glittertind står som tidligere nevnt på side 365-366 og er et eksempel på historiske tekster fra middelalderen som er utgitt i nyere tid. I tekstsamlingen er det også tre ballader. Dette er «Liti Kjersti», «Draumkvedet» og «Where the wild roses grow» av Nick Cave. De to siste eksemplene på sanglyrikk i tekstsamlingen er Claus Frimanns «En birkebenersang» og Carl Michael Bellmanns «Fredmans Epistel nr. 35». Kort oppsummert vil Lise og de andre elevene møte på en rekke innslag av sanglyrikk i *Intertekst Vg2*. Tekstene de møter vil være fra ulike tidsperioder og i ulike sjangre.

2.6.3.2 Hva kjennetegner oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg2*?

Som i *Intertekst Vg2* skal Lise også i læreboken for Vg2 arbeide med oppgaver som omhandler sanglyrikk. *Intertekst Vg2* er den av de tre lærebøkene i læreverket som har flest innslag av sanglyrikk og oppgaver som omhandler dette. Jeg vil i det følgende ikke gjennomgå alle, men trekke ut noen av dem. For den komplette oversikten over alle

oppgavene med sidetall, kapittel og oppgavetekst henviser jeg igjen til vedlegg 2. I *Intertekst Vg2* står salmesjangeren sterkt. Ti av oppgavene som omhandler sanglyrikk, ekskludert de fra tekstsamlingen, legger opp til arbeid med salmer i en eller annen form. Inkluderer man oppgavene fra tekstsamlingen øker antallet ytterligere. I kapittel 6, «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet», finner man flere eksempler på slike oppgaver. Blant annet underveisoppgaven på side 183: «Hvilken betydning kan salmer ha for mennesker i dag? Når synger vi salmer?» Et annet eksempel er underveisoppgaven på side 186: «Nevn noen typiske barokke virkemidler og temaer. Finn barokke trekk i salmene til Dorothe Engelbretsdotter. Du finner salmen 'Aftensalme' på side 415 i tekstsamlingen». I de ulike oppgavene legges det opp til ulike aktiviteter, hvor Lise i noen skal finne virkemidlene i salmene, mens hun i andre skal synge dem eller skrive sin egen.

Selv om det blir viet flere sider til teori om ulike typer ballader i kapittel 4, «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar», er det kun to oppgaver som legger opp til arbeid med sjangeren. Disse står på side 134 og den første er oversiktsoppgave 4: «Forklar hva en ballade er». Neste, innsiktsoppgave 3, legger opp til at Lise skal finne ut mer om «Draumkvedet» og forklare hva det handler om. Videre skal hun vise til ulike varianter av folkevisen og forklare hvorfor visen skiller seg ut.

I tekstsamlingen er det førlesningsoppgaver og oppgaver til alle de femten sangtekstene. I tillegg er det oppgaver til novellen «Guten med den blå gitaren» av Frode Grytten som omhandler sanglyrikk. Mange av oppgavene legger opp til at Lise skal arbeide komparativt, altså sammenligne tekster. Dette ser man blant annet på side 354 i en av oppgavene til «Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir:

Finn ut mer om Dimmu Borgir og svartmetall-sjangeren. Hva slags visuelle og mytologiske elementer spiller de på? Sammenlign også med teksten av bandet Solefald på side 357. Har sjangeren et religiøst/satanistisk budskap? Eller er det bare lek med slike elementer? Begrunn.

I den siste oppgaven til «Blå salme» av Erik Bye på side 352 skal hun sammenligne innholdet og formen i salmen med «Aftensalme» av Dorothe Engelbretsdotter som står skrevet på side 415. Den siste oppgaven til «Rolandskvedet» av Glittertind på side 366 er også komparativ: «Samanlikn teksten med balladar som 'Liti Kjersti' (side 397) og 'Draumkvedet' (side 400). Kva likskapar finn du, og kva fortel tekstane om tida dei blei til i?» Dette er kun noen

eksempler på hvordan oppgavene i *Intertekst Vg2* legger opp til komparativt arbeid i tekstsamlingen.

I flere av oppgavene skal også Lise arbeide med språklige virkemidler. Dette ser man blant annet i den tredje oppgaven til Erik Byes «Blå salme» på side 352: «Hvilken stemning formidler denne teksten? Hva er det som skaper stemningen? Se på både motiv og språklige virkemidler». En annen oppgave hvor hun skal se på språklige virkemidler er i den første oppgaven til «En birkebeinersang» av Claus Frimann på side 422: «Hvilke språklige virkemidler finner du i teksten?» Selv om Lise i flere av oppgavene eksplisitt blir bedt om å arbeide med de språklige virkemidlene, er det også oppgaver som ber om dette ved å vise til de konkrete virkemidlene. For eksempel på side 362 i den andre oppgaven til «Identitet som dreper» av Karpe Diem: «Lag en oversikt over kontraster eller motsetningspar i teksten. Hva kan du lese ut av disse kontrastene?»

2.6.3.3 Får elevene velge tekster på egenhånd?

I enkelte av oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg2* får elevene muligheten til å velge tekstene selv. Det blir imidlertid lagt rammer for hvilke tekster de kan velge. Dette ser man blant annet i innsiktsoppgave 6 på side 192, hvor de i grupper skal velge en salme som de skal lære seg utenat og fremføre for resten av klassen, enten ved å synge eller deklamere den. Sjangeren er bestemt, og elevene får kun i oppgave å lære seg teksten og fremføre den. På samme side får Lise og medelevene muligheten til å trekke inn musikk i et foredrag som skal handle om renessanse og barokk i utsiktsoppgave 2. Det er likevel naturlig å tro at musikken elevene ville valgt fra denne perioden ville vært klassisk musikk uten tekst til. Oppgaven åpner opp for at elevene kan få velge noe fritt innenfor musikk, men det er vanskelig å si om de lærer noe om sanglyrikk. Det samme kan sies om innsiktsoppgave 2 på side 208, hvor elevene i klassen skal lage en digital fortelling hvor de setter sammen eksempler på musikk, bildekunst, arkitektur og litteratur fra klassisismen. I innsiktsoppgave 2 på side 222 skal de komme med eksempler på tekster som kan bli sett på som umoralske eller skadelige i dag. Elevene står fritt til å velge sanglyrikk her, men det eneste de blir bedt om å svare på er hvorfor disse tekstene blir stemplet som umoralske eller skadelige. Med andre ord får elevene mulighet til å trekke inn tekster de kjenner fra før av eller som de vil arbeide med når de skal løse enkelte av oppgavene i *Intertekst Vg2*. Til tross for dette får de imidlertid ikke fordype seg noe særlig i disse tekstene.

2.6.3.4 Hvordan blir særegenheten til sanglyrikk behandlet?

Særegenheten til sanglyrikk blir i varierende grad ivaretatt i *Intertekst Vg2*. Ut ifra et språklig analyseperspektiv blandes det mellom å betegne sanglyrikken som dikt, tekst, musikk, låt og sang. Enkelte steder blir også tekstene betegnet med navnet på den musikksjangeren de kan falle inn under, men dette varierer. I oppgaveteksten på side 72 blir salmen av Engelbretsdotter og rocketeksten til Dimmu Borgir begge betegnet som dikt. I eksempelsvaret som følger er derimot begrepsbruken mer presis, og de ulike sjangrene blir belyst og kommentert. Altså er det en del av tolkningen og sammenligningen i eksempelsvaret, uten at oppgaven eksplisitt legger opp til dette. I oppgavene til de ulike salmene i tekstsamlingen ser man derimot at betegnelsen «salme» konsekvent er brukt for å vise til tekstene. På side 122-123 vies det også oppmerksomhet til ulike typene ballader og her blir naturmytiske-, legende- og ridderballader definert. Det samme gjøres med troll- og kjempeviser og såkalte «murder ballads». Selv om læreboken inneholder teori om de ulike undersjangrene man kan finne innenfor balladesjangeren, legges det ikke opp til videre arbeid med disse variasjonene i oppgavene som er til kapitlet. I tekstsamlingen står det hvordan type sangtekst Lise blir møtt med i parentes etter tittelen på sangteksten. Dette kan være for eksempel rocketekst, salme, rapp og vise. Lalehs «Sjung» blir i denne forbindelsen definert som kun en «sangtekst». Selv om joiken «Frå fjell» blir definert som nettopp en joik i tittelen, blir den omtalt som et dikt i alle oppgavene. Claus Frimanns vise «En birkebeinersang» blir i oppgaveteksten omtalt som både tekst og dikt, men aldri en vise. Etter tittelen på Bellmans «Fredmans Epistel nr. 35» står det «dikt/vise» i parentes. Det blir aldri gitt en forklaring på hvorfor læreboken har valgt å ha med begge begrepene her.

Læreboken legger opp til ulike arbeidsaktiviteter i møte med sanglyrikken. Blant annet lytting, sang og produksjon av egne tekster. At Lise skal lytte til sangene kommer til uttrykk i ulike oppgaver. Som for eksempel utsiktsoppgave 11 på side 165, hvor hun skal lytte til vikingrock og undersøke innholdet i tekstene. I førlesningsoppgaven til Frode Gryttnes novelle «Guten med den blå gitaren» skal hun lytte til musikk av The Smiths, Morrissey og The Stone Roses. Hensikten med dette er trolig at hun skal svare på hvilken stemning musikken har, og forhåpentligvis se at dette gjenspeiles i novellen. Av tekstene i tekstsamlingen er det femten av dem som kan regnes som sanglyrikk. Av disse blir kun Lise bedt om å lytte til seks av dem, enten i førlesningsoppgavene eller spørsmålene til tekstene. I oppgave 4 til «Liti Kjersti» på side 400 skal hun lytte til en eller flere innspilte versjoner, og kommentere hvilken stemning melodi og framføring formidler. En lignende oppgave finnes

på side 435, hvor oppgave 4 til Bellmanns «Fredmans Episte nr. 351» går ut på at elevene skal lytte til innspillinger av sangen og svare på hvordan melodi og sangstil passer til teksten. Denne oppgaven er et eksempel på hvordan man kan bruke sanglyrikk til å arbeide med multimodalitet, og hvor lytting er en naturlig aktivitet i arbeidet. Det samme går igjen i oppgave 2 på side 405 til «Where the wild roses grow» av Nick Cave. Her skal Lise lytte til sangen, og si noe om hvilket inntrykk sangen gjør på henne. Videre skal hun karakterisere forholdet mellom tekst, melodi og sangstemme. Oppgaven lar henne kombinere kunnskap om multimodalitet og lytting i arbeidet med sangen. Av de seks oppgavene som ber Lise lytte, er det kun i tre av dem at dette gjøres i førlesningsoppgaven eller den første oppgaven til teksten. I de tre andre, er lyttingen plassert lengre bak i oppgavesettene. Fra et didaktisk ståsted ville det vært naturlig å starte med dette. Som nevnt legger også oppgavene i *Intertekst Vg2* opp til at Lise og medelevene skal synge ulike sanger. For eksempel i innsiktsoppgave 6 på side 192, hvor de skal synge eller deklamere en valgfri salme i grupper. I oppgave 1 på side 366 skal de lære seg Rolandskvadet og øve på å framføre denne. Det står aldri at de skal presentere den, kun øve på dette. Den siste oppgaven som legger opp til sang er oppgave 4 på side 418 hvor elevene skal lære seg noen vers av «Herregud ditt navn og ære» av Petter Dass og synge salmen i klasserommet. I utsiktsoppgave 9 på side 165 blir Lise bedt om å lage en rapp som er inspirert av noen av strofene i «Håvamål». Det er imidlertid ikke presisert om denne skal spilles inn eller presenteres. På side 184 blir hun bedt om å skrive om salmen «Keed af Verden, og kier ad Himmelen» til en moderne versjon. Oppgaven er mest sannsynlig ment å få henne til å arbeide med forskjellene i språket over tid, og det er ikke et krav om at hun må ta høyde for rytme og sangbarhet når hun skriver om teksten. En oppgave av samme type finnes på side 400, hvor hun skal skrive en moderne versjon av «Liti Kjersti», men denne gangen skal det være i form av en novelle eller et dikt. Dette krever at Lise også har kunnskap om de ulike sjangerne.

I enkelte deler av *Intertekst Vg2* vil det være et sjangermessig fokus når det kommer til sanglyrikken. Dette ser man blant annet på side 122-123 hvor ulike balladetyper og deres kjennetegn blir beskrevet. Det er likevel ingen oppgaver knyttet til sjangeren på disse sidene. Den eneste gangen de ulike typene balladene skal arbeides mer med, er i oppgave 3 til «Where the wild roses grow» av Nick Cave på side 405 i tekstsamlingen. Her må Lise finne ut av hva en morderballade er, og forklare hvordan denne teksten passer inn i sjangeren. Lise blir også bedt om å finne ut mer om svartmetallsjangeren i oppgave 3 til «Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir på side 354. Selv om det står markert i en parentes i tittelen

hvilken sjanger de ulike sangtekstene i tekstsamlingen kan falle inn under blir ikke dette tatt opp videre i flesteparten av oppgavene. Dette gjør at tekstene, særlig i oppgavene som ikke ber Lise lytte til sangene, kan oppfattes som all annen lyrikk. Særegenheten ved de ulike sjangrene og til sanglyrikken må med andre ord vike for andre hensyn.

Forholdet mellom tekst og musikk, altså multimodaliteten, blir fremhevet i enkelte deler av læreboken. På side 94 i kapittel tre, «Digitale tekster», står det om musikk og hvordan dette blant annet er en viktig bestanddel i sanger og musikkvideoer. Det blir også formidlet at musikken kan dominere lydbildet eller være plassert i bakgrunnen. Dette fremhever synet på at sanglyrikk som oftest kan arbeides med i en multimodal sammenheng. Det er imidlertid ingen oppgaver i kapitlet som legger opp til at Lise skal arbeide med nettopp denne særegenheten som læreboken har pekt på. I flere av oppgavene andre steder i boken regnes likevel sanglyrikken som en del av sammensatte, eller multimodale, tekster. Blant annet i oppgave 4 på side 435, hvor Lise må lytte til innspillinger av «Fredmans Epistel nr. 35» av Bellman og kommentere hvordan melodi og sangstil passer til teksten. Om man er opptatt av å se på dette samspillet mellom melodi, sangstil og tekst, vil dette være en god oppgave. Da er det også naturlig å stille seg spørrende til hvorfor ikke denne typen oppgaver får større plass i kapitlet hvor det skrives om nettopp denne typen tekster.

2.6.4 Analyse av *Intertekst Vg3*

2.6.4.1 Sanglyrikk i *Intertekst Vg3*

I læreplanen for Vg3 videreføres intensjonen om at elevene skal bli kjent med ulike tekster fra forskjellige perioder og ulike litterære tradisjoner, noe som også kommer til uttrykk i læreboken for dette studieåret. Hvor man i læreplanen for Vg2 ser et fokus på tekster fra middelalderen og frem til romantikken, er det i planen for Vg3 tekster fra romantikken og til i dag elevene skal lese og arbeide med. Dette ser man blant annet i følgende kompetansemål: «analysere, tolke og sammenligne et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Disse føringene har følgelig påvirket hvilke eksempler på sanglyrikk man finner i *Intertekst Vg3*, hvor man i tekstsamlingen blant annet har flere eksempler på samtidstekster. Læreboken har også valgt å bruke sanglyrikk i forbindelse med kompetansemålet «gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Hvordan dette har blitt gjort vil jeg komme tilbake til

senere i analysen. I læreplanen for Vg3 får også aktiviteten lytting en større plass knyttet til muntlige tekster, noe kompetansemålet «lytte til, systematisere og sammenfatte informasjon i muntlige tekster og reflektere over innholdet» er et eksempel på (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Måten sanglyrikk blir brukt på i arbeidet med særtrekk i talemålsvarianter vil også kunne dekke dette læreplanmålet til en viss grad.

På samme måte som Lise og klassen har møtt sanglyrikk i lærebøkene for Vg1 og Vg2, vil de også gjøre det i tredje studieår dersom *Intertekst Vg3* benyttes. Omfanget er ikke like stort som i læreboken for det forrige årstrinnet, men utvalget er likevel variert. Klassens første møte med sanglyrikk er på side 319 i kapittel 12, «Talemål». Her står Karpe Diems «Vestkantsvartinga». På forrige side, 318, står det om hvordan språklige særtrekk ved oslomålet kan komme til uttrykk i en sangtekst. Utdraget av «Vestkantsvartinga» blir brukt for å illustrere dette med løpende markeringer i sidemargen hvor blant annet retrofleks uttale, overvektsinfinitiv på -e og diftong blir markert. I kapittel 14, «Samisk språk og kultur», står det på side 344-345 om joik og dens betydning for samer. I denne forbindelsen nevnes også Mari Boine og Mattis Hætta. I tekstsamlingen er det til sammen seks ulike eksempler på sanglyrikk. Dette er «Et juleevangelium» av Klovner i kamp, «Bruksnr. 3» av Ole H. Bremnes, «Eg går og legge meg» av Tønes, «Psykisk kan du vera sjøl» av Stein Torleif Bjella, «Vinsjan på kaia» av Idar Lind og «Hør stammemødrenes stemme» av Mari Boine.

2.6.4.2 Hva kjennetegner oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg3*?

I flere av oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg3* blir det lagt opp til at Lise og medelevene skal produsere egne tekster, og i flere av tilfellene skal disse være multimodale. For eksempel i utsiktsoppgave 7 på side 131:

Edvard Munch skrev prosalyriske tekster til bildene sine, og disse kan du lese på www.emunch.no. Lag en sammensatt digital tekst med både tekster og malerier av Munch. På Kjetil Bjørnstad og Kari Bremnes' utgivelse *Løsrivelse* (1993) finner du musikk til mange av disse tekstene

I utsiktsoppgave 4 på side 199 blir elevene bedt om å velge norsk eller oversatt lyrikk og passende musikk som skal fremføres for klassen på samme måte som Jan Erik Vold har gjort når han er akkompagnert av jazzmusikere.

De andre oppgavene i læreboken som omhandler sanglyrikk varierer fra at Lise blir bedt om å svare på hva som kjennetegner joiken til å skulle lage et litterært program i samarbeid med resten av klassen. Til oppgaven om det litterære programmet har det i de foregående sidene blitt beskrevet hvordan et litterært program kan settes sammen, og læreboken har også kommet med forslag til hvordan type tekster man kan velge mellom. Her nevnes det blant annet at sanglyrikk kan være en del av programmet. Elevene blir med andre ord ikke bedt om å kun arbeide med sanglyrikk, men de kan fordype seg i det hvis de ønsker. På side 112 i kapittel 5, «Realisme og naturalisme – 1850-1890», skal Lise og medelevene i utsiktsoppgave 2 arbeide komparativt med «In the Ghetto» sunget av Elvis Presley og «Karens jul» av Amalie Skram fra 1885. Oppgaven illustrerer hvordan to tekster utgitt med mange års mellomrom blant annet kan ha lignende tematiske trekk.

I tekstsamlingen til *Intertekst Vg3* blir sanglyrikken brukt på en annen måte i oppgavene enn i de to andre lærebøkene fra læreverket. Som i de tidligere bøkene har alle tekstene førlesningsoppgaver. Disse forbereder gjerne elevene på temaet i teksten, for eksempel førlesningsoppgaven til «Vinsjan på kaia» på side 504: «Kva for lukter og lydar har du eit spesielt forhold til? Kva for minne kan dei framkalle?» Til fire av de seks sangtekstene i tekstsamlingen er det en todeling i spørsmålene. Først er det oppgaver som går på innholdet, gjerne i form av språklige virkemidler, handlingen i det fortalte og hva tema og budskap i teksten kan være. For eksempel i første spørsmål til «Bruksnr. 3» av Ole H. Bremnes: «Kva skjer med hus som manglar folk, i følgje teksten?». Et annet eksempel er første oppgaven til «Vinsjan på kaia» på side 504: «Kva for historie blir fortalt her? Gjenfortel med eigne ord.» Etter dette vil det være «språklige spørsmål» hvor Lise må lytte til sangene og bruke kunnskaper om dialekter for å kunne svare. Et eksempel på hvordan disse kan se ut, er spørsmålene til «Eg går og legge meg» på side 502:

1. Lytt til songen. Kva for infinitivsendingar finn du her? Kva for delar av landet er dermed utelukka?
2. Finn du mjuke konsonantar her?
3. Kva for personlege pronomer og nektingsadverb finn du her?

Oppgavene illustrerer en kreativ måte å få elevene til å arbeide med læreplanmålet: «gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12).

2.6.4.3 Får elevene velge tekster på egenhånd?

I *Intertekst Vg3* får elevene én mulighet til å arbeide i dybden med sanglyrikk de har valgt selv. Dette er i den tidligere nevnte oppgaven på side 22, hvor klassen skal lage et skjønnlitterært program. Oppgaven åpner imidlertid opp for at elevene kan velge en rekke andre tekster, og dette kan svekke muligheten for at den enkelte elev velger å fordype seg i sanglyrikk. En annen oppgave som lar elevene trekke inn musikk de kjenner fra før av er utsiktsoppgave nummer tre på side 199:

I 1970-årene kom det en visebølge med sanger skrevet på dialekt og med politisk eller samfunnsmessig viktige temaer. Se på tekstene til band og musikere som synger på dialekt i dag, slik som DDE, Hellbillies, Vamp, Stein Torleif Bjella, Tønes eller andre du kjenner til. Vurder om disse synger om tilsvarende emner

Her blir det listet opp en rekke band og artister de kan se nærmere på, men elevene får også muligheten til å velge noe utenfor dette som de kjenner til fra før av for å løse oppgaven. Et annet eksempel hvor Lise og medelevene får muligheten til å trekke inn sanglyrikk de kjenner til er i utsiktsoppgave 2 på side 239. Denne oppgaven er som følger: «Hvilke utfordringer er særlige tydelige i dagens Norge? Finn eksempler på at disse utfordringene blir tematisert i norsk litteratur, kunst og/eller musikk». Det eneste elevene skal gjøre i denne oppgaven er å svare på hvilke utfordringer som er tydelige, og eksempler på at dette blir tematisert i ulike tekster. De blir ikke bedt om å arbeide noe mer i dybden med disse tekstene. Innsiktsoppgave 1 på side 347 legger også opp til at Lise selv får velge tekst, om enn med strengere rammer enn tidligere. Her skal klassen fordype seg i ulike emner fra kapitlet om samisk språk og kultur, hvor ett emne kan være samiske musikkartister. Hvis gruppa til Lise velger dette, kan de selv velge hvilken samisk artist de vil fordype seg i, og da vil de muligens også trekke frem eksempler på noen av tekstene til artisten.

2.6.4.4 Hvordan blir særegenheten til sanglyrikk behandlet?

I *Intertekst Vg3* betegnes sanglyrikken som oftest som «sangtekst». Dette ser man blant annet på side 318, hvor «Vestkantsvartinga» av Karpe Diem blir brukt som eksempel på språklige særtrekk ved oslomålet. I avsnittet står det også at det finnes flere sangtekster i tekstsamlingen. Som i *Intertekst Vg2* har også *Intertekst Vg3* sjangeren på tekstene i tekstsamlingen markert i en parentes etter tittelen på de ulike tekstene. Dette er for eksempel

«novelle», «romanutdrag», «dikt» eller «sangtekst». Den sistnevnte betegnelsen brukes på fem av de seks sangtekstene. Unntaket er Klovner i kamps «Et juleevangelium» som går under betegnelsen «rapp». Det er uklart hvorfor denne teksten blir markert som en rapp, når de andre tekstene ikke blir betegnet som «vise» eller lignende. Rapp-sjangeren blir ikke fremhevet i oppgavene, og boken trekker ikke frem denne sjangeren i større grad enn andre sjangre. En grunn til den ulike betegnelsen kan være at «Et juleevangelium» er plassert under «Postmodernisme og realisme – 1980 til i dag» i tekstsamlingen, og resten av sanglyrikken er plassert under «Språk og kultur». I den sistnevnte delen av tekstsamlingen finner man også de todelte oppgavesettene til hver tekst, hvor elevene skal arbeide med spørsmål til teksten og språklige spørsmål. En mulig forklaring kan være at det har vært ulike forfattere som har bidratt til de ulike delene, og derfor er begrepsbruken ulik. I oppgavetekstene til sanglyrikken i tekstsamlingen brukes begrepene «tekst», «sangen» og «visa». Mari Boines «Hør stammødrenes stemme» blir i parentes etter tittelen omtalt som en sangtekst, men i spørsmålene til teksten blir begrepet «dikt» brukt. Kort oppsummert kan man si at begrepsbruken er variert og at det er vanskelig å finne et konsekvent mønster knyttet til hvilke begrep som brukes om sanglyrikken.

Læreboken for Vg3 legger også opp til ulike arbeidsaktiviteter med sanglyrikk. Først og fremst legges det opp til at Lise må lytte i flere av oppgavene. Dette er tilfellet i utsiktsoppgave 2 på side 112 hvor hun skal lytte til «In the Ghetto» av Elvis Presley og sammenligne teksten med «Karens Jul» av Amalie Skram. I utsiktsoppgave 4 på side 199 blir det også lagt opp til lytting. Her skal hun lytte til Jan Erik Vold som leser egne dikt akkompagnert av jazzmusikere. I tekstsamlingen skal Lise og medelevene lytte til fire av sangene. Dette blir de bedt om i de språklige spørsmålene til «Bruksnr. 3» på side 500, «Eg går og legge meg» på side 502, «Psykisk kan du vera sjøl» på side 503 og «Vinsjan på kaia» på side 504. De skal først lytte til sangene og deretter svare på spørsmål som går på dialekter og målmerker. Elevene må med andre ord kombinere kunnskapen de har om dette sammen med aktiviteten lytting. Fra et didaktisk perspektiv ville man kunne argumentere for at de språklige spørsmålene burde plasseres før de generelle spørsmålene til teksten, ettersom elevene da hadde fått lyttet til sangen først. På en annen side er de språklige spørsmålene mer krevende, og dette kan være grunnen til at de er plassert til slutt. Det er ingen av lytteoppgavene som legger opp til at elevene skal arbeide med sanglyrikken som en del av en multimodal tekst, og samspillet her vies ikke noe oppmerksomhet. Den tidligere nevnte utsiktsoppgave 4 på side 199 hvor elevene skulle lytte til Jan Erik Vold og jazzmusikere

legger også opp til at hver elev skal fremføre en egenvalgt tekst på samme måte. De må altså lytte og selv planlegge hvordan dette kan gjøres på lignende vis. På samme side blir klassen i utsiktsoppgave 3 bedt om å «se på tekstene til band og musikere som synger på dialekt i dag...» De skal altså ikke lytte til tekstene, men lese eller «se» på dem.

I *Intertekst Vg3* er det ikke et særlig stort sjangermessig fokus knyttet til sanglyrikk. Det er en oppgave hvor visebølgen på 1970-tallet trekkes frem, og hvor et av kjennetegnene her var at det ble sunget på dialekt med samfunnsmessige viktige temaer. Ellers er det i tekstsamlingen en varierende begrepsbruk og oppgaver som ikke etterspør kunnskap om sjangeren.

Jeg har tidligere vært inne på at det multimodale ved sanglyrikken i liten grad blir vektlagt. Det eneste tilfellet er muligens i oppgaven med Jan Erik Vold på side 199, hvor elevene skal kombinere lyrikk og musikk. Elevene blir som sagt bedt om å lytte til enkelte av sangene i tekstsamlingen, og dette kan man se på som en naturlig del av å arbeide med det multimodale. Men spørsmålene som følger konsentrerer seg kun om de språklige aspektene ved fremføringen av sangen. Lise blir for eksempel aldri spurt om hvilken effekt det har at det blir sunget på dialekt, og hvordan dette påvirker hennes oppfatning eller mening om den.

2.6.5 Hva har Lise vært gjennom etter å ha fulgt lærebøkene i læreverket *Intertekst*?

Jeg har nå forsøkt å gi et bilde på hvilken plass sanglyrikken har i de tre ulike lærebøkene. Før jeg beveger meg videre til kjennetegn ved de andre læreverkene og deretter hvordan et utvalg lærere bruker sanglyrikk vil jeg gi en kort oppsummering av hva Lise sitter igjen med etter å ha fulgt de tre lærebøkene.

Lise vil ha lest i *Intertekst Vg1* om at man i samtaler om sanglyrikk ofte kan bruke begrepet *estetikk*. Her vil hun ha lært mer om begrepet, og boken legger vekt på det subjektive i sammenheng med dette. I kapittel 2 vil hun også ha blitt møtt av en illustrasjon av et sjangertre med ulike greiner innenfor skjønnlitteraturen. På grenen for lyrisk diktning står blant annet «sang», «salme», «vise» og «rapp». I kapittel 6, «Verkemiddel i tekst», har Lise og medelevene sett hvordan ulike språklige virkemidler kan komme til uttrykk i ulike tekster, og her er det flere eksempler fra sanglyrikken. I tekstsamlingen har hun kunnet fordype seg i tre ulike sangtekster med tilhørende oppgaver til. Av oppgavene som omhandler sanglyrikk i *Intertekst Vg1* er det også noen som har lagt opp til at elevene får velge hvilke tekster de vil bruke for å løse oppgavene. I enkelte av oppgavene står det at Lise kan trekke inn en «sangtekst», «musikk» eller «musikk-CD» for å svare på den, mens andre steder står det at

hun kan trekke inn «tekster». Her kan også sanglyrikken trekkes inn, men det nevnes altså ikke eksplisitt. Felles for oppgavene er at hun ikke får gå i dybden på teksten hun selv velger. Av ulike arbeidsaktiviteter har Lise i arbeid med sanglyrikk kun blitt bedt om å lese tekstene eller skrive egne. Det er ikke én oppgave som legger opp til at hun er nødt til å lytte til en sang før hun arbeider videre med den. For mange vil dette være en naturlig del av arbeidet med sanglyrikk. Hvis lærebokforfatterne delte denne oppfatningen kunne de ha fremhevet dette aspektet i større grad i oppgavene. Av ulike sjangre innenfor sanglyrikk legger boken opp til arbeid med trønderrock og rapp. Det står ingenting om dem i læreboken, og elevene i klassen må selv finne teori om dette andre steder. Til resten av sanglyrikken i boken blir ikke sjangeren viet oppmerksomhet. Lise vil i *Intertekst Vg1* ha lært om hva som kjennetegner sammensatte tekster. Hun vil også ha arbeidet med ulike typer av denne slags tekster, men sanglyrikk er ikke en del av dette. Hun har med andre ord ikke fått lært om denne særegenheten ved sanglyrikken i sitt første studieår med læreboken.

Det rikeste tekstutvalget av sanglyrikk finnes i *Intertekst Vg2*. Dette gjenspeiles blant annet i tekstsamlingen hvor det er femten ulike tekster innenfor sjangeren. I de ulike kapitlene i boken er det henvisninger til annen sanglyrikk og oppgaver som omhandler temaet. Lise vil i kapittel 3, «Digitale tekster», kunne lese og lære om hvordan digitale strømmetjenester for musikk er et eksempel på en digital tekst. Hun vil videre i kapitlet kunne lese om hvordan musikk er en viktig bestanddel i sanger, musikkvideoer, filmer og dataspill. Med andre ord vil læreboken her ha et fokus på det man kan kalle multimodale eller sammensatte tekster. Det er imidlertid ingen oppgaver i dette kapitlet som omhandler sanglyrikken. I enkelte av oppgavene i tekstsamlingen skal hun arbeide med samspillet mellom de ulike sidene ved en sang. Lise og medelevene skal lytte til innspillinger og kommentere hvordan melodi og sangstil passer til teksten. I enkelte av lytteoppgavene skal de også svare på hvilken stemning melodien eller sangstilen formidler. Dette er oppgaver som får frem noe av det særegne med sanglyrikken, og for å gjøre dette tydeligere mener jeg denne typen oppgaver med fordel kunne ha vært plassert i kapitlet om digitale tekster. I kapitlet, «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar», kan Lise som tidligere nevnt lese om folkeviser og ballader. I kapitlet står det også kjennetegn ved fem ulike typer ballader. I kapittel 5 knyttes den norrøne kulturen sammen med musikken som blir gitt ut i dag. Her nevnes ulike band og sjangeren *vikingrock*. Hun får også lese ulike eksempler på salmer i tekstsamlingen og i kapittel 6, «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet». Selv om Lise også i boken for *Vg2* får velge egne sangtekster å arbeide med, får hun ikke muligheten til å gå noe særlig i

dybden på disse. Av arbeidsaktiviteter legges det opp til mer lytting enn i *Intertekst Vg1* hvor denne aktiviteten var totalt fraværende. Likevel er det kun i oppgavene til seks av de femten sangtekstene i tekstsamlingene at hun blir bedt om å lytte til innspilte versjoner av sangene. Av andre arbeidsaktiviteter legges det også opp til at Lise skal synge ulike sanger og produsere egne tekster. De er med andre ord større variasjon i hvordan hun skal arbeide med sanglyrikken i *Intertekst Vg2* enn i *Intertekst Vg1*. Med hensyn til sjangermessig fokus får Lise fordype seg i sortmetall-sjangeren og lese om vikingrock og de ulike balladetyperne. Utover dette settes det ikke særlig stort fokus på at hun skal arbeide med de sjangrene som de ulike eksemplene på sanglyrikk kan falle inn under.

I *Intertekst Vg3* er ikke tekstutvalget knyttet til sanglyrikk like omfattende som i *Intertekst Vg2*, men et utvalg tekster er likevel representert. Lærebokforfatterne har valgt å bruke sanglyrikken som et eksempel på hvordan språklige særtrekk i talemålet kan komme til uttrykk. Dette gjøres først i kapittel 12, «Talemål». Her kan Lise som nevnt se hvordan Karpe Diems «Vestkantsvartinga» kan analyseres og kommenteres ut ifra et språklig perspektiv som vektlegger talemålsvarianter. Dette perspektivet går også igjen i oppgavene til fire av de seks ulike sangtekstene som er inkludert i tekstsamlingen. Her skal hun bruke kunnskapene sine om målmerker for å si noe om hvilken dialekt det synges på. Denne måten å arbeide på viser hvordan sanglyrikken er anvendelig i arbeid med ulike temaer innenfor norskfaget. Hun får som nevnt også muligheten til å trekke inn sangtekster hun kjenner fra før for å løse enkelte av oppgavene i boken. Felles for disse oppgavene er at det ofte blir satt strenge rammer for hvordan type tekster det kan være. Lise blir også bedt om å lytte til flere av sangene i læreboken. I tekstsamlingen skal hun kun lytte til sangene for å besvare de språklige spørsmålene. Hun skal også fremføre en egenvalgt tekst akkompagnert av musikk for klassen i utsiktsoppgave 4 på side 199. I andre oppgaver blir hun kun bedt om å «se på» eller lese tekstene. Noen av oppgavene til sanglyrikken legger også opp til at hun skal skrive egne tekster, men da i en annen sjanger. Til visen «Bruksnr. 3» av Ole H. Bremnes blir hun for eksempel bedt om å skrive en kreativ tekst om forholdet sitt til gamle hus. Det eneste sjangermessige fokuset man kan finne i *Intertekst Vg3* er i utsiktsoppgaven på side 199 hvor visebølgen trekkes frem. Utover dette lærer ikke Lise noe om de ulike sjangrene innenfor sanglyrikken. Hun skal heller ikke arbeide med det multimodale ved sjangeren. Forholdet mellom tekst og musikk blir ikke vektlagt i læreboken. Selv om hun blir bedt om å lytte til de ulike sangene i de språklige oppgavene i tekstsamlingen, er dette kun for å svare på hvilken

dialekt det blir sunget på. Hun skal ikke kommentere hvilken virkning dette har, eller hvordan forholdet mellom stemmebruk og tekst fungerer.

2.6.6 Innslag fra læreverkene *Panorama* og *Grip teksten*

Jeg vil i det følgende gi en forenklet fremstilling av hvordan sanglyrikken er en del av lærebøkene i læreverkene *Panorama* og *Grip teksten*. Bøkene for alle årstrinnene i de ulike læreverkene inneholder både oppgaver og tekstutdrag som omhandler dette. De har mange fellestrekk, men det er også noen som skiller seg ut fra de andre.

Det første møtet med sanglyrikk i *Panorama Norsk Vg1* er i kapittel 2, «Tekstene omkring oss». Her blir lyrikken definert og beskrevet. Boken inkluderer sanglyrikken på en god måte, både ved å la ulike sjangre som rapp, joik, vise og rocketekst være en del av sjangertreet av skjønnlitteratur, men også ved å vektlegge sanglyrikkens rolle og bruksform i samfunnet vårt. Ut fra dette kan man få inntrykk av at sanglyrikk vil være godt representert i tekstutdrag og oppgaver i læreboken. I boken for Vg1 viser imidlertid dette seg å ikke være tilfellet. Tekstsamlingen i *Panorama Norsk Vg1* er den med færrest innslag av sanglyrikk fra de tre læreverkene. Her er det kun to tekster, nemlig «Tåken» av Lars Vaular og «Så spiller vi harmonika» av Erik Bye. I tillegg er ikke sanglyrikken inkludert i kapittel 4, «Sammensette tekstar», noe den også kunne ha vært.

På samme måte som i de andre lærebøkene for Vg2 er det i *Panorama Norsk Vg2* et stort utvalg av sanglyrikk. Som i *Intertekst Vg2* er også salmer av Dorothe Engelbretsdotter, Thomas Kingo og Petter Dass en del av tekstsamlingen. Selv om man i gjeldende læreplaner ikke opererer med en kanonlitteratur, slik som tidligere, vil dette være et område hvor man muligens kan se restene av den. I tillegg har læreboken også salmen «Vår Gud han er så fast en borg» av Martin Luther som en del av tekstsamlingen. Andre sjangre innenfor sanglyrikken er også representert gjennom for eksempel «Mitt lille land» av Ole Paus, «Smaagutternes Nationalsang» av Henrik Wergeland, «Eg ser» av Bjørn Eidsvåg og «Ingenmannsland» av Lars Vaular for å nevne noen. Læreboken har med andre ord et rikt tekstutvalg med tekster fra ulike sjangre og tidsperioder som svarer til læreplanmålene. Det er derimot lagt lite opp til at elevene selv skal få velge egen sanglyrikk de skal fordype seg i. I tekstsamlingen til *Panorama Norsk Vg2* er det ingen av oppgavene som ber om at elevene skal lytte til noen av sangene eller kommentere samspillet mellom tekst og musikk.

Det er verdt å nevne at heller ikke i *Panorama Norsk Vg3* er sanglyrikken en del av kapitlet om sammensatte tekster. I boken er dette kapittel 3 med navnet «Samansette tekstar».

Dette er et kapittel hvor det ville vært naturlig å inkludere den, ettersom en stor del av ungdommen omgir seg med denne typen sammensatte, eller multimodale, tekster ofte. Men i enkelte av oppgavene i tekstsamlingen blir det multimodale vektlagt. Dette ser man blant annet på side 345 i oppgave 3 til «En liten vise» av Arnulf Øverland: «'En liten vise' er sanglyrikk, skrevet til en gammel folketone fra Hornindal. Finn minst to sangversjoner på YouTube og sammenlign framføringene.» Her må elevene se på hvordan de ulike versjonene kan gi et ulikt uttrykk av samme tekst. Oppgaven er også det eneste eksempelet på at begrepet *sanglyrikk* er brukt i forbindelse med en oppgave til nettopp sanglyrikk.

Grip teksten. Norsk Vg1 inneholder ulike innslag av sanglyrikk i form av forskjellige tekstutdrag og oppgaver. Det er også korte tekstpassasjer som fremhever forholdet mellom lyrikk og musikk i kapittel 4, «Fiksjonstekster». I tekstsamlingen er det fem eksempler på sanglyrikk, alle utgitt i løpet av de siste seks tiårene. Blant annet «Tusen tegninger» av Karpe Diem og «Eventyr» av Alf Prøysen. Det er kun én av oppgavene i *Grip teksten. Norsk Vg1* som ber elevene lytte til sangene de skal arbeide videre med. Dette er oppgaven til «Tyven Tyven» av DumDum Boys på side 346: «Lytt om mulig til sangen «Tyven Tyven» og diskuter hvordan musikken fungerer sammen med teksten.» Denne oppgaven vektlegger det multimodale, og elevene blir nødt til å kommentere samspillet mellom tekst og musikk.

Som i de andre lærebøkene for Vg2 er det i stor grad salmer og viser som er eksempler på sanglyrikk i *Grip teksten. Norsk Vg2*. Også her er det salmer av Petter Dass og Dorothe Engelbretsdotter i tekstsamlingen. Læreboken skiller seg ikke ut i den ene eller den andre retningen fra de andre når det kommer til sjangermessig fokus eller arbeidsaktiviteter det blir lagt opp til. I enkelte av oppgavene blir elevene bedt om å lytte, men dette er i relativt få av dem. På samme måte som i *Intertekst Vg2* blir folkevisesjangeren viet oppmerksomhet og sjangertrekkene belyst.

I *Grip teksten. Norsk Vg3* står det i kapittel 3, «Tradisjon og realisme» fra side 193-195 om «Lyrikk i mange former». Her vies visesjangeren, rock og rapp oppmerksomhet og tekstens rolle fremheves. Dette er den eneste læreboken som trekker frem dette aspektet ved sanglyrikken og vier såpass stor plass til sjangeren. I oppgavene til kapitlet er det derimot mindre fokus på sanglyrikken. Man kunne kanskje også forvente at tekstsamlingen ville ha flere innslag av sanglyrikk enn det som er tilfellet. Av de 72 tekstene i samlingen er det kun to som faller inn under sjangeren sanglyrikk. Som i de andre lærebøkene står det også i kapitlet om sammensatte tekster svært lite om sanglyrikk. Det eneste som trekkes frem er hvordan musikk kan være en del av sammensatte tekster. Man kan argumentere for at sanglyrikken

burde fått en større plass her, men lærebokforfatterne har prioritert reklamefilmer og filmtrailere som eksempler på sammensatte tekster i stedet for.

2.6.7 Oppsummering av lærebokanalysen

Hva er så det samlede inntrykket av lærebøkene bruk av sanglyrikken? For det første vil det være oppløftende for tilhengere av sjangeren å se at dette er en del av alle de ulike lærebøkene, uavhengig av læreverk. Tekstutvalget og antall oppgaver varierer imidlertid, og bøkene for Vg2 er de med mest fokus på sanglyrikk. Ingen av bøkene vier oppmerksomhet til sanglyrikken i kapitlene om sammensatte eller multimodale tekster. Som jeg har vært inne på er dette et område hvor både sanglyrikken faller inn under kompetansemålene i norsk, og samtidig er en teksttype ungdommen omgir seg med i hverdagen og mest sannsynlig har et forhold til. Et mulig svar på hvorfor sanglyrikken har blitt nedprioritert her, er at sammensatte tekster er en såpass omfattende sjanger som mange andre teksttyper også kan falle inn under. Da er det nødvendig at noe må vike til fordel for noe annet.

Det ser ikke ut til å være noen konsensus blant lærebokforfatterne om hvordan sanglyrikken skal omtales. Begrepsbruken er variert, og ofte blir for eksempel bare betegnelsen «dikt» brukt. I tekstsamlingene i *Intertekst Vg2* og *Intertekst Vg3* blir sjangeren til de ulike tekstene markert i tittelen. Det er uklart hvorfor dette er gjort i de to siste bøkene i serien, og ikke i den første. Når det kommer til sanglyrikken ser det i hvert fall ikke ut som at oppgavene vektlegger sjangeren i større eller mindre grad enn i boken for første studieår. Elevene skal fordype seg i enkelte sjangre innenfor sanglyrikken, da særlig ballader, vikingrock og visetradisjonen. Som regel står det lite om sjangerne, og elevene må selv finne mer informasjon om disse fra andre steder.

I lærebøkene får de også muligheter til å velge egne tekster de kjenner til fra før av for å løse oppgavene. Felles for flesteparten er at de setter strenge rammer for hvilke tekster som skal velges, og hva som skal svares på. Ofte er det «enkle» oppgaver som elevene kan fullføre på kort tid. Det er usikkert om elevene vil oppleve disse oppgavene som motiverende eller om de får følelsen av at de blir avbrutt i det de får jobbe med tekster de selv har et forhold til. Det er kun i oppgaven fra *Intertekst Vg3*, hvor elevene skal lage et skjønnlitterært program, de får mulighet til å fordype seg i en egenvalgt tekst. Her får de imidlertid mulighet til å velge hvilken type tekster de selv ønsker, og klassen skal bli enige om et overordnet tema. Dette gjør at mulighetene for at de velger sanglyrikk kan svekkes.

Av arbeidsaktiviteter har jeg vært særlig interessert i å se hvordan lærebøkene vektlegger aktiviteten lytting i arbeid med sanglyrikk. Både for at særegenheten til sanglyrikken blir ivaretatt, men også fordi det ut ifra et didaktisk perspektiv vil være naturlig å starte med dette. Det krever lite av elevene, og kan være en måte å motivere dem på. Som tidligere nevnt legger ikke *Intertekst Vg1* opp til noe lytting. I *Intertekst Vg2* er det i enkelte av førlesningsoppgavene og oppgavene til tekstene lagt opp til dette. I tre av disse blir de enten i førlesningsoppgaven eller til den første oppgaven til teksten bedt om å lytte til en innspilt versjon av sangen. Til andre tekster legges ikke dette opp til før i fjerde, ofte nest siste, oppgave. I *Intertekst Vg3* skal ikke elevene lytte til sangene i tekstsamlingen før de kommer til de språklige spørsmålene. Det er kun de språklige delene ved innspillingen som er vektlagt, og alt annet faller bort. Av andre arbeidsaktiviteter legger for eksempel *Intertekst Vg2* også opp til at elevene skal synge. Dette er en viktig del av særegenheten til sanglyrikk, at tekstene skal synges, men det er vanskelig å se for seg om dette vil la seg gjennomføre i klasseromssammenheng. Om denne oppgaven blir gjennomført vil være avhengig av klassemiljøet og de enkelte elevene, samt hvordan læreren legger opp undervisningen. Dette illustrerer hvordan en lærebok kan fronte ulike arbeidsmetoder og undervisningsopplegg, uten at det nødvendigvis er realistisk at man får gjennomført det i et klasserom. Elevene får også muligheten til å skrive egne tekster knyttet til sanglyrikk, for eksempel i *Intertekst Vg1* hvor de i en oppgave skal lage en rapp om et tema de brenner for. Dette gjør elevene sjangerbevisste, og de må arbeide med ulike virkemidler og oppbygging innenfor denne. I læreboken står det imidlertid ingenting om sjangeren, og det blir opp til elevene (eller læreren) å finne informasjon om denne.

Hva er det så Lise ikke lærer dersom hun kun følger lærebøkene? Selv om det blir lagt opp til lytting i bøkene for Vg2 og Vg3 lærer de ikke noe om selve aktiviteten. Hun får aldri forklart hvordan man skal lytte eller hva man skal lytte etter i møte med sanglyrikk. Lytting er en del av de muntlige ferdighetene i læreplanen, men i lærebøkene gjenspeiles ikke dette. Lærebøkene inneholder også lite informasjon om de ulike sjangrene innenfor sanglyrikk. Lise utvikler så godt som ingen sjangerkompetanse gjennom å kun bruke lærebøkene. Selv om hun skal arbeide med blant annet rapp-tekster, rocke-tekster og viser i tekstsamlingene må hun som oftest lete etter teori om sjangre andre steder. Lærebøkene i seg selv formidler ikke informasjon om mange av de ulike sjangrene hun skal arbeide med. En annen ting hun ikke vil lære noe om er strukturen man ofte finner i sanger. Begrep som vers, refreng, refrenglinje, hook, etterspill og forspill nevnes aldri. Her vil det ofte være ulikheter med strukturen i for

eksempel dikt, og det kunne derfor vært hensiktsmessig å la henne få arbeide med hva som kjennetegner strukturen i sanglyrikken. De musikalske virkemidlene får også en liten plass i lærebøkene for de tre årstrinnene. Selv om det i noen av oppgavene blir spurt om hvilken stemning melodien eller fremføringen gir, blir aspekter som sangens rytme, vokalfremføring, instrumentering og produksjon ikke forklart eller etterspurt i oppgavene. Dette er sentrale virkemidler innenfor sanglyrikk som også skiller den fra annen lyrikk. Lærere som er opptatt av å få frem dette vil måtte legge opp undervisningen annerledes enn det *Intertekst* gjør.

Poenget med å la den fiktive eleven, Lise, følge de tre lærebøkene i *Intertekst*, har vært å tydeliggjøre nettopp hvordan sanglyrikken kommer til uttrykk i bøkene. Det er en urealistisk fremstilling, ettersom Lise mest sannsynlig ville hatt en lærer og klasse rundt seg som preget undervisningen. Lærere kan i planlegging og gjennomføring av undervisning variere hvor mye læreboken skal brukes. Til enkelte kompetansemål vil boken kunne fungere godt, mens man i arbeid med andre mål kan legge opp undervisningen på en annen måte. For å få frem dette synet i oppgaven, har jeg valgt å intervju tre lærere fra ulike skoler. Hvordan jeg har gjort dette, og funnene herfra vil jeg nå presentere.

3 Intervju med lærere

3.1 Om metoden og informasjon om gjennomføringen

Jeg har gjennomført kvalitative intervju med tre lærere på ulike videregående skoler i Aust- og Vest-Agder. På tidspunktet intervjuene fant sted underviste alle lærerne på studieforberevende utdanningsprogram. Hensikten har vært å undersøke lærernes holdninger til det å bruke sanglyrikk i norskfaget og hvordan de vurderer lærebøkens fremstilling av dette. Jeg har derfor vært opptatt av å spørre dem om deres egen undervisningspraksis og erfaringer de har gjort seg i løpet av årene. Selv om ulike didaktikere, læreplaner og lærebøker kan oppfordre til enkelte arbeidsaktiviteter i et fag, er det lærere som er i møte med elevene og planlegger, gjennomfører og evaluerer egne undervisningsopplegg. Derfor har det vært viktig for meg å også få frem dette perspektivet i oppgaven. I løpet av intervjuene svarte lærerne på en rekke spørsmål, og hvert intervju endte opp med å vare i overkant av en halvtime hver. Jeg har valgt ut de delene av datamaterialet som svarer best på det oppgaven min ønsker å besvare. Dette innebærer for eksempel at spørsmålene og svarene knyttet til lærernes erfaringer ved å la minoritetsspråklige elever arbeide med sanglyrikk ikke vil bli viet oppmerksomhet i besvarelsen videre, selv om det var en del av intervjuene.

Det er flere grunner til at jeg har valgt å gjennomføre nettopp kvalitative intervju. Michael Quinn Patton skriver i boken *Practical evaluation* at hensikten med denne forskningsmetoden er å avdekke «[...] what is in and on someone else's mind» (Patton, 1982, s.161). Videre skriver han at man i intervju forsøker å avdekke det man ikke kan observere, for eksempel en persons følelser, tanker eller intensjoner. Gjennom dette får man innsikt i den andre personens perspektiver (Patton, 1982, s. 161). Patton skiller mellom tre ulike typer kvalitative intervju, hvor jeg har benyttet det han definerer som intervjuguidetilnærmingen (Patton, 1982, s. 162). Her utarbeider man på forhånd en intervjuguide med de spørsmålene man vil få svar på eller temaer man ønsker å utforske. Denne gjør at man får innhentet mer eller mindre den samme informasjonen fra de ulike intervjupersonene. Samtidig er man fri til å endre på spørsmålsrekkefølgen eller stille oppfølgingsspørsmål der hvor det er naturlig. Selve intervjuguiden jeg utformet og benyttet meg av kan leses i vedlegg 5. En av fordelene med denne metoden er at den åpner for individuelle forskjeller på samme tid som alle intervjupersonene svarer på den samme listen med spørsmål. En svakhet er imidlertid at dersom intervjueren endrer rekkefølgen på spørsmålene kan dette også føre til ulike svar. Dette gjør at det kan være vanskeligere å sammenligne funnene (Patton, 1982, s. 167).

Dette bringer meg videre til metodens og funnens gyldighet. Ved å følge intervjuguidetilnærmingen har jeg vært bevisst på svakhetene som finnes ved metoden. Hensikten med intervjuene har vært å få frem hvordan det kan være ulike syn på lærebøkene og det å anvende sanglyrikk i undervisningen sett fra et lærerperspektiv. Da har det vært naturlig å intervjuere lærere, ettersom det er de som er i møte med elevene og planlegger, gjennomfører og evaluerer undervisningen. De tre intervjupersonene representerer kun seg selv og egne holdninger til sanglyrikken og lærebøkene. Målet mitt har ikke vært å skulle komme frem til noen allmenne prinsipper, men forsøke å gi et innblikk i hvordan ulike lærere tenker og forholder seg til temaet. For at intervjuene skulle bli mindre preget av at jeg var nødt til å notere underveis og for å minske risikoen for feilsiteringer, valgte jeg å benytte meg av en lydopptaker. Prosjektet ble i forkant godkjent av NSD, og lærerne ble tilsendt et informasjonsskriv med beskrivelse av prosjektet og hva intervjuene skulle brukes til. Dette skrevet finnes i vedlegg 4. Her ble de også informert om at svarene deres ville bli anonymisert i oppgaven og at de kunne trekke seg fra prosjektet på hvilket som helst tidspunkt. Intervjupersonene skrev deretter under på en samtykkeerklæring etter å ha fått tilsendt informasjonsskrivet. Etter å ha gjennomført intervjuene transkriberte jeg dem. Olav Dalland har skrevet om denne bearbeidelsen i boken *Metode og oppgaveskriving*. Her trekker han frem at det er en måte å gjenoppleve intervjuet på samtidig som det innebærer at man mister noe når spørsmål og svar blir til skriftlig tekst (Dalland, 2017, s. 88). «Nyansen i en stemme, mimikken i et ansikt og kroppens språk følger ikke med i utskriftene.» (Dalland, 2017, s. 89) I vedlegg 6, vedlegg 7 og vedlegg 8 finner man mine transkriberinger av de gjennomførte intervjuene. Her har jeg tatt med fyllord som «eee» og «ehm» og markert intervjupersonenes lengre pauser med ellipsetegn. Selv om intervjupersonene snakket ulike dialekter, vil det i vedlegget være skrevet på bokmål.

Før jeg går videre til å presentere funnene fra intervjuene vil jeg gi en kort beskrivelse av selve gjennomføringen. Hvert intervju ble gjort på de ulike skolene hvor lærerne arbeidet. Før jeg startet lydopptaket ble de på nytt informert om hensikten med intervjuet og hva svarenes deres skulle brukes til i masteroppgaven. De fikk også en påminnelse om at de kunne trekke seg på hvilket som helst tidspunkt dersom de skulle ønske dette. Alle lærerne stilte seg positive til å bli intervjuet og virket oppriktige i svarene de ga. Etter å ha gjennomført intervju som følger intervjuguidetilnærmingen vil det ofte være vanlig at man i ettertid ser at enkelte oppfølgingsspørsmål burde vært stilt, noe som også er tilfellet for min egen del. Blant annet sa Lærer 1 at norsklærerne på skolen hadde gitt innspill til revideringen av *Intertekst*. Her burde

læreren fått ett oppfølgingsspørsmål om hvilke innspill de hadde gitt. På en annen side tror jeg læreren ville sagt i fra selv dersom noen av disse gjaldt lærebokens bruk av sanglyrikk, med tanke på at dette var temaet for hele samtalen vår. Dette intervjuet var det første jeg gjennomførte, og her var jeg nok også bundet til intervjuguiden i større grad enn i de to andre. Selv om jeg varierte spørsmålsrekkefølgen og stilte oppfølgingsspørsmål i større grad i de to neste intervjuene er inntrykket mitt at alle de tre lærerne svarte på det jeg ønsket å finne ut av. Et spørsmål som jeg opplevde ble utfordrende for lærerne å svare på, var til hvilket kompetansemål eller tema de har arbeidet med sanglyrikk i norskfaget. Det kan være vanskelig å huske alle kompetansemålene fra læreplanen, og jeg forventet heller ikke at de skulle kunne svare presist på akkurat dette. Hensikten var å se om lærerne trakk fram noen områder eller tema fra læreplanen som skilte seg ut fra hvordan lærebøkene bruker sanglyrikk. De ulike lærerne ble også spurt om hvordan de har arbeidet med sanglyrikk i undervisningen, noe som også kunne være utfordrende å svare på. Om man underviser flere klasser i norsk på ulike studieprogram kan det være vanskelig å skille de ulike oppleggene fra hverandre. Det kan også være vanskelig å huske ulike undervisningsopplegg man har gjennomført for en lengre tid tilbake. Målet med spørsmålet var ikke å kartlegge absolutt alt den enkelte læreren hadde gjort tidligere, men å få et innblikk i et utvalg av tekstene de har brukt og hvordan de har arbeidet med dem. Lærerne fikk flere åpne spørsmål de skulle svare på, som førte til at de noen gang trakk inn tanker eller erfaringer som ikke umiddelbart var treffende for oppgaven min. Likevel vurderte jeg dem som verdifulle utsagn, og ønsket ikke å avbryte dem i for stor grad. Et eksempel på dette er hvor Lærer 2 delte erfaringer knyttet til det å bruke «Styggen på ryggen» av Jaa9 og OnkIP som en måte å få bygg og anleggsklassene, ofte dominert av gutter, til å snakke om psykisk helse. Selv om ikke undervisning innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram er en del av min oppgave, er jeg likevel glad for at denne innfallsvinkelen og bruken av sanglyrikk kom frem. Her ligger det muligens et potensiale som kan undersøkes nærmere av andre. Kort oppsummert var mitt samlede inntrykk etter intervjuene at alle lærerne stilte seg positive til det å bruke sanglyrikk i undervisningen. Utover dette kom de individuelle forskjellene frem, for eksempel gjennom hvilke tekster de har brukt, hvilke tanker de hadde om lærebøkene, hvilke utfordringer de møter og om de pleier å bruke tid på begrepsbruk innenfor sanglyrikk. Jeg vil nå gå videre til å presentere noen av de mest sentrale funnene fra intervjuene og komme nærmere inn på akkurat dette.

3.2 Funn

3.2.1 Bruker lærerne sanglyrikk, og hvorfor/hvorfor ikke?

I intervjuene gir alle de tre lærerne uttrykk for at de benytter seg av sanglyrikk i norskundervisningen. Lærer 1 begrunner dette med at det er en del av læreverket og at hun opplever at det er en måte for henne selv og elevene å få være kreative på. Videre fortsetter hun: «Det kan være en vei inn for å åpne opp norskfaget for elevene. At det er litt mer håndfast, noe som er i de sin virkelighet da.»¹ Hun legger opp til arbeid med sjangeren på alle de tre årstrinnene på videregående. På spørsmål om hva fordelene med å bruke sanglyrikk i norskfaget kan være, svarer hun blant annet: «Det er en måte å gjøre faget mer tilgjengelig for en gruppe elever som synes at det kan være litt sånn stort og omfattende og føles lite relevant.»² Hun sier hun bruker sanglyrikk i undervisningen for å belyse sammenhenger, for eksempel ved å vise til bandet Gåte og sjangeren middelalderballaden. For henne er det en måte å aktualisere eldre tekster og gjøre undervisningen mer spennende for elevene. Lærer 2 meddeler i intervjuet at hun arbeidet med sanglyrikk på både studieforberedende og yrkesfaglig utdanningsprogram, noe hun begrunner med disse ordene:

Uansett om det har vært på studiespesialiserende eller på yrkesfag så tenker jeg at det å bruke sangtekster som lyrikk, altså inngang til lyrikken, er en fin måte fordi at det er gjenkjennelig for elevene, noe som på en måte de... Jeg tenker eller pleier å si at det er jo faktisk den sjangeren som de kanskje forholder seg mest til på sin fritid. Så det er noe med å ta den på alvor, også er det jo tematisk fine eee tekster, aktuelle tekster.³

På samme måte som Lærer 1 legger hun opp til arbeid med sanglyrikk på alle de tre årstrinnene. Hun mener at noen av fordelene er at det blant annet er tekster som engasjerer og at det er en god måte å vise frem moderne tekster på. På den måten får elevene se at mennesker de ser opp til er lyrikere som skaper et uttrykk for å formidle noe. Hun mener også at det er en måte å skape motivasjon hos elevene på, og at det fungerer som en vei inn i faget: «Jeg tenker det er en sånn døråpner da. For lyrikken.»⁴ Lærer 3 bruker sanglyrikk i undervisningen for å gi elevene et avbrekk fra annen undervisning, og for å illustrere de ulike

---

¹ Vedlegg 6: nr. 4

² Vedlegg 6: nr. 30

³ Vedlegg 7: nr. 2

⁴ Vedlegg 7: nr. 50

temaene de jobber med. Når hun blir spurt om hva fordelene kan være svarer hun: «Fordelene er vel det at det gir elevene en annen opplevelse. Altså, en tydeligere stemning.»⁵

På spørsmål om hva som kan være ulemper eller utfordringer med å bruke sanglyrikk i undervisningen kommer lærerne med ulike synspunkter. Lærer 1 trekker frem en ulempe som kan oppstå om man arbeider komparativt: «Ja, det er jo at det kan ta fokuset bort fra de originale tekstene. At det er det nyere elevene husker. Så det er å klare å vise den sammenhengen da.»⁶ Videre utdyper hun at det kan være forvirrende for elevene, og at man som lærer må være tydelig og klare å vise sammenhengen mellom tekstene man bruker. Hun sier også at det kan være en utfordring å treffe elevene med tekstene man velger og å få elevene til å oppleve undervisningen som relevant. Lærer 2 trekker frem at det tekniske må fungere i arbeid med sanglyrikk. Dette i forbindelse med at man gjerne er avhengig av teknologi for å spille av eller vise innspillinger av sangene. Lærer 3 mener at dette sjelden er et problem, og benytter seg av IT-hjelpen på skolen om uhellet skulle være ute. En utfordring hun peker på har fellestrekk med det Lærer 1 trekker frem. Hun gir uttrykk for at det kan være vanskelig å finne tekster som treffer elevene, ettersom hun ikke vet hva de hører på til vanlig: «Utfordringen for min del er kanskje hvis jeg skal finne noe på Vg1 da, det er å finne noe som fanger elevene.»⁷ Videre følger hun også opp med: «Så det er jo en utfordring for meg å vite, hva er det som... Hva er det de hører på egentlig. Jeg har et inntrykk av det og jeg tror jeg vet det, men jeg tror ikke jeg vet det likevel.»⁸ Denne læreren kommer også inn på at det kunne hjulpet å inkludere elevene i større grad: «Kanskje gi litt mer over til elevene, at de på en måte kan få sjans til å komme med noen forslag da, ikke sant.»⁹ Hun sier også at ved å gjøre dette kan de også få ta større del i det å forme undervisningen.

Alle de tre lærerne gir altså uttrykk for at de benytter seg av sanglyrikk i undervisningen. De anser det som en naturlig del av faget, og ser flere fordeler ved å bruke det i klasseromssammenheng. Det virker som om lærerne har positive erfaringer med å bruke sanglyrikken som en inngang til arbeid med lyrikksjangeren og derfra se på andre former for lyrikk. På denne måten får elevene møte tekster de muligens har et forhold til fra før av, men som de nå skal arbeide mer med i norskfaget. Lærer 2 legger også vekt på at det er en måte å få elevene til å bli oppmerksomme på at mennesker de ser opp til, faktisk er lyrikere. Dette kan gi elevene et annet syn på sjangeren. Lærer 3 vektlegger at det å bruke sanglyrikk er en

---

⁵ Vedlegg 8: nr. 38

⁶ Vedlegg 6: nr. 32

⁷ Vedlegg 8: nr. 46

⁸ Vedlegg 8: nr. 46

⁹ Vedlegg 8: nr. 48

måte å bryte med den ordinære undervisningen, og gi elevene en annen måte å arbeide på. Didaktisk sett vil det være klokt å variere arbeidsaktiviteter i løpet av en undervisningsøkt, og flere av elevene i en klasse kan respondere godt på å få bruke hørselen og lytte til en tekst. Når det kommer til utfordringene, uttrykker alle lærerne at det kan være vanskelig å finne tekster som kan oppleves som aktuelle og relevante for elevene. Som Lærer 3 er inne på, kan en mulig måte å løse dette på være å inkludere elevene i større grad. Om elevene får komme med innspill til hvilke tekster det skal arbeides med, kan det som tidligere nevnt bidra til økt motivasjon, og man får et større engasjement i undervisningen. Som lærerne også gir uttrykk for, kan man samarbeide med kollegaer og dele erfaringer knyttet til ulike opplegg man har gjennomført. Dersom man har latt elevene komme med innspill kan man da også dele de tekstene som ble foreslått med hverandre. Den tekniske utfordringen ved å spille av eller vise lyd- eller videoklipp vil nok alltid være til stede, og man er ofte avhengig at flere ting skal jobbe sammen. Som for eksempel PC, høyttalere og en aktiv internettilgang. For å hjelpe til ved eventuelle problemer vil trolig de fleste skolene ha IT-ansatte for å bøte med disse. I forkant av undervisningen kan det også være lurt at læreren sjekker at alt fungerer som det skal.

3.2.2 Hvordan kan undervisningen se ut?

Som nevnt gir alle lærerne uttrykk for at sanglyrikk er en del av norskundervisningen deres, og de trekker frem ulike artister eller navn på sanger de tidligere har brukt. Lærer 1 lister blant annet opp artistene Bellman, Karpe Diem, Gåte, Cornelis Vreeswijk og Bjørn Eidsvåg. I tillegg nevner hun også tittelen på enkelte sanger. Dette er «Ghettoparasitt» av Hkeem, «Rett opp og ned» av Lars Vaular, «Til ungdommen» av Nordahl Grieg (tonesatt av Otto Mortensen) og «Where the Wild Roses Grow» av Nick Cave & The Bad Seeds/Kylie Minogue. Lærer 2 trekker også frem Karpe Diem og Hkeem som artister hun har brukt i undervisningen. Sangene hun har brukt er «Lett å være rebell i kjellerleiligheten din» og «Ghettoparasitt». I tillegg har hun latt elevene arbeide med «Når himmelen faller ned» av Anne Grete Preus, «Har du fyr» skrevet av Ola Bremnes (fremført av Hekla stålstrenga) og tekster av Cezinando. På yrkesfag har hun gode erfaringer med å bruke «Styggen på ryggen» av OnkIP & De Fjerne Slektningene, da gjerne som en måte å snakke om psykisk helse på. Lærer 3 har også brukt Karpe Diem, og hun nevner teksten «Kunsten å være inder». I tillegg har også hun, som Lærer 1, brukt «Til ungdommen». Den siste teksten Lærer 3 trekker frem er salmen «Herre Gud ditt dyre navn og ære» av Petter Dass. Lærer 3 forholder seg i

hovedsak til tekstene fra lærebøkene, men åpner opp for at elevene kan velge egne tekster i prosjektarbeid. Begrunnelsen hennes for å velge tekster fra læreboken er:

Mest fordi at ehm det er veldig enkelt for elevene å forholde seg til. Slippe å kopiere opp mye og sånn. En kan jo selvfølgelig kopiere og legge det opp på Its da, at de får det digitalt. Men jeg synes på en måte det er litt oversiktlig å ha sanger som de kan spore tilbake til eksamen og prøver og sånt.¹⁰

De tre lærerne gir alle uttrykk for at de lar elevene komme med innspill eller velge egne tekster i forbindelse med arbeid med sanglyrikk. Lærer 1 åpner opp for dette særlig i første og tredje klasse. Hun begrunner dette med at det i første klasse er nokså åpent med hvilke tekster man skal arbeide med, uten noen bestemt kulturhistorisk periode man må innom. I tredje klasse har hun planlagt et opplegg hvor elevene får mulighet til å velge tekster på egenhånd: «De skal ha et slags bokbad. Så da skal de få velge litt fritt. Men klart, det må speile litt periodene vi har vært inne i.»¹¹ Når elevene skal velge tekster forklarer hun videre at de må være i stand til å vise en sammenheng mellom hvordan en nyere tekst relaterer seg til noe tidligere. Lærer 2 svarer først at hun lar elevene velge egne tekster før hun følger opp med: «Kanskje ikke så flink til det, det må jeg bare si altså. At jeg, jeg er nok kanskje flinkere til å prøve å finne hva jeg tror de er interessert i, skjønner du?»¹² Videre beskriver hun et opplegg hvor hun har latt elevene velge egne tekster. Da har de tatt utgangspunkt i novella «Togsong» av Frode Grytten og latt elevene skrive sin egen novelle basert på en sangtekst de selv har valgt. Som jeg har vært inne på tar Lærer 3 i stor grad utgangspunkt i sanglyrikken som står i lærebøkene, men hun åpner også opp for at elevene kan velge egne tekster. På spørsmålet om hun lar elevene komme med innspill til hvilke sangtekster de skal få jobbe med svarer hun: «Veldig ofte så gjør jeg det i undervisningen, men det kommer litt an på temaet da, ikke sant.»¹³ Senere i intervjuet forklarer hun om et konkret opplegg hvor elevene får gjøre nettopp dette: «Da har jeg hatt et slags lyrikkprosjekt eee hvor de skal velge... Dikt, og det kan være sang og sånn, men de skal velge fra ulike perioder og ulike uttrykksmåter.»¹⁴ Hun setter rammer for elevenes tekstvalg på lignende måte som Lærer 1 gjør: «Jeg setter rammer at de må ha en... Det skal være variasjon i tid og uttrykk. Sånn at de kan ikke velge tre

---

¹⁰ Vedlegg 8: nr. 12

¹¹ Vedlegg 6: nr. 14

¹² Vedlegg 7: nr. 18

¹³ Vedlegg 8: nr. 14

¹⁴ Vedlegg 8: nr. 20

modernistiske dikt liksom, de må da, hvis de skal velge fire tekster så må de velge kanskje en samtidstekst og en litt eldre tekst.»¹⁵

Av arbeidsaktiviteter legger alle lærerne vekt på at lytting er en naturlig del av arbeidet med sanglyrikken. Lærer 1 sier: «Jeg pleier alltid å spille hver gang når jeg går gjennom ulike litteraturhistoriske perioder så hører vi på musikken fra den tiden. Da blir det jo mest aktiv lytting.»¹⁶ Videre forteller hun at i arbeid med multimodale tekster lar hun elevene først få lytte før de ser nærmere på selve teksten. Hvis det er laget vil de etter dette se på musikkvideoen. På den måten får elevene se hvordan de ulike modalitetene påvirker helheten. Lærer 2 sier hun også legger opp til at elevene skal lytte til sanglyrikken de arbeider med. I tillegg lar hun elevene se musikkvideoen før hun vil at de skal gå videre inn i teksten. På spørsmål om hvorfor hun gjør det i denne rekkefølgen får jeg til svar at det er for å skape engasjement, noe hun mener fungerer godt. Hun lar også elevene få skrive tekster ut ifra sangtekstene, noe den tidligere oppgaven hvor elevene skulle ta utgangspunkt i en sang og deretter skrive en novelle er et eksempel på. Lærer 3 finner som regel en innspilt versjon på enten YouTube eller Spotify som hun lar elevene lytte til. Om lytting til sanglyrikk bemerker hun også: «Jeg tror det er en god opplevelse for de å bare høre en sang fordi det gir en slags liten pause. Og de får litt andre tanker og refleksjoner når de hører på en sang.»¹⁷ Hun sier at det ikke er naturlig for henne å synge selv eller legge opp til allsang i klassen, derfor er ikke dette en del av undervisningen. Videre sier hun at det har hendt at elever på eget initiativ har valgt å bruke instrumenter og sang som en del av fremføringa i et lyrikkprosjekt hun har pleid å gjennomføre.

På spørsmål om de bruker tid på begrepsbruk knyttet til sanglyrikk i undervisningen får jeg ulike svar fra lærerne. Lærer 1 forklarer at hun tilpasser dette til de ulike klassene. Ofte vil hun bruke tid på begreper som «riff» og «hook». Hun er også tydelig på at hun ikke ønsker å komplisere det for mye for elevene. På spørsmål om elevene klarer å skille mellom dikt og sanglyrikk, eller om de blander, svarer hun at de nok har en tendens til å blande. Hun har også erfart at elevene blander inn begreper fra novelleanalyse inn i arbeidet med lyrikk, noe som gjør at hun forsøker å finne noe konkret elevene kan forholde seg til. Et grep hun har gjort er å lage skriverammer for elevene, særlig for elevene på Vg1. Lærer 2 svarer: «Jeg tenker at jeg tror jeg poengterer at sanglyrikk er lyrikk. Ikke sant, altså for å se at det er lyrikk de forholder seg til, og ikke skille, jeg pleier ikke å skille det ut ifra andre dikt som du finner i en diktbok.

---

¹⁵ Vedlegg 8: nr. 24

¹⁶ Vedlegg 6: nr. 20

¹⁷ Vedlegg 8: nr. 16

Jeg prøver liksom å fokusere på at dette er lyrikk.»¹⁸ Hun opplever at elevene forstår dette, og er ikke videre opptatt av å skille mellom for eksempel dikt og sanglyrikk i undervisningen. Lærer 3 meddeler at hun ikke bruker tid på å definere eller skille mellom dikt, musikk og sanglyrikk. Hun opplever at elevene ofte har dårlige assosiasjoner knyttet til begrepet lyrikk og forsøker derfor å gjøre noe med disse i undervisningen. Derfor fokuserer hun på at elevene skal få en opplevelse eller kjenne på en følelse knyttet til det de hører eller observerer. På den måten vil hun at de skal få et mer positivt inntrykk av lyrikken, før de går videre til å se på mer tradisjonelle virkemidler og tekstanalyse.

3.2.3 Hvordan vurderer lærerne *Intertekst*?

De tre lærerne gir alle uttrykk for at de ikke vurderer tekstutvalget i *Intertekst* som godt nok. Lærer 1 sier det er smalt, noe som gjør at hun ofte bruker andre tekster i undervisningen. Selv om læreboken for Vg2 har en tekst av Bellman i tekstsamlingen, har hun valgt å bruke en annen tekst av ham, ettersom hun mener denne treffer elevene på en bedre måte. I hennes øyne er det mulig å finne tekster av Bellman som er mer tilgjengelige og morsomme for elevene enn den *Intertekst* har valgt ut. Hun samarbeider med de andre lærerne på skolen om å finne aktuelle tekster. Lærer 2 gir også uttrykk for at hun samarbeider med andre for å finne tekster og at hun forsøker å velge ut noen som er aktuelle for elevene i undervisningen. Dette gjør at hun velger bort tekstene i læreboken til fordel for andre. Lærer 3 sier at selv om tekstene i tekstsamlingen kan ansees som gode krever de at hun som lærer må arbeide for å få de til å bli aktuelle for elevene. Hun er mer positivt innstilt til tekstutvalget i bøkene for Vg2 og Vg3, ettersom disse er bundet mer konkret opp mot ulike perioder. Kort oppsummert er de tre lærerne enige om at tekstene i lærebøkene ofte ikke er relevante eller aktuelle, noe som igjen fører til at de velger ut tekster fra andre steder enn i lærebøkene.

På spørsmål om hvordan de vurderer oppgavene til sanglyrikken i lærebøkene og hva de selv legger vekt på i egen undervisning er lærerne til en viss grad enige. Lærer 1 svarer at hun opplever at oppgavene ofte konsentrerer seg rundt tolkning og mening. Selv mener hun at elevene har godt av å trene på å analysere, og savner dermed dette perspektivet i flere av oppgavene. Hun har derfor utarbeidet egne skjema for elevene som de bruker i arbeid med sanglyrikk. Hun ønsker at elevene skal få flere konkrete eksempler på hvordan man går frem for å analysere denne typen tekster. Hun er også opptatt av hvordan sanglyrikken kan være en del av et multimodalt uttrykk. Lærer 2 sier hun har lite erfaring med oppgavene, ettersom hun

---

¹⁸ Vedlegg 7: nr. 34

sjelden bruker tekstene fra læreboken i undervisningen. Hun gir uttrykk for at hun i arbeid med sanglyrikk vil ha et fokus på de sentrale virkemidlene i teksten. På denne måten må elevene arbeide med for eksempel metaforer, symboler, språkbruk og symbolikk. Lærer 3 vurderer oppgavene på denne måten: «Noen ganger så er spørsmålene kanskje litt... vanskelige å få fatt på da. Og så er det kanskje litt for få spørsmål til de.»¹⁹ Hun er mer fornøyd med oppgavene til sanglyrikken i bøkene for Vg2 og Vg3, men gir også uttrykk for at det varierer hvilke oppgaver elevene skal arbeide med og at hun kan velge bort eller legge til noen: «Eller noen ganger kan jeg også gi de en ekstra oppgave i tillegg til de spørsmålene som står der, hvis jeg ser at jeg vil at de skal fokusere mer på rytme eller noe sånt noe.»²⁰

3.3 Oppsummering av funnene fra intervjuene

Etter å nå ha analysert lærebøkene i læreverket *Intertekst* og gjennomført intervjuene med lærerne er det noen hovedlinjer som skiller seg ut. Først og fremst er det tydelig at det er en enighet både blant lærebokforfattere og lærere at sanglyrikk har en naturlig plass i norskfaget. Hvilke tekster som velges ut, hvilke arbeidsmetoder som blir benyttet og hvordan oppgavene til elevene er utformet varierer imidlertid. Selv om læreplanen legger enkelte føringer, står man fortsatt fritt til å velge hvilke sangtekster man vil inkludere i norskundervisningen for elevene på studieforbereende utdanningsprogram i den videregående skolen. Alle lærerne gir uttrykk for at de er opptatt av å finne tekster som elevene opplever er relevante og som kan bidra til motivasjonen i faget. De mener lærebøkene kommer til kort, og må i stedet for henvende seg til kollegaer eller egne erfaringer for å velge ut tekster. Selv om de også gir uttrykk for at elevene får komme med innspill, vil jeg argumentere for at både lærebøkene og lærerne med fordel kan inkludere elevene i større grad. Da gir man slipp på noe av kontrollen, men konsekvensene kan være positive. Dette vil være i tråd med det Oddny Judith Solheim (Solheim, 2014, s. 79-80) argumenterer for og funnene i masteroppgaven til Knatribakk som jeg har vist til tidligere i lærebokanalysen (Knatribakk, 2013, s. 63). På denne måten vil elevene få arbeide med tekster de omgir seg med og som de kan ha et større ønske i å fordype seg mer i. I intervjuene gir også lærerne uttrykk for at de ser på sanglyrikken som en måte å få elevene interesserte i lyrikk på. På denne måten ser de også at lyrikken er en del av samfunnet vårt. De tre lærerne legger også vekt på at lytting er en naturlig del av arbeidet med sanglyrikk. Dette skiller seg fra *Intertekst Vg1* hvor elevene aldri blir bedt om å lytte til noen

---

¹⁹ Vedlegg 8: nr. 68

²⁰ Vedlegg 8: nr. 68

sanger. Selv om lærebøkene for Vg2 og Vg3 ber elevene lytte til sangene i enkelte oppgaver praktiserer lærerne dette på en annen måte. De starter med å la elevene lytte, for å motivere elevene eller gi de et avbrekk fra annen undervisning. Sett fra et didaktisk perspektiv vil det også være hensiktsmessig ettersom det kan være mindre krevende enn andre oppgaver. Lærebøkene legger imidlertid sjelden opp til at elevene skal starte med å lytte, ofte blir de bedt om det i de senere oppgavene. I *Intertekst* legges det også opp til at elevene skal synge, noe lærerne ikke gjør i undervisningen. Her får man illustrert hvordan lærebøkene kan legge opp til undervisning som ikke er realistisk i klasseromssammenheng. Lærerne tar vurderinger basert på sammensetningen av elevene og tilpasser opplegget ut ifra dette. Det viser seg også at lærerne fokuserer ulikt på begrepsbruk innenfor sanglyrikk i undervisningen. Lærer 1 har tatt et sanglyrikkemne ved UiA, og er opptatt av at elevene skal lære noen begreper som riff og hook. Likevel er hun opptatt av å ikke gjøre det for komplisert for elevene. Lærer 3 opplever at elevene har negative assosiasjoner til lyrikk, og vil på samme måte som Lærer 1 ikke gjøre det mer komplisert enn nødvendig. Lærer 2 er opptatt av at sanglyrikk er lyrikk, og skiller ikke mellom dette og dikt. Det speiler også innstillingen til *Intertekst*, hvor det er vanskelig å se et konsekvent mønster i begrepsbruken.

Om vi vender tilbake til vår fiktive elev Lise og hennes klassekamerater ser vi at undervisningsopplegg og potensielt læringsutbytte ville blitt annerledes dersom en av de tre lærerne var ansvarlige for undervisningen og ikke bare *Intertekst*. I arbeid med sanglyrikk ville elevene ha startet med å lytte til innspillinger av sangene og de kunne møtt andre tekster enn de lærebøkene presenterer. Som nevnt ønsker lærerne å finne aktuelle tekster de kan bruke i undervisningen. Læreplanen legger ikke strenge føringer for hvilke tekster elevene skal arbeide med, noe som gjør at undervisningsopplegg og tekstutvalg kan variere fra år til år. Dette kom tydelig frem i intervjuet med Lærer 1 og Lærer 2 som begge har brukt «Ghettoparasitt» av Hkeem i undervisningen, en sang som ble utgitt i 2018. Dette illustrerer hvilke muligheter man har i norskfaget, hvor nye tekster hele tiden oppstår og kan bli tatt inn i klasserommet for å arbeides med. Det var kun en av lærerne som gav uttrykk for at hun brukte tid på begrepsbruk knyttet til sanglyrikk. Hvor mye Lise lærer om hvordan sanglyrikken skiller seg fra skriftlyrikken og kjennetegn ved de ulike musikkjangrene er dermed avhengig av den enkelte lærer, ettersom *Intertekst* har lite fokus på dette.

4 Analyse av «Noen å hate»

Jeg vil i denne delen av oppgaven analysere Raga Rockers' «Noen å hate» i to ulike versjoner. På denne måten ønsker jeg å fremheve særtrekkene i sanglyrikken hvor musikk og tekst virker sammen og skaper et unikt uttrykk. Ved å sammenligne de to versjonene ser man hvordan endringer i musikken kan skape et helt annet inntrykk hos lytteren selv om sangteksten forblir den samme.²¹

4.1 Om Raga Rockers og låten

Michael Krohn dannet det norske bandet Raga Rockers i 1982, samme år som bandet han tidligere var medlem av, Kjøtt, ble oppløst (Tuft, 2019). I Raga Rockers fungerer han som bandets låtskriver og frontfigur. Bandet blir ofte omtalt som en av de fire store i norsk rock på 80-tallet, sammen med DumDum Boys, Jokke & Valentinerne og deLillos (Bergan, 2018). Låten «Noen å hate» er det femte lydsporet fra deres sjette album, «Rock 'n' Roll Party», utgitt i 1990. Dette er en av de mest kjente sangene til bandet, og er blitt coveret i ulike versjoner av blant annet Honningbarna, Vreid og Anja Skybakmoen. I den sistnevntes versjon er det gjort store forandringer i blant annet tempo, akkordprogresjon, instrumentering og vokal som bidrar til et skifte i hvordan man som lytter opplever teksten og budskapet. Jeg vil først starte med å se nærmere på sjangeren originalversjonen til Raga Rockers kan plasseres inn under, og hvilke lyriske og musikalske elementer den består av. Etter dette vil jeg se på samspillet mellom disse to delene.

4.2 Sjangeren

Raga Rockers spiller rock, noe navnet deres også er en tydelig indikasjon på. Navnet på sjangeren er en kortform av *rock'n'roll* og er i følge Store norske leksikon «en samlebetegnelse for de delene av moderne vestlig populærmusikk som har utviklet seg på grunnlag av rock'n'roll-revolusjonen i USA i midten av 1950-årene» (Rock, 2018).

Sjangeren favner bredt og inneholder en rekke undersjangre. Blant disse finner man «garasjerock», også kalt «garage punk», hvor «Noen å hate» kan plasseres inn under.

Begrepet kom som en følge av at band med unge medlemmer brukte garasjene til foreldrene

---

²¹ I denne delen av oppgaven har jeg fått god hjelp av Even Askildsen som har hjulpet meg med å analysere de musikalske elementene i begge versjonene av «Noen å hate», noe han fortjener en stor takk for. Selv om analysen kan virke komplisert dersom man ikke har kunnskaper innenfor musikk, er målet at den skal gi mening ved at de ulike delene kommenteres og effektene forklares.

som øvingslokale. Ofte bestod bandene av de tre nøkkelinstrumentene innenfor populærmusikken, nemlig gitar, trommer og bass. Selv om det gjennom årene har vært endringer i besetningen til Raga Rockers er det disse tre instrumentene, i tillegg til Michael Krohns vokal, vi finner igjen i «Noen å hate». Andre trekk innenfor sjangeren er at låtene gjerne er korte og tar i bruk fuzzgitar, altså en gitar med vring. (Bergan, 2011). Alle disse tre kjennetegnene finner man også igjen i låten. En annen undersjanger innenfor rocken som har sitt utspring fra garasjerocken er punken. Den oppstod i New York og i London på midten på 1970-tallet. Låtene er ofte korte, går i et høyt tempo og er preget av et gitarriff. Tekstene bærer også ofte preg av å være politiske eller samfunnskritiske (Eilertsen, 2019). Raga Rockers har sine røtter fra det tidligere norske punkmiljøet, og låten «Noen å hate» inneholder også flere av sjangertrekkene herfra. Jeg vil videre i analysen se nærmere på hvordan de musikalske og lyriske elementene i låten er eksempler på nettopp dette.

4.3 Analyse av de musikalske elementene i låten

Jeg vil starte med å se nærmere på de musikalske elementene i originalversjonen av «Noen å hate» før jeg ser nærmere på teksten og samspillet mellom de to delene. Spilletiden på låten er totalt 2 minutter og 43 sekunder. Sangen spilles i 4/4 takt med et tempo på 182bpm. Instrumenteringen består av el-gitar, bass, trommer og vokal. Dette er en vanlig besetning innenfor sjangerne som bandet opererer i, nemlig rock og punk. Låten går i moll og akkordene som benyttes er Bm, G og E. Gitaren spiller B5, G5 og E5, såkalte «Power Chords», karakteristiske akkorder innenfor rocken. Med tanke på at jeg ikke er en musikkviter, og dette i hovedsak er en litteraturdidaktisk oppgave vil jeg ikke gå for langt inn i harmonikken i låten. Likevel vil jeg vise til akkordprogresjonen som mer eller mindre er den samme gjennom hele sangen. Akkordprogresjonen i introen og de tre versene er som følger:

I Bm | G | E | E |

I introen blir denne akkordprogresjonen gjentatt to ganger, og i versene blir den gjentatt fire ganger. I refrengene brukes de samme akkordene, men i de to første refrengene er det også et trommebrekk med en markant synkopert rytme som går over to takter. Akkordprogresjonen ser dermed slik ut for disse refrengene:

II: Bm | G | E | E :|| Bm | Bm |

At gitaren gjentagende spiller denne akkordprogresjonen fra Bm til G til E gir en fallende figur, noe som ofte er et kjennetegn innenfor sørgmodig og trist musikk. Denne figuren bidrar til en dyster stemning i låten.

Strukturen i «Noen å hate» kan deles inn i en intro, tre vers, en gitarsolo, et refreng som blir gjentatt fire ganger og en outro. I kronologisk rekkefølge starter sangen med introen (I) før første vers (A1) og refreng (B1) følger. Deretter kommer det andre verset (A2), etterfulgt av refreng på nytt (B2) og en gitarsolo (GS). Etter denne soloen spilles det tredje verset (A3) før refreng blir gjentatt to ganger (B3) og en outro (O) til slutt runder av låten. Hva består så disse delene av? Introen går over åtte takter og starter med at gitaren spiller alene fra første takt, før trommer og bass inkluderes fra den sjette. De tre versene går alle over seksten takter og består av et gitarriff, bass, trommer og vokal. Musikalsk sett er alle tre identiske, med unntak av variasjonsleddene som avslutter versene og markerer overgangen til refreng. Variasjonsleddet i det første verset er en del av den sekstende takten og består av et trommebrekk med to anslag på tammene (de stemte tammene i trommesettet). I det andre verset er variasjonsleddet også en del av den sekstende takten, og består av det samme trommebrekket med de to anslagene på tammene. Her stopper også gitaristen opp og holder akkorden i slutten av verset. Variasjonsleddet i det tredje verset er likt som det forrige, men her synger vokalistene i tillegg «yeah». Hvert variasjonsledd legger med andre ord til et nytt element, noe som gir variasjon og en subtil utvikling. Denne variasjonen og utviklingen i låten er ikke nødvendigvis noe man legger merke til når man lytter til den for første gang, men det gir en ubevisst tilfredsstillelse ettersom låten oppfattes som mindre ensformig. De to første refrengene (B1 og B2) går begge over åtte takter, pluss trommebrekket på to takter. Det siste refreng (B3) blir som nevnt gjentatt to ganger, og går dermed over seksten takter. Trommeslageren går fra å spille 8-deler på hit-hat (cymbal) i versene til å spille 8-deler på ride (cymbal) i alle refrengene. Selv om han spiller på 8-deler gjennom hele sangen skaper dette byttet i cymbaler et skille og en variasjon mellom vers og refreng. De to første refrengene avsluttes også med et trommebrekk som går over to takter, hvor gitaristen spiller et gitarriff og trommeslageren spiller på basstrommen, skarprommen og cymbaler. Disse to delene markerer slutten på refreng og overgangen til verset. Den siste gangen refreng blir sunget modelleres det også opp en oktav, men kun i vokalen. Dette gir en løftende effekt i låten som igjen skaper en utvikling og dynamikk som gjør den mindre monoton. Gitarsoloen (GS) er plassert mellom det andre refreng (B2) og det tredje verset (A3), og går over seksten

takter. I låten kan denne soloen betegnes som en bridge, og fungerer som et kontrastledd. Her holdes bassen lengre på den første grunntonen og trommene spilles i 8-deler på samme måte som i versene, men her med en mer åpen hi-hat. Sangen avsluttes med en outro (O) som går over seksten takter. Her spiller trommeslageren på 8-deler som i versene, men med markering på hver første fjerdedel med crash (cymbal). Vokalen faller bort og bassen og gitaren spiller akkordene Bm, A og E, men i et annet mønster enn vi tidligere har hørt i løpet av sangen. Akkordprogresjonen ser her slik ut:

| Bm | Bm | A | A | E | E |

Låten avsluttes med et kort trommebrekk før gitaren holder den siste noten ved bruk av en effektpedal. Tonen holdes stabilt helt til den blir fadet ut ved hjelp av volumendring.

«Noen å hate» faller inn under det man kan betegne som en typisk rockeproduksjon. Sounden i låten har en 80talls karakteristikk, noe som kommer særlig til uttrykk i skarptrommen som er veldig prosessert med tanke på klangbruk. I tillegg inneholder låten en vring på gitaren som er typisk innenfor sjangeren. Om man lytter nærmere på vokalen finner man ingen koring. Det er kun Michael Krohns vokal man hører, men denne er mest sannsynlig gruppert, som innebærer at flere ulike lydspor med subtile forskjeller er lagt oppå hverandre. Dette gir en effekt av at vokalen høres bredere ut enn den ville gjort alene. Selve vokalen er preget av mye luft, som i kombinasjon med en klar uttale og pause mellom hver frase i versene gjør det lett å få med seg hva som blir sunget. Produksjonsmessig er også vokalen preget av en kort klang og prosessert som den ofte gjøres i en poplåt, noe som innebærer at den står tydelig frem i mixen.

Kort oppsummert inneholder flere av de musikalske elementene trekk fra rockesjangeren. Dette er også det umiddelbare inntrykket man får når man lytter til låten. Det er høyt tempo, et fengende gitarriff og en instrumentering man forbinder med sjangeren. I hovedsak er det de tre akkordene Bm, G og E som går gjennom hele låten. At det ikke spilles ulike akkorder i vers og refreng, er også vanlig innenfor rocken. Dette, kombinert med at det første og tredje verset mer eller mindre er like (sett bort ifra variasjonsleddet) og at refrenget blir gjentatt fire ganger, gjør at sangen fort kan oppleves som repeterende. De små endringene i variasjonsleddene, gitarsoloen og modelleringen i siste refreng bidrar likevel til at man som lytter opplever en viss form for «utvikling». Denne utviklingen og den relativt korte spilletiden på 2 minutter og 43 sekunder gjør at man ønsker å lytte til låten en gang til så fort

den er ferdigspilt. Til tross for utviklingen i låten er likevel hovedinntrykket man får som lytter at komposisjonen er repetitiv. Dette bidrar til at vokalen og budskapet i teksten kommer enda tydeligere frem, en effekt jeg vil komme nærmere inn på senere i analysen.

4.4 De lyriske elementene i «Noen å hate»

Jeg vil nå se nærmere på de lyriske elementene, altså selve sangteksten, i «Noen å hate». Teksten består av syv strofer hvor versene utgjør tre av dem og resten er refrenget som blir gjentatt totalt fire ganger. Det første og det tredje verset er så godt som identiske, med unntak av den siste verselinjen hvor «Å banke en stakkars faan» er blitt til «Å banke gørra ut av en stakkars faan». Om man ikke regner med denne endringen i den siste verselinjen, består sangteksten av to vers og et refreng på til sammen tolv verselinjer. Selv om dette er relativt få linjer å fortelle en historie på, kan man i løpet av disse linjene si at det er snakk om fire ulike roller som kommer til uttrykk. Allerede i det første verset viser tre av disse seg. Verset er som følger:

Han der ække sånn som deg
Fort deg bort å ta han
Det er like godt som sex
Å banke en stakkars faan

Her blir leseren²² presentert for en situasjon hvor du-et i teksten, «deg», blir bedt om å ta en annen person, «han». Dette på grunnlag av at personen er annerledes enn tekstens du. Selv om det aldri er et uttalt jeg i sangen vil man kunne si at den som kommer med befalingene til du-et kan sees på som det lyriske jeget, eller betegnelsen sang-jeget som jeg vil bruke videre. Verset avsluttes med at det «å banke en stakkars faan» sammenlignes med å være like godt som sex. Her blir personen som er annerledes omtalt som en «stakkars faan», som gjør at vi opplever at sang-jeget har sympati med han. Hvem du-et i teksten kan være åpner i første verset opp for hvert fall to mulige lesninger. Du-et i teksten kan her oppfattes som en konkret person som går til angrep på mennesker fordi de ikke er som personen selv. Det kan også leses som en generalisering av denne typen mennesker, som går til fysisk angrep på de som

---

²² Ettersom jeg her går i dybden på teksten velger jeg å bruke begrepet «leseren». Når jeg går videre til å se på samspeillet mellom tekst og musikk, vil jeg gå over til å bruke «lytteren».

skiller seg ut. Refrenget som følger det første verset består av fire retoriske spørsmål som sang-jeget retter mot du-et i teksten:

Er det ikke deilig å ha noen å hate?
Føles det ikke godt å ha noen å hate?
Er det ikke herlig å slå dem flate?
Er det ikke deilig å ha noen å hate?

Ved at dette refrenget blir gjentatt hele fire ganger i løpet av sangen, opplever man at disse spørsmålene også rettes mot leseren. Det gjør at man får en fornemmelse av at sang-jegets henvisninger til du-et ikke bare er rettet mot en enkeltperson, eller en generalisering av denne typen mennesker, men også at selve leseren blir direkte adressert. Den som leser teksten (eller lytter til sangen), kan dermed også sees på som du-et i teksten. Videre følger det andre verset, hvor sang-jeget på nytt kommer med befalinger:

Hør lyden av nakker som knekker
Hør lyden av kjøtt som sprekker
Det er bare å følge fingeren som peker
Dit hvor de voksne leker

Her innføres den mulige fjerde rollen i sangen, nemlig «fingeren som peker». Denne synekdommen viser til en person som retter fingeren mot «Dit hvor de voksne leker». Om det er sang-jeget som selv gjør dette, eller om det er en annen, er usikkert. Etter dette verset blir refrenget nok en gang gjentatt før det tredje verset følger. Dette verset er som tidligere nevnt likt som det første, med unntak av endringen fra «Å banke en stakkars faan» til «Å banke gørra ut av en stakkars faan» i siste verselinje. Teksten avsluttes med at refrenget blir gjentatt ytterligere to ganger.

Før jeg kommer nærmere inn på hvem sang-jeget kan sies å være vil jeg først peke på tekstens språklige elementer. I teksten finner man ulike rimmønstre i de forskjellige versene og refrenget. I det første verset rimer andre og fjerde verselinje («ta han» og «faan»), mens det i refrenget er tiraderim hvor «hate» og «flate» rimer. Det andre verset består av parrim hvor de to første og de to siste verselinjene rimer på hverandre. Selve teksten er skrevet tett på bokmål, med et dagligtalenært språk. Innslagene av ordene «ække» og «faan» drar den i

retning av blant annet oslomål, men det er usikkert om det er snakk om dialekt eller sosiolekt. Syntaksen i verselinjene er normale og bidrar til at man enkelt kan følge handlingen i det fortalte. Språkføringen er heller ikke preget av noen uforståelige eller avanserte ord. Inntrykket man får av språket er derfor at det er tilgjengelig og direkte, men også til en viss grad vulgært. Sistnevnte seg man blant annet i formuleringer som «Å banke gørra ut av en stakkars faan» og «Er det ikke herlig å slå dem flate». Man kan også finne eksempler på kontraster, for eksempel blir «deilig» og «godt» satt opp mot det «å ha noen å hate» i refrengene. Det første verset avsluttes som nevnt med en sammenligning om at sex er like godt som «å banke en stakkars faan». Disse språklige virkemidlene gjør at det skapes et brudd mellom det teksten ytrer og hva de fleste av oss anser som gode verdier. Dette forsterkes igjen av at tekstens refreng, fylt med retoriske spørsmål, blir gjentatt igjen og igjen. Av de 28 verselinjene består åtte av dem av linjen: «Er det ikke deilig å ha noen å hate?» De stadige gjentakelsene blir en ubehagelig påminnelse om at det finnes mennesker som har andre verdier og finner glede i å hate andre.

Denne brutale teksten åpner også opp for at den kan tolkes ironisk, og videre samfunnskritisk. Tidligere i oppgaven har jeg plassert Raga Rockers og låten «Noen å hate» innenfor sjangeren rock, og i undersjangeren punk. Et kjennetegn innenfor punken er at ofte tekstene er politisk ladede og samfunnskritiske. Ved at man som leser oppfatter sang-jeget som ironisk, kan også «Noen å hate» tolkes som en samfunnskritikk. I sangteksten er det særlig det andre verset som skiller seg ut. Ikke bare er dette det eneste verset med par-rim, men her er også språket mindre konkret og direkte enn andre steder. Særlig gjelder dette i de to siste verselinjene: «Det er bare å følge fingeren som peker / Dit hvor de voksne leker». For det første er det uklart hvem sin finger det egentlig er som peker, og for det andre er det uklart hvem de voksne er og hva leken går ut på. Dette åpner opp for at teksten kan tolkes på ulike måter og blant annet leses som en kritikk av samfunnet. Ofte forbinder man voksne med personer som har makt, autoritet eller som er forbilder. Man kan i teksten få inntrykk av at leken går ut på å hate andre og utføre vold mot mennesker som er annerledes. At de voksne, altså mennesker med autoritet og makt, gjør dette, legitimerer igjen at andre gjør det. I starten av låten henvender sang-jeget seg til tekstens du, og man får først inntrykket av at det er denne typen mennesker som blir offer for kritikken i låten. Når lyset flyttes over til de «voksne» i det tredje verset mener jeg dette plasserer kritikken over på de som misbruker den makten og autoriteten de har blitt gitt i samfunnet. Det at de voksne *leker* understreker også at det for dem er en lek, mens det for en «stakkars faan» er blodig alvor. Som en konsekvens av

at refrenget blir gjentatt flere ganger og er fylt med retoriske spørsmål, får man som tidligere nevnt en følelse av at man som leser blir direkte adressert, og videre opplyst av tekstens ironiske og samfunnskritiske jeg. Dette jeg-et avdekker aggresjonen og hatet som rår i samfunnet, og hvordan man også finner dette igjen hos de «voksne». Etersom teksten ikke er knyttet til en historisk hendelse eller personer er den også relevant for hendelser i vår egen tid. Vi har for eksempel statsledere som er innstilte på å bygge murer og finansiere kriger. At teksten åpner opp for ulike tolkninger gjør at den også kan være god å bruke i undervisningen, noe jeg vil forsøke å illustrere i det første av de tre undervisningsoppleggene jeg har planlagt. Dette vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven.

4.5 Samspillet mellom musikk og tekst

Etter å ha undersøkt de musikalske og lyriske sidene ved «Noen å hate» er det nå naturlig å se nærmere på samspillet mellom de to delene. Det første inntrykket man får som lytter er at dette er rock som spilles i høyt tempo med en tekst som passer til musikken. Sangen er preget av gjentakelser, både i det lyriske og musikalske. I sangteksten innledes og avsluttes refrenget av verselinjen «Er det ikke deilig å ha noen å hate». Selve refrenget blir også gjentatt fire ganger i løpet av låten, i tillegg til at første og tredje vers er så godt som identiske. Disse gjentakelsene speiles også i musikken. Gitarriffet preger hele sangen, og det er få brudd eller tilskudd av nye elementer, med unntak av gitarsoloen. Det er de samme akkordene brukes i både versene og refrengene. Det eneste unntaket finner vi i outroen hvor bassen og gitaren spiller A i stedet for G. Låten inneholder også variasjonsleddene i slutten av hvert vers og trommebrekkene i de to første refrengene, men disse legger man først merke til når man nærlytter til den. De bidrar til å skape moment, men er såpass subtile at de ikke oppleves som dominerende. Dette gjør at man sitter igjen med inntrykket av at låten i stor grad er repetitiv. Et område hvor «Noen å hate» skiller seg fra andre rockelåter er at vokalen står tydelig frem i lydbildet. Dette gjør at teksten blir klart formidlet til lytteren. Vokalen til Michael Krohn fremstår i låten som uaffektet. Særlig tydelig er dette i tredje versets variasjonsledd, hvor «yeah» uttales med en lite overbevisende entusiasme. At vokalen er såpass «flat» oppleves også som et brudd mot resten av musikken. Dette forsterker inntrykket om at vi har med et ironisk jeg i en samfunnskritisk tekst å gjøre. Den unge vokalisten har innsikt i hva problemet er, men han står uaffektet på sidelinjen mens de andre er styrt av aggresjon, hat og vold. Låten inneholder også et paradoks, ettersom tekstene er kritisk til vold, hat og maktmisbruk samtidig som musikken gjør at man som lytter blir oppspilt og får et ønske om å gå til kamp

mot dem som lar seg styre av dette. Den ytterste konsekvensen er da at man selv ender opp med noen å hate. Dette paradokset finner man ikke i versjonen til Anja Skybakmoen, hvor aggresjonen i musikken er fjernet, noe som gjør at samspillet mellom tekst og musikk gjør at man som lytter sitter igjen med en helt annen følelse.

4.6 Om Anja Skybakmoen og hennes coverversjon

Anja Skybakmoen vant i 2015 en konkurranse arrangert av NRK P3 hvor hennes coverversjon av «Noen å hate» ble inkludert på coverlåtsamlingen *Hyllest på Boks*, laget til ære for Raga Rockers. Selv om coverversjonen plasserer seg innenfor sjangeren pop, har Anja selv bakgrunn fra jazzen, noe som også er med på å prege versjonen. Blant annet vant hun Jazztalentprisen på Moldejazz og Geir Digernes Minnepris ved Trondheim Jazzfestival i 2012 (Aandahl & Monsson, 2015). Michael Krohn fra Raga Rockers sa selv i forbindelse med konkurransen dette om coverlåten: «Jeg synes denne versjonen ble veldig troverdig, selv om den ligger i et helt annet stemningsleie enn originalen» (Aandahl & Monsson, 2015). På hennes egen Facebookside har hun skrevet et innlegg hvor hun informerer om hvordan hun i samarbeid med Aleksander Sjølie arbeidet med å utforme den endelige versjonen. Her meddeler hun at det ble gjort mange ulike forsøk, hvor den ene ble for lik originalen, og en annen hørtes ut som en ripoff av Lars Vaular. Videre skriver hun at den endelige versjonen er preget av at hun forsøkte å synge så svakt hun kunne, og at det er en endring i akkordene og melodien (Anja Skybakmoen, 2016). Dette skaper et nytt og annerledes uttrykk som gjør den interessant å analysere opp mot originalen.

4.7 Analyse av de musikalske elementene i versjonen til Anja Skybakmoen

Med tanke på at teksten mer eller mindre er den samme i de to versjonene, vil jeg nå fokusere på de musikalske aspektene ved coverversjonen og hvordan samspillet mellom tekst og musikk virker her. Versjonen til Anja Skybakmoen har en spilletid på 3 minutter og 17 sekunder, og er dermed et godt halvminutt lengre enn originalen. Hvor originalen er en rockelåt beveger denne seg i større grad mot sjangeren pop og jazz. Den går i 4/4 takt med et tempo på 120bpm og spilles i moll. Instrumenteringen består av bass, en basstromme, synth, el-gitar, en skarptromme og vokal. Det er ikke bare gjort endringer i tempoet og instrumenteringen, men også i harmonikken. Musikalsk sett er versjonen mer kompleks enn originalen, men jeg vil som tidligere nevnt ikke gå for dypt inn i disse sidene av sangen. Likevel ønsker jeg å trekke frem akkordprogresjonen, ettersom det tydelig illustrer en

forskjell mellom de to. I coverversjonen spiller gitaren i første vers | D | Em | Bm | D | Em | D | Em | Bm | G | A | Em |. Dette gjøres også i andre vers, men her også akkompagnert av synthen. I alle de tre refrengene spiller bassen | Bm | A/C# | Dm | C |. I det første og andre refrenget spiller synthen og gitaren | Bb | C | Dm | F |. I det tredje spiller de | Bb | C | Dm | F | Bm | Dm | A/C# |. Her ser man blant annet at akkordene som spilles varierer mellom vers og refreng, noe som er mer vanlig innenfor popsjangeren enn det er i rocken. Denne variasjonen ser vi som nevnt ikke i originalen til Raga Rockers.

I denne versjonen av låten er også strukturen noe annerledes enn i originalen. Den består av de samme tre versene (A1, A2 og A3), og refrenget blir gjentatt i alt tre ganger (B1, B2 og B3). Hvor refrenget i originalen blir sunget to ganger etter hverandre i slutten av låten, er det i denne versjonen gjort en endring hvor det kun blir sunget én gang, men verselinjen «Er det ikke deilig å ha noen å hate» blir gjentatt to ganger ekstra til slutt. Sangen avsluttes med en outro (O). Første og andre vers går begge over 16 takter, mens det tredje verset skiller seg ut, og går kun over åtte. Alle versene består av vokal, el-gitar og basstromme. Basstrommen spiller på første og tredje fjerdedel og går konsekvent gjennom hele låten. El-gitaren spiller arpeggio på hver første fjerdedel, noe den gjør i hele sangen bortsett fra i det tredje verset hvor dette mønsteret faller midlertidig bort. Dette verset skiller seg ut ved at gitarmønsteret kuttes og synthen fra det andre refrenget blir med over i verset og spilles på hver første fjerdedel. På den femte takten i det tredje verset vender imidlertid gitarmønsteret tilbake igjen og fortsetter ut låten. Det vil på et tidspunkt bli snakk om fire ulike gitarspor, og jeg velger derfor å betegne gitaren som spiller arpeggio for «arpeggiogitaren». Når det kommer til strukturen i refrengene er det også gjort noen interessante endringer. I denne versjonen av «Noen å hate» blir refrenget gjentatt tre ganger, og hver gang dette gjøres går det over 16 takter. Her kommer bassgitaren inn, og det er også lagt til en synth som bidrar til et fyldigere lydbilde i alle de tre refrengene. I de to første er det en todeling hvor vokalen opphører etter åtte takter. I den niende takten legges det til et nytt gitarspor som spiller ut refrenget. Dette gitarsporet velger jeg å betegne som «refrenggitaren». I det tredje refrenget finner man også dette gitarsporet, men her blir som tidligere nevnt den siste verselinjen «Er det ikke deilig å ha noen å hate» gjentatt ytterligere to ganger. Dette fører til at vokalen i det tredje refrenget går over alle de seksten taktene. Ut over dette legges det også til to nye gitarspor i det andre og tredje refrenget. I det andre refrenget blir gitaren som spiller arpeggio («arpeggiogitaren») supplert av nytt gitarspor, en rytmegitar, som går i åttendedeler. Dette sporet får betegnelsen «rytmegitaren», og har den effekten at den bidrar til å utvikle et driv i

låten hvor man beveger seg fremover. I det tredje refrenget kan man også høre et fjerde gitarspor som spiller i harmoni med «refrenggitaren». Ved å nærlytte til sangen vil man på dette tidspunktet altså kunne høre fire ulike gitarspor. I det siste refrenget er det også lagt til en skarptromme. Som jeg påpekte ved variasjonsleddene i originalversjonen til Raga Rockers bidrar disse små endringene i komposisjonen til at det skapes noe nytt i låten som gjør den mindre monoton og repeterende. Outroen i Skybakmoens versjon går over åtte takter hvor komposisjonen fra det tredje refrenget fortsetter over i slutfasen av sangen. Her er det også innslag av nynning og alle de andre instrumentene spiller ut den åttende takten før det hele avsluttes med klangen fra synthen.

I denne versjonen av låten er gitaren som spiller arpeggio prosessert med klang og ekko. Selve gitarlyden er «clean» og ikke rufsete som i Raga Rockers'. I lydbildet fyller gitaren mesteparten av midfrekvensene. I det tredje refrenget finner man også en emulert skarptromme, som er tørr og uten klang. Synthen er derimot preget av stor klang. Basstrommen har en tilstedeværelse på rundt 50Hz og har en pulserende effekt. Når man lytter vil dette kunne beskrives som hjertet som pumper gjennom hele sangen. Bassgitaren har en tilstedeværelse på rundt 120Hz og ligger tett på basstrommen. Det er en relativt stort klang på vokalen til Anja med en kort decay²³. Inntrykket man får når man nærlytter er at vokalen er dobla (ved hjelp av flere vokalspor) med forskjellig timing. På samme måte som i versjonen til Raga Rockers gjør dette at vokalen fremstår som større/bredere enn den ville gjort alene. I dette tilfellet er inntrykket av denne vokaldoblingen særlig sterk i de ulike refrengene og i det tredje verset. I det siste refrenget hvor den siste verselinjen blir repetert ligger det også et mørkt vokalspor i mixen. Dette korer og forsterker linjen «Er det ikke deilig å ha noen å hate». Også i denne versjonen er det luft i vokalen, som gir rom mellom de ulike verselinjene. I Skybakmoens versjon skiller imidlertid det tredje verset seg ut. Her synger hun med en annen frasering og rytme enn i de to tidligere versene. Det er vanskelig å si med sikkerhet hvorfor dette gjøres, men det bidrar til å skape variasjon. I tillegg er teksten lik i det første og det tredje verset, noe som gjør at lytteren allerede har fått «informasjonen» som skal bli gitt, og man skaper moment i sangen ved å endre fraseringen og rytmen.

4.8 Samspillet mellom tekst og musikk i Anja Skybakmoens versjon

Selv om teksten er mer eller mindre den samme i de to versjonene, sitter man som lytter igjen med to helt ulike følelser etter å ha lyttet til dem. I originalversjonen til Raga Rockers blir

---

²³ Decay er et begrep som brukes for å si noe om hvor lang tid det tar før lyden avtar eller forfaller.

man som tidligere nevnt oppspilt, og man kan kjenne blodet begynne å bruse. I Anja Skybakmoens nedtonede versjon blir man i stedet for fylt med ettertanke og refleksjoner rundt tekstens tema og budskap. Selv om det repetitive i musikken også er til stede her, er virkningen annerledes som en følge av endringene i tempoet, instrumenteringen og vokalen. Hvor man i originalversjonen har en fallende figur i akkordprogresjonen, har man som nevnt i denne versjonen en stigende figur i arpeggiogitaren. Dette gjør sangen mindre dystert og mørk. Endringene i hvilke instrumenter som spiller og akkordprogresjonen gjør også at musikken oppleves som mindre aggressiv enn i originalen. Samspillet mellom tekst og musikk virker dermed annerledes. Endringene som er gjort i refrenget, hvor man hører et nytt gitarspor hvor vokalen opphører, åpner også opp for at det blir rom for ettertanke for lytteren. I coverversjonen kommer også det menneskelige til uttrykk i større grad. Basstrommen som går gjennom hele sangen minner om et hjerte, en del av kroppens vitale organer, som slår. I tillegg er det mulig å høre Anja Skybakmoens innpust i vokalen før enkelte av fraseringsene. Det er usikkert om dette er bevisst tatt med i mixen, men det bidrar til at det menneskelige er til stede. Dette skiller seg fra Michael Krohns uaffekterte vokal i originalen. Anja Skybakmoens vokal er også preget av å være mer «forsiktig» og hviskende. Dette skaper en nærhet og teksten kommer enda tettere på lytteren. Alle disse forskjellene gjør med andre ord at de fremkaller ulike følelser hos lytteren enn de som fremkalles når man lytter til originalversjonen av Raga Rockers. Dette fremhever sangtekstens plastisitet, da det i hovedsak er endringene i tempo, akkordprogresjon, instrumentering og vokalfremføring som bidrar til at man oppfatter teksten annerledes i de to versjonene.

4.9 Oppsummering

I analysen har jeg forsøkt å illustrere hvordan de ulike elementene i de to versjonene bidrar til ulike uttrykk, som også får frem noe av særegenheten til sanglyrikken. Selv om jeg har pekt på de musikalske sidene ved de to versjonene ved hjelp av termer fra musikkvitenskapen, vil jeg hevde at lærere kan inkludere sanglyrikk i undervisningen selv om de ikke har særlige kunnskaper om musikk selv. Læreren, og elevene, er ikke nødvendigvis nødt til å kunne forstå notene eller andre sider ved komposisjonen. Man kan komme langt med å lytte etter hvilket tempo sangen går i, hvilken stemning den uttrykker, hvordan vokalen kommer til uttrykk og hvilke instrumenter som er brukt. Om man i tillegg kan si noe om de ulike sjangertrekkene og plassere sangen i en sjanger ut ifra dette vil man være langt på vei. Denne analysen danner som nevnt også grunnlaget for det første av de tre undervisningsoppleggene jeg har utformet.

Fra egen undervisningspraksis har jeg gode erfaringer fra å la elevene arbeide komparativt, da de kan kommentere forskjeller og få stoffet tydeliggjort.

5 Undervisningsopplegg

5.1 Om de tre undervisningsoppleggene

Etter å nå ha sett på hvordan lærebøkene anvender sanglyrikk, hvilke holdninger og erfaringer lærere har knyttet til temaet og en analyse av «Noen å hate» i to versjoner, vil jeg se nærmere på sanglyrikkens didaktiske potensiale før jeg kommer med forslag til hvordan sanglyrikken kan være en del av tre undervisningsopplegg i norskfaget. I disse oppleggene har jeg vært opptatt av at oppgavene elevene blir gitt fremhever noen av særtrekkene til sanglyrikk og da særlig forholdet mellom tekst og musikk. I lærebokanalysen pekte jeg på hvordan Dagrun Skjelbred i boken *Lys på lesing : Lesing av fagtekster i skolen* (2009) skriver om hvordan oppgavene i lærebøkene er viktige i forbindelse med hva elevene anser som viktig kunnskap i faget. I tråd med dette har jeg forsøkt å gi elevene oppgaver som hjelper dem til å fordype seg i sanglyrikksjangeren. Som jeg også har vært inne på tidligere kan det virke motiverende for elever å få arbeide med sanglyrikk ettersom det er en sjanger de omgir seg med og har et forhold til. Om man vil åpne opp for at elevene får bidra med å velge tekster i norskfaget, slik Solheim (2014) og Knatrabakk (2013) argumenterer for, vil det være naturlig å la dem få velge tekster de kjenner til fra før av. Om man for eksempel spør elevene om de vet om noen tekster som omhandler temaet kjærlighet, er det sannsynlig at de kjenner til flere sanger enn dikt. Dette betyr ikke dermed at man kun skal jobbe med sanglyrikk eller andre tekster de kjenner til fra før av, men som flere av lærerne i intervjuene påpekte, kan det være en måte å åpne opp faget for elevene før man introduserer andre typer tekster. Dette er også i tråd med den kjente pedagogen Comenius og hans prinsipp om at man i undervisningen skal gå fra det kjente til det ukjente. Han mente også at man skal gå fra det enkle og spesifikke til det vanskelige og generelle (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 55). Dersom man starter med komplekse tekster eller vanskelige spørsmål tidlig i en undervisningsøkt vil man kunne risikere at elevene blir skremt (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 52). En mulig konsekvens er at elevene som ikke opplever mestring blir demotiverte. Undervisningsopplegg som inneholder lytting til musikk på et tidlig tidspunkt vil være inkluderende ettersom de fleste vil være i stand til beskrive tempoet sangen går i, hva instrumenteringen består av eller hvilken stemning det er i sangen. Herfra kan man øke vanskelighetsgraden og kompleksiteten i oppgavene, noe som også vil ivareta elevene med høyt kunnskapsnivå (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 53). Ved å la elevene få lytte til en innspilling av en sang vil de også få «lest opp» teksten. For de som strever med å lese kan dette gjøre videre tekstarbeid mer overkommelig. I tillegg får elevene trening i det å lytte. Dersom de blir gitt konkrete lytteoppgaver kan de

utvikle ferdighetene sine, noe som er nyttig i arbeid med andre tekster, særlig multimodale. Det er også en trening i å skille ut relevant informasjon, noe som også er viktig i andre deler av livet. I tråd med enda ett av Comenius' prinsipper for undervisning, kan elevene bruke flere av sansene i arbeid med sanglyrikk. Han mente at all læring skjer gjennom sansene (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 55). Om man spiller av en innspilt versjon av sangen vil elevene måtte lytte samtidig som de kan lese teksten eller se på musikkvideoen. Dette åpner også opp for å gjøre undervisningen variert, som igjen gjør at man øker sannsynligheten for å treffe hver enkelt elev. Noen elever kan ha vanskelig for å uttrykke hva stemningen i et dikt er dersom de kun leser det. Men dersom diktet er tonesatt, vil de gjennom å bruke hørselssansen lettere kunne si noe om stemningen i teksten. Dette er kun noe av det didaktiske potensiale som finnes ved å bruke sanglyrikk i undervisningen. Per dags dato foreligger det lite forskning på feltet, og trolig vil det kunne være enda flere didaktiske muligheter enn det jeg har listet opp her.

Som tidligere nevnt har jeg laget tre undervisningsopplegg. Her vil jeg illustrere hvordan sanglyrikken kan brukes i forbindelse med ulike kompetansemål, hvordan man kan arbeide tverrfaglig og hvordan det er mulig å åpne opp for at elevene kan arbeide med selvvalgte tekster. Jeg har laget et undervisningsopplegg til hvert årstrinn på studieforbereende utdanningsprogram. I de ulike oppleggene har jeg vært opptatt av å komme med forslag som ivaretar noe av særegenheten til sanglyrikken som jeg mener lærebøkene ikke vektlegger. Det betyr at elevene vil få konkrete lytteoppgaver og må fordype seg i ulike sjangre innenfor musikk og finne særtrekk ved disse. De vil også få muligheter til å velge egne tekster å arbeide med. I opplegget for Vg1 vil det arbeides tverrfaglig mellom norsk og samfunnsfag med temaene kulturmøter, kulturkonflikter, hets og ytringsfrihet. I de to første norsktimene skal elevene arbeide med «Noen å hate» av Raga Rockers og coverversjonen til Anja Skybakmoen. I undervisningsopplegget for Vg2 skal de fordype seg i ulike julesanger, hvor tradisjonelle «Glade jul» og danske «Jul det' cool» av Mc Einar er to av tekstene de skal arbeide med. Elevene vil også få muligheten til å velge en julesang på egen hånd som de skal fordype seg i. I det tredje undervisningsopplegget skal de arbeide med den litteraturhistoriske perioden postmodernismen og se hvordan sampling i musikken kan være et postmoderne uttrykk. I tillegg til at elevene får undersøke om musikk de hører på inneholder «samples» skal de også fordype seg i «Karius og Baktus» av Jaa9 & OnkIP som er et eksempel på hvordan dette kan brukes.

Før jeg går videre er det nødvendig med noen betraktninger rundt sjangeren «tenkte undervisningsopplegg». Alle som har vært ansvarlig for undervisningen i et klasserom vil trolig ha opplevd at gjennomføringen av et opplegg sjeldent går som planlagt. I løpet av en skoletime skjer det en rekke uforutsette hendelser som man ikke kan forberede seg på og som man må ta stilling til og løse der og da. For eksempel vil elever kunne komme for sent, noen kan forstyrre undervisningen ved å småprate og oppgaver kan være vanskeligere å løse enn planlagt. Dette gjør at man som lærer hele tiden må ta vurderinger og tilpasse undervisningen. De tenkte undervisningsoppleggene må derfor sees på som et utgangspunkt, og ikke en ufravikelig mal, for hvordan gjennomføringen av oppleggene kan gjøres. Man kan for eksempel se for seg at det oppstår en interessant diskusjon i klasserommet knyttet til en av tekstene eller oppgavene i opplegget. Da vil jeg argumentere for at det blir gitt plass til dette, fremfor å avbryte diskusjonen for å komme seg gjennom alt det som var planlagt på forhånd. Det samme gjelder dersom elevene sliter med å svare på de konkrete lytteoppgavene hvor de skal kommentere vokalen, rytmen og instrumenteringen. Om dette er utfordrende for elevene, bør man ta seg tid til å forklare og illustrere hvordan dette kan gjøres, fremfor å gå videre til andre deler av opplegget. De tenkte undervisningsoppleggene jeg har planlagt vil være basert på egne erfaringer. I løpet av studietiden har jeg hatt praksisperioder i regi av universitetet på ulike ungdomsskoler og videregående skoler i Agder. I tillegg har jeg arbeidet som tilkallingsvikar ved en videregående skole. Der det har vært mulig har jeg aktivt brukt sanglyrikk i norskundervisningen. Jeg har blant annet latt elevene få arbeide med «Noen å hate» i to versjoner, den ene av Raga Rockers og den andre Anja Skybakmoen. Dette responderte de godt på, og det ble i tillegg en god diskusjon rundt fremmedfrykt og netthets i etterkant av arbeidet med de to versjonene av sangen. I undervisningsopplegget jeg har planlagt for Vg1 i denne besvarelsen brukes Raga Rockers «Noen å hate» i de samme to versjonene, men denne gangen som en del av et tverrfaglig opplegg og med bruk av andre skjønnlitterære tekster i tillegg. Jeg har også erfaring med å bruke eksempler fra bildekunsten for å illustrere hvordan kjennetegn innenfor ulike litteraturhistoriske perioder også kommer til uttrykk her. På denne måten kan man arbeide komparativt, og elevene får en annen innfallsvinkel til det som skal læres. I tillegg har jeg brukt fenomenet «sampling» i musikken som en måte å arbeide med postmodernismen. Disse erfaringene har munnet ut i det tenkte undervisningsopplegget for Vg3 hvor elevene skal arbeide med den litteraturhistoriske perioden med eksempler og oppgaver fra bildekunsten og sampling i musikken. I opplegget for Vg2 skal elevene som nevnt arbeide med julesanger, og mitt inntrykk er at de setter pris

på, og blir motiverte, når de får arbeide med denne typen tekster i forbindelse med at julehøytiden nærmer seg.

I besvarelsen videre vil jeg beskrive av hvordan undervisningsoppleggene kan gjennomføres for den fiktive eleven Lise og hennes klasse. Rammefaktorene vil i stor grad være like til de man finner ved andre skoler rundt om i landet. Det er totalt 28 elever i klassen og i klasserommet vil læreren ha mulighet til å bruke whiteboard, prosjektor og høyttalere. Elevene sitter sammen to og to ved pulter som er fordelt på tre rader. På den videregående skolen hvor Lise er elev varer en skoletime i 45 minutter. Klassen har to dobbelttimer i uken, den første i de to første timene på mandager og den andre i de to første timene på torsdager. I timeplanen er det ikke lagt inn tid til pause, men elevene får som oftest fem minutters friminutt mellom de to første timene. Elevene bruker de tre lærebøkene fra læreverket *Intertekst* i norskfaget.

I vedlegg 9, vedlegg 10 og vedlegg 11 vil man kunne finne de tre undervisningsoppleggene i en oversikt hvor omtrentlig tidsbruk er markert sammen med hva som skal gjøres. Her vil det også være utfylte MAKVISE-skjema med begrunnelser for de ulike valgene som er tatt. MAKVISE er et utvidet huskeord som kan brukes i planlegging av undervisning. Dette bygger på MAKIS-prinsippet til pedagogene Dewey og Herbart. Hensikten er at man i løpet av en undervisningsøkt skal motivere elevene, la dem arbeide på egenhånd med faget, konkretisere og visualisere lærestoffet, tilpasse undervisningen til hver elev og legge opp til individuelt arbeid, tilrettelegge for samarbeid og evaluere om elevene har nådd målet (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 54). I de ulike vedleggene vil det ikke være noen henvisninger til Lise og klassen. De skjematiske oversiktene er i stedet for utformet mer generelt slik at de er lettere å anvende for andre.

Jeg vil nå gi en beskrivelse av temaene og omfanget i undervisningsoppleggene, tilknytningen til læreplanen og hvordan de skal gjennomføres i klassen til Lise. Jeg vil også komme med enkelte didaktiske begrunnelser og gi svar på hva som er det tenkte læringsutbyttet for elevene.

5.2 Undervisningsopplegg for Vg1 med utgangspunkt i «Noen å hate»

Det første undervisningsopplegget vil ta utgangspunkt i Raga Rockers' «Noen å hate» fra 1990 og oppfordrer til tverrfaglig arbeid i norsk og samfunnsfag på Vg1. Opplegget kan gjennomføres på studieforbereende eller yrkesfaglig utdanningsprogram ettersom kompetansemålene er de samme. Undervisningsopplegget vil foregå over fire norsktimer og

tre samfunnsfagtimer. Tar man utgangspunkt i timeplanen til Lise vil dette være gjennomførbart på en uke. Opplegget kan gjennomføres av en lærer som har samme klasse i begge fag, eller i samarbeid med læreren som har klassen i samfunnsfag. Jeg vil gi noen forslag til hvilke typer tekster og diskusjonsoppgaver man kan arbeide med i samfunnsfagstimene, men hovedfokuset mitt er på hvordan norsktimene kan gjennomføres. Temaet for dette undervisningsopplegget er kulturmøter, kulturkonflikter, hets og ytringsfrihet. I norsktimene ser man på hvordan dette kan komme til uttrykk i ulike samtidstekster, også multimodale. I samfunnsfagtimene vil fokuset være på hvorfor det kan oppstå konflikter knyttet til disse temaene og hvordan de kan motvirkes. Det er naturlig at man i disse timene også ser på hvordan minoriteter kan møte utfordringer i demokratiet ved blant annet netthets.

Det tverrfaglige undervisningsopplegget må som all undervisning ta utgangspunkt i de gjeldene læreplanene for fagene. I læreplanen for samfunnsfag vil det være kompetansemålene «drøfte årsaker til at fordommar, rasisme og diskriminering oppstår og kva tiltak som kan motverke dette» og «gjere greie for ulike utfordringar for demokratiet, mellom anna representasjon frå urfolk og minoritetar» man arbeider med (Utdanningsdirektoratet, 2013b, s. 9). Av kompetansemålene fra læreplanen i norsk er det «drøfte kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et utvalg samtidstekster» og «tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster» som er sentrale (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). I den fjerde og siste norsktimen er det planlagt at klassen skal gjennomføre en samtale ved hjelp av metoden «akvarium». Læreren kan velge å la dette telle som en vurderingssituasjon hvor elevene enten blir vurdert etter karakterer eller etter lav, middels og høy måloppnåelse. I denne samtalen vil også elevene arbeide med kompetansemålene «lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner», «bruke norskfaglige kunnskaper og begreper i samtale om tekst og språk» og «mestre ulike roller i samtaler, diskusjoner, dramatiseringer og presentasjoner» fra læreplanen i norsk (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 10). Av de grunnleggende ferdighetene er det særlig lesing og muntlige ferdigheter elevene vil arbeide med i løpet av opplegget, men det er også mulig å inkludere blant annet skriving dersom elevene skriver svarene på oppgavene ned eller noterer i løpet av norsktimene.

Jeg vil nå gi en presentasjon av hvordan undervisningsopplegget som går over to dobbelttimer i norsk kan gjennomføres. I fremstillingen videre vil jeg beskrive hvordan dette kan gjøres i klassen til den fiktive eleven Lise. For den skjematisk oversikten over opplegget

henviser jeg til vedlegg 9. Som vanlig starter den første norsktimen med fraværsføring. Videre gir læreren klassen beskjed om hva de skal arbeide med i norsktimene denne uken. Klassen blir også informert om at dette er et tverrfaglig opplegg hvor de i samfunnsfagstimene også vil arbeide med de samme temaene. Etter dette får elevene utdelt teksten «Noen å hate» av Raga Rockers og beskjed om at de nå skal lytte til den innspilte versjonen. I klasserommet sitter elevene fordelt på tre rader, og blir delt inn i tre grupper med utgangspunkt i hvilken rad de sitter på. Den ene gruppen får beskjed om at de nå skal lytte til vokalen i sangen. Den andre gruppen skal lytte til instrumenteringen og den siste gruppen skal lytte til tempoet og rytmen i sangen. I tillegg får alle elevene beskjed om at de også skal rette oppmerksomheten mot teksten. Grunnen til at de skal starte med å lytte til sangen er for å motivere elevene. Om man tar utgangspunkt i ferdighetsstigen utviklet av E. J. Simpson vil det å lytte kunne falle inn under det laveste trinnet, nemlig å oppfatte (Repstad & Tallaksen, 2019, s. 52-53). Det er dermed naturlig å starte med dette slik at man sikrer at alle elevene har mulighet til å delta i undervisningen før vanskelighetsgraden på opplegget og oppgavene som blir gitt øker. Elevene har fått konkrete lytteoppgaver som skal gi de trening i hva de skal lytte etter i arbeid med innspilte versjoner av sanger. Når læreren har spilt av sangen får elevene mulighet til å tenke på egenhånd, før de skal dele svarene sine med den de sitter sammen med. Til slutt går læreren gjennom elevenes svar i fellesskap og skriver stikkord på tavlen. Innenfor didaktikken blir denne metoden å arbeide på ofte betegnet som «Think, pair, share». På norsk er også oversettelsen «tenk – snakk sammen to og to – lytt – samtale i plenum» brukt (Repstad & Tallaksen, 2014, s. 236-237). Ved å la elevene få snakke sammen i par først vil de kunne få en bekreftelse på at det de har svart er riktig og det kan senke terskelen for at de ønsker å bidra muntlig i plenum. I tillegg sikrer man at alle elevene får trent på muntlige ferdigheter i løpet av timen, ettersom de er nødt til å snakke med hverandre. Stikkordene på tavlen blir stående til neste time hvor de skal arbeide på samme måte med coverversjonen til Anja Skybakmoen. Etter dette får klassen tre oppgaver de skal svare på. Disse er «Hvilken sjanger kan sangen plasseres inn under, og hvorfor?», «Hvilke ulike roller er det i teksten? Hvem er tekstens 'du' og 'jeg'?» og «Hva tror du budskapet i låten er?». Spørsmålene øker i vanskelighetsgrad og fokuserer på sjangeren, de ulike rollene i teksten og hva budskapet kan være. Elevene blir først gitt tid til å svare på egenhånd, før de skal dele svarene med den de sitter sammen med. Etter dette går læreren gjennom spørsmålene i fellesskap og de elevene som ønsker å svare får muligheten til det. Etter å ha gjennomgått de ulike spørsmålene i fellesskap skifter læreren fokuset over på strukturen i sangen. Først får elevene forklart de ulike begrepene som sangen

består av, for eksempel «vers», «refreng», «intro» og «hook». I samarbeid med læreren skal elevene markere de ulike delene av sangen i teksten de har fått utdelt. Læreren går også inn på de språklige virkemidlene i teksten som kontraster, rim og bruken av ironi. Etter dette får elevene et fem minutters friminutt før de starter på den andre norsktimen for dagen. Timen starter med at elevene på ny får lytte til Raga Rockers «Noen å hate». Etter dette får de utdelt teksten til Anja Skybakmoens coverversjon og lytter til denne innspillingen. På samme måte som i forrige time blir elevene delt inn i tre grupper, hvor hver gruppe enten skal fokusere lyttingen på vokalen, instrumenteringen eller rytmen/tempoet i sangen. Også denne gangen får elevene tid til å tenke på egenhånd før de skal samtale med den de sitter sammen med. Deretter går læreren gjennom elevenes svar og skriver stikkord på tavlen. Nå vil det være tydelig hvordan de to versjonene skiller seg fra hverandre basert på tre særtrekk ved dem. Etter dette skal elevene svare på to nye oppgaver. Disse er «Sitter du igjen med samme følelse etter å ha hørt de to versjonene, eller fremkaller de ulike følelser? Hvorfor kjenner du i tilfelle på forskjellige følelser?» og «Endres budskapet i versjonen til Anja Skybakmoen?» Nå må elevene sammenligne de to versjonene og svare på hvordan de er ulike fra hverandre. Som jeg viste i analysen tidligere i oppgaven er det store forskjeller mellom de to versjonene selv om sangteksten er mer eller mindre den samme. Dermed blir det forhåpentligvis tydelig for elevene hvordan de ulike bestanddelene er avgjørende for uttrykket i sangen. Som tidligere skal elevene først svare på egenhånd før de deler svarene med den de sitter sammen med. Deretter går læreren gjennom spørsmålene i fellesskap og lar de elevene som ønsker å svare få mulighet til dette. I den siste delen av timen skal elevene arbeide med en diskusjonsoppgave. Læreren viser elevene skjermdumper fra Twitterkontoen «Norges tekstkrigere» (www.twitter.com/tekstkrigere) som dokumenterer ytringer fra ulike sosiale medier og kommentarfelt på Internett.²⁴ Elevene skal arbeide med oppgaven «Hva kjennetegner tonen i ulike kommentarfelt på Internett, og hva mener du om denne måten å uttrykke seg på? Er det problematisk, og hva kan eventuelt gjøres med det?» De får først mulighet til å svare på egenhånd før de til slutt skal ha en felles samtale i klassen. Etter å ha gjennomført samtalen avsluttes timen. Hensikten med denne oppgaven er å la elevene se eksempler på, og vurdere, hvordan språket kan brukes for å skape avstand mellom mennesker. Videre skal de også reflektere rundt dette og hva som eventuelt kan gjøres. De vil også kunne se hvordan «Noen å hate» er en relevant tekst i dagens samfunn. Før timen avsluttes vil elevene få mulighet til å

---

²⁴ Ved å følge disse to lenkene vil man kunne se eksempler fra Twitterkontoen «Norges tekstkrigere»: <https://twitter.com/tekstkrigere/status/1026402707245072384> (Tekstkrigere, 2018a) og <https://twitter.com/tekstkrigere/status/983747460601470976> (Tekstkrigere, 2018b)

stille eventuelle spørsmål og læreren informerer om planen for neste dobbelttime i norsk. Da skal de skal se lese dikt av Sumaya Jirde Ali og ha en muntlig klassesamtale.

Neste dobbelttime består i hovedsak av tre deler. Etter å ha ført fravær går læreren videre til å presentere forfatteren Sumaya Jirde Ali og hennes diktsamlinger *Melanin hvitere enn blekemiddel* (2018a) og *Kvinner som hater menn* (2017). Elevene får også se eksempel på hets som Sumaya har mottatt etter å ha ytret seg offentlig.²⁵ Læreren leser de tre diktene «Gardinene er trukket for» (s. 20), «Burkakjerring er datter» (s. 33) og «Burkakjerring og jeg er på ferie» (s. 66) fra *Melanin hvitere enn blekemiddel*. I disse diktene beskriver Sumaya Jirde Ali hvordan det er å leve i Norge med en innvandrerbakgrunn. Læreren leser også diktet uten tittel på side 10 fra *Kvinner som hater menn*. I dette diktet skriver hun om hvordan hun forsøker å tilpasse seg norsk kultur ved å følge flere av normene i samfunnet. Etter dette gjennomfører læreren en samtale med elevene hvor de diskuterer innholdet i diktene og hvordan dette er eksempler på kulturmøter i skjønnlitteraturen. Resten av den første timen bruker elevene til å forberede seg til klassesamtalen de skal ha etter friminuttet. Elevene får arbeide sammen i par og skal forberede argumenter, synspunkter og meninger knyttet til tre samtalepunkter. Disse er: «Er Raga Rockers' «Noen å hate» relevant i dag? Hvorfor?», «Hva kan være grunner til at kommentarfelt på Internett ofte er fylt med hat, hets og usaklige argumenter?» og «Hvorfor er måten vi bruker språket på viktig i møte med andre mennesker?» Før friminuttet går læreren gjennom hva som forventes av elevene i klassesamtalen, for eksempel at de respekterer hverandre ved å lytte, rekke opp hånden om man ønsker ordet og at man har blikkontakt med den som snakker. Hvis læreren ønsker å bruke klassesamtalen som en vurderingssituasjon vil det også være hensiktsmessig å gå gjennom kriteriene de blir vurdert etter. Samtalen tar utgangspunkt i arbeidsmetoden «akvarium» fra Henning Fjørtofts bok *Norskdiraktikk* (2014), men gjennomføres med enkelte tilpasninger (Fjørtoft, 2014, s. 261-263). Hensikten med metoden er å gi alle elevene mulighet til å ytre seg og la ulike perspektiver komme frem (Fjørtoft, 2014, s. 261). Videre følger selve organiseringen og gjennomføringen av metoden med mine tilpasninger. Elevene blir delt inn i to grupper, og én elev blir valgt som ordstyrer. Etter friminuttet rydder klassen bort pultene og plasserer halvparten av stolene i en sirkel i midten av klasserommet. Utenfor denne lager de en ny sirkel med resten av stolene. Læreren blir sittende på utsiden av begge sirklene under samtalen, og de tre punktene elevene skal snakke om står skrevet på tavlen. Grunnen til at

---

²⁵ Ved å følge lenken vil man kunne se et eksempel på hetsen hun mottar: https://twitter.com/sumaya_jirde/status/1047512967477178369 (Ali, 2018b)

læreren sitter utenfor sirkelene er for å understreke at det er elevene som skal ha en dialog dem imellom. Hensikten er ikke at elevene skal forsøke å finne det ene svaret de tror læreren er ute etter, men i stedet for være deltakere i en samtale hvor de kommer med deres egne synspunkter. Læreren kan imidlertid bryte inn dersom samtalen stopper opp og komme med nye diskusjonsspørsmål eller påstander som gjør det mulig for samtalen å fortsette. Læreren bryter også inn dersom noen elever forstyrrer i gjennomføringen av opplegget. Det er ordstyreren som starter samtalen og gir ordet videre til de elevene som ønsker å komme med innspill. Etter at gruppen i den innerste sirkelen har pratet i fem minutter om det første av de tre spørsmålene bytter de to gruppene plass og den andre gruppen får nå mulighet til å snakke sammen med utgangspunkt i det samme spørsmålet. Etter fem nye minutter har passert bytter de to gruppene plass igjen og går videre til å snakke om det andre spørsmålet. Dette blir gjentatt til begge gruppene har fått snakke om alle de tre spørsmålene. Elevene er delt i to grupper for at det skal være færre deltakere i hver samtale, noe som gjør det vanskeligere for elevene å «forsvinne i mengden» om de ikke ønsker å delta. På samme tid får elevene i den ytterste sirkelen trening i å lytte. De to gruppene skal bytte plass hvert femte minutt for å hindre at elevene i den ytterste sirkelen må lytte over for lang tid. Hensikten er at man minsker risikoen for at uro oppstår. I tillegg vil elevene kunne lytte til samtalen som finner sted i den innerste sirkelen og spille videre på dette når de selv får mulighet til å snakke. Etter at begge gruppene har fått gjennomføre hver sin samtale avsluttes timen med at klassen rydder pultene og stolene tilbake til sine faste plasser igjen.

Uten å gå i detalj på hvordan opplegget i samfunnsfagstimene skal gjennomføres vil jeg komme med noen forslag til hva de kan inneholde. Man kan for eksempel se dem femte episoden av «Uro» med Leo Ajkic på NRK og arbeide med oppgaver knyttet til denne. Episoden handler om uroen for hat og terror og belyser dette fra flere sider. Alternativt kan man arbeide med lokale eller nasjonale hendelser som omhandler rasisme eller diskriminering og som har vært oppe i media. Her kan det være hensiktsmessig å vise til lovverket og hva som er straffbare handlinger og ikke. Man kan også gjennomføre en diskusjonsoppgave knyttet til ytringsfrihet og rasisme. Her kan elevene få arbeide med rasismeparagrafen og §100 i Norges grunnlov som omhandler ytringsfriheten. Da kan læreren vise ytringer fra nett og starte en diskusjon om disse er lovlige eller ikke. Det kan også være relevant å trekke inn tekster eller eksempler fra apartheidtiden og trekke tråder mot dagens samfunn.

Hva er så det tenkte læringsutbyttet i undervisningsopplegget? Lise og medelevene vil i løpet av norsktimene fått se eksempler på, og snakket om, skjønnlitteraturens relevans i

samfunnet. Hun har fått arbeide med ulike typer tekster og sett hvordan de ulike modalitetene i de to versjonene av «Noen å hate» skaper ulike uttrykk og fremkaller forskjellige følelser. Lise har også lært om strukturen i låten og hvilke sjangre de to versjonene kan plasseres inn under. Dette innebærer at hun også har tilegnet seg kunnskap om hva som kjennetegner de ulike sjangerne. Klassen har også fått se eksempler på hvordan språkbruken spiller en sentral rolle i kommunikasjon mellom mennesker. Ved å vise til ulike kommentarfelt fra Internett har dette blitt tydeliggjort for elevene. Lise har også deltatt i en klassesamtale hvor hun har vært nødt til å lytte til de andre og utforme og tilpasse egne utsagn ut ifra dette. Dermed har hun arbeidet med sine muntlige ferdigheter. En av fordelene med å la opplegget være tverrfaglig er at elevene får arbeide med samme tema i flere fag. På denne måten ser de hvordan de ulike temaene kan belyses fra ulike sider og sees på med forskjellige «briller». De vil også kunne bruke det de har lært i norsktimene i samfunnsfagstimene, og omvendt. Temaene for det tverrfaglige opplegget vil sannsynligvis treffe elevene, ettersom de selv kan ha erfaringer knyttet til disse. I tillegg er det aktuelle tema i dagens samfunn, og det kan derfor være en god måte å vise at de to fagene er relevante på hver sin måte.

5.2 Undervisningsopplegg for Vg2 med utgangspunkt i julemusikk

Det andre forslaget til undervisningsopplegg er lagt til andre studieår på studieforbereende utdanningsprogram og går over to norsktimer. Lise og medelevene skal arbeide variert med ulike julesanger, noe som gjør det naturlig å gjennomføre opplegget i november eller desember. Sangene de skal fordype seg i er «Glade jul» fremført av Sissel Kyrkjebø og danske «Jul det' cool» av Mc Einar. I den siste delen av de to norsktimene skal elevene bruke en selvvalgt julesang for å løse et sett med oppgaver.

Undervisningsopplegget tar utgangspunkt i disse kompetansemålene:

- lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdiene de representerer
- lese og analysere noen sentrale tekster på svensk og dansk
- lese et utvalg sentrale norske og noen europeiske tekster fra middelalderen til og med romantikken, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og kommentere form og innhold

(Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 11)

I løpet av undervisningsopplegget vil elevene også arbeide med fire av de grunnleggende ferdighetene. Når elevene leser tekstene og skriver svar på oppgaver arbeides det med ferdigheter innenfor lesing og skriving. De skal også lytte til ulike sanger og være muntlige aktive i løpet av timen, noe som innebærer at de muntlige ferdighetene arbeides med. I løpet av norsktimene vil de også bruke PC og Internett, som gjør at elevene får utviklet deres digitale ferdigheter.

Før den første norsktimen starter møter læreren opp og endrer på pultene og stolenes plassering i klasserommet slik at elevene blir sittende i grupper på fire. Læreren spiller også av julemusikk for å skape en stemning og pirre nysgjerrigheten til elevene i det de ankommer klasserommet. I forkant av norsktimene har elevene lest side 226-228 i *Intertekst Vg2*. Her står det om romantikken og kjennetegn for perioden. Blant annet at perioden sees på som en reaksjon mot fornuften, hvor følelsene igjen fikk en sentral rolle. Her står det også at diktningen var preget av tanken om at tilværelsen er guddommelig og synet på naturen ble viktig. Leseleksen er ment å gjøre elevene forberedt på å peke på trekk fra romantikken i «Glade jul», som de skal arbeide i løpet av undervisningsopplegget. Når timen starter informerer læreren om planen for de to norsktimene og tar opprop. Lise og resten av klassen får deretter utdelt teksten til «Glade jul» og skal lytte til en innspilt versjon fremført av Sissel Kyrkjebø. Læreren gir også hver firergruppe et A3-ark som er delt inn i fire deler med ett spørsmål i hver del. De fire spørsmålene er:

1. Hva handler teksten om?
2. Hva er det ved sangen som gjør den til en julesang? (Instrumentering og tekst er sentralt her)
3. Hvilke trekk fra romantikken kan du finne?
4. Finner du noen språklige virkemidler i teksten? Hvilke?

Læreren går gjennom spørsmålene før sangen spilles av slik at det er mulig å oppklare noe som eventuelt er uklart. Etter at klassen har lyttet til sangen får hver elev ett minutt til å svare på det ene av de fire spørsmålene på arket. Når ett minutt har passert blir arket rotert, slik at hver elev får et nytt spørsmål. Dette gjøres til sammen fire ganger, slik at hver enkelt elev er nødt til å svare på alle spørsmålene på arket. Læreren går etter dette gjennom oppgavene i felleskap og de ulike gruppene bidrar med deres svar. Ved å la elevene sitte i grupper på fire får de muligheter til å samarbeide. Selv om en elev ikke klarer å svare på ett eller flere av

spørsmålene, vil de i fellesskap kunne skrive noe til hvert spørsmål. Elevene må også lese svarene til hverandre og tilpasse sitt eget svar ut ifra dette. Da kan det hende de lærer noe nytt av medelevene sine. I lærerens gjennomgang av spørsmålene vil det også være mindre utfordrende for elevene å svare, ettersom det er gruppen som står ansvarlig for det de har svart, og ikke enkeltelever. I den siste delen av den første norsktimen vil elevene få utdelt teksten til den danske sangen «Jul det' cool» av Mc Einar fra 1988. De lytter til sangen og læreren bruker tid på å gå gjennom teksten. Ettersom det er en dansk tekst kan det være nødvendig for elevene at man i fellesskap går gjennom danske ord eller betegnelser på butikker, handlesenter og gater i København. Dette vil kunne øke forståelsen av teksten for elevene som kan hjelpe dem i videre arbeid. Etter dette er gjort vil det være naturlig å gi klassen et kort friminutt. Den andre norsktimen starter opp med at de får utdelt et nytt A3-ark med fire nye spørsmål. Disse skal besvares på samme måte i de ulike firergruppene som klassen gjorde i den forrige timen. De fire spørsmålene er:

1. Hva handler teksten om?
2. Hvilke elementer inneholder sangen som gjør den til en julesang, og hva gjør den til en utypisk julesang?
3. Hva går kritikken i sangen ut på?
4. Sangen er nå blitt en del av mange danskers juletradisjoner. Hvordan kan man si at dette er det motsatte av hva Mc Einar ønsket?

Spørsmålene er ment å få elevene til å tenke over hva som kjennetegner julemusikksjangeren og hvordan dette kommer til uttrykk i sangen. Den bryter også med sjangeren ettersom den har en samfunnskritisk tekst, noe elevene bør gjøres oppmerksomme på og arbeide med. Læreren vil gå gjennom spørsmålene på samme måte som i forrige time og la de ulike gruppene svare. På denne måten får man en felles klassesamtale som læreren kan tilpasse ut ifra hvilke svar som blir gitt. I den siste delen av opplegget vil Lise og resten av klassen få mulighet til å velge en egen julesang. Elevene får beskjed om at de skal lytte til sangen og svare på fire oppgaver. Disse er som følger:

1. Hva er det som gjør dette til en typisk julesang? Hva består instrumenteringen av, og hvilken effekt har dette?
2. Beskriv strukturen i sangen. (Vers, refreng og lignende)
3. Har sangen likhetstrekk med noen av de andre vi har jobbet med i dag? Hvilke?
4. Finn ut hvilket år sangen er fra. Hvilken litteraturhistoriske periode kan den plasseres inn under?

Dersom det blir tid kan læreren be elevene dele svarene med hverandre eller så kan enkelte av elevene presentere det de har kommet frem til for hele klassen. Det er også mulig for læreren å be om at svarene på oppgavene skal leveres inn i løpet av timen. På denne måten kan man få et innblikk i hvordan hver enkelt elev har jobbet og det er mulig å få et inntrykk av hvilket nivå klassen ligger på. Hvis det for eksempel er mange som sliter med å beskrive strukturen i sangen vil det kunne være hensiktsmessig å starte neste norsktime med å repetere hvordan dette gjøres.

I løpet av undervisningsopplegget er hensikten at Lise skal fordype seg i hva som kjennetegner julemusikksjangeren og hvor de ulike tekstene kan plasseres litteraturhistorisk. I tillegg skal hun arbeide med en tekst på dansk, noe som er i tråd med læreplanen. Data fra Spotify avdekket at Norge er det landet som strømmes mest julemusikk, kun slått av Island (Vacher & Van Buskirk, 2017). Med andre ord er det en sjanger som står sterkt i landet og som elevene mest sannsynlig har et forhold til. Da vil det også være naturlig at Lise og medelevene får lære mer om denne sjangeren i norskfaget. I løpet av opplegget vil hun forhåpentligvis ha lært om noen av kjennetegnene ved julemusikk, for eksempel at instrumenteringen ofte består av bjeller, klokkespill eller strykeinstrumenter. Teksten inneholder også gjerne enten et kristent budskap knyttet til Jesu fødsel eller noe om julen som tradisjon. Dette innebærer at hun må trene på å lytte etter de ulike modalitetene i sangen. Ved å la Lise møte den danske «Jul det' cool» vil hun også se hvordan sjangertrekkene kan lekes med og gi et unikt uttrykk. Ettersom læreplanen også legger opp til arbeid med danske og svenske tekster, er det også et poeng at undervisningsopplegget inneholder en dansk tekst. I løpet av norsktimene vil hun også ha arbeidet med den litteraturhistoriske perioden romantikken, og sett på hvordan «Glade jul» kan plasseres inn under denne. Lise vil også få mulighet til å velge en julesang hun selv har kjennskap til, som hun kan fordype seg i. Her må hun igjen lytte til instrumenteringen og beskrive effekten det har i sangen. Hun skal også beskrive strukturen og sammenligne med de to andre sangene de har arbeidet med i løpet av

timen. Tanken er da at hun har fått kombinere det å arbeide med innhold og begreper fra norskfaget i møte med en tekst hun selv har valgt. Dette kan bidra til økt motivasjon og at hun ser relevansen av å arbeide med faget.

5.3 Undervisningsopplegg for Vg3 med utgangspunkt i sampling i musikken

Det siste forslaget til undervisningsopplegg for Lise og klassen vil foregå på Vg3. Elevene har nylig arbeidet med modernismen og skal nå fordype seg i postmodernismen. I forbindelse med dette vil elevene få møte ulike eksempler fra bildekunsten og musikken. De vil få lytte til ulike sanger som inneholder samplinger, og de skal selv få undersøke om artister de kjenner til selv har samlet andre sanger. Fenomenet sampling defineres i Store norske leksikon på denne måten: «Sampling betegner prosessen med å gjøre et digitalt lydopptak, gjerne av relativt kort varighet, til det formål å kunne anvende opptaket i en ny musikalsk kontekst» (Bergsland, 2018). Jeg vil argumentere for at dette er et postmoderne uttrykk, på samme måte som man i kunsten bruker *ready mades* og i annen litteratur har intertekstuelle referanser. Ved å introdusere elevene for dette, vil de kunne få tydeliggjort hvordan synet på litteratur, bildekunst og musikk har fellestrekk i postmodernismen. Forenklet sagt vil det være at man tar noe eksisterende og skaper noe nytt. Dette undervisningsopplegget vil være gjennomførbart på to norsktimer og kan regnes som en «introduksjonsøkt» til den litteraturhistoriske perioden.

Opplegget tar utgangspunkt i to av kompetansemålene fra læreplanen i norsk etter Vg3 under hovedområdet «Språk, litteratur og kultur». Kompetansemålene er: «tolke og vurdere komplekse sammensatte tekster» og «analysere, tolke og sammenligne et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng» (Utdanningsdirektoratet, 2013a, s. 12). Elevene vil også arbeide med flere av de grunnleggende ferdighetene ettersom de skal være muntlig aktive og lytte til innspilte sanger, lese tekster, bruke digitale verktøy og skrive svar på oppgaver.

Som nevnt vil elevene tidligere ha arbeidet med modernismen, og skal nå lære om postmodernismen. Elevene vil ha fått i lekse å lese side 202-210 i kapittel 9 i *Intertekst Vg3* som omhandler temaet. Her kan de lese om hvordan man innenfor postmodernismen har et hovedprinsipp om at «alt er lov», noe som gjør at man i bildekunsten og litteraturen finner henvisninger og kopier fra allerede eksisterende verk. Dette vil elevene få illustrert i løpet av undervisningsopplegget både gjennom bildekunsten og med eksempler fra sampling i

musikken. Læreren starter som vanlig med å føre fraværet og informere om planen for norsktimene. Deretter går læreren videre til å vise elevene et bilde av det japanske tresnittet «Den store bølgen ved Kanagawa» og gi informasjon om dette. Elevene blir også spurt om de har sett tresnittet tidligere eller noe annet som kan minne om det. Deretter vises logoen til merket Quicksilver, som er basert på tresnittet. I tillegg blir emojien «Water wave» vist, som også baserer seg på dette motivet. Dette er en måte å få elevene motiverte på, ettersom det pirrer nysgjerrigheten og gir en forsmak på innholdet i norsktimene videre. Etter dette går læreren videre til å forelese om postmodernismen ved å peke på typiske kjennetegn ved perioden og hvilket syn man har på verden, kunsten og litteraturen. Her bruker læreren en PowerPoint med kulepunkter og bilder. I denne presentasjonen vil også malerier av Andy Warhol brukes som eksempler på postmodernistiske kunstuttrykk. Dette gjør at elevene får visualisert stoffet og blir gitt konkrete eksempler som kan øke forståelsen deres. I neste del av den første norsktimen skal elevene arbeide med sampling innenfor musikken, og de blir spurt om de kjenner til fenomenet. Læreren forklarer også kort forskjellene mellom sampling og plagiat, ettersom dette er noe som lett kan forveksles selv om det er ulike begreper med ulikt innhold. For at elevene skal få eksempler på hva sampling kan være, spiller læreren av et klipp fra YouTube hvor ulike samples fra Beyonce sitt album «Lemonade» blir trukket frem (Genius, 2016). Læreren viser også et annet eksempel fra YouTube hvor annen popmusikk med ulike samplinger er inkludert. Det skjer raske endringer i hvilke sanger som preger topplistene, men ved å søke på «Sampled songs» på YouTube vil læreren ha mange ulike videoer å velge i. Ved at elevene får se og lytte til videoene blir de gitt konkrete eksempler på hvordan deler av noen sanger kan brukes på nytt i andre. På denne måten skapes et nytt uttrykk, noe man kan finne igjen i annen litteratur og kunst innenfor postmodernismen. Før elevene får et friminutt blir det gitt en diskusjonsoppgave hvor elevene skal diskutere en påstand. Denne er: «Det er mindre kreativt å bruke sampling i musikken enn å lage noe nytt på egenhånd». Elevene får først tid til å tenke ut argumenter på egenhånd før de blir bedt om å dele svarene med den de sitter sammen med. Deretter går læreren gjennom de ulike svarene i en felles gjennomgang for hele klassen. Læreren deler tavlen i to hvor for- og motargumentene skrives ned. Dette gjør diskusjonen tydeligere for klassen. Elevene som bidrar muntlig kan bli bedt om å utdype svarene sine dersom læreren mener dette er hensiktsmessig. Etter friminuttet skal elevene søke på Internett etter svar på om artister de hører på til vanlig har sanger hvor det er samlet fra annen musikk. Til dette får de fire oppgaver som læreren går gjennom og skriver på tavlen. De fire oppgavene er:

1. Lytt til låten som inneholder en sample. Hva består denne samplingen av?
2. Hvor er samplingen hentet fra, og kjente du til denne sangen fra før av?
3. Er det stor forskjell mellom de to låtene? Beskriv forskjellene.
4. Hva synes du om at artisten har valgt å bruke en eller flere samples? Bidrar det positivt eller negativt til hva du synes om sangen?

Etter at elevene har fått tid til å svare på oppgavene spør læreren om noen ønsker å dele svarene sine med klassen. I siste del av undervisningsopplegget skal elevene fordype seg i «Karius og Baktus» av Jaa9 og OnkIP. Først spilles «Være-glad melodien» fra Torbjørn Egners Karius og Baktus av og handlingen herfra gjenfortelles kort. Etter dette får elevene utdelt teksten til «Karius og Baktus» av Jaa9 & OnkIP og læreren går gjennom de tre oppgavene elevene skal arbeide med til denne teksten. Disse er:

1. Hva består samplingen i sangen av?
2. Skjer det en endring i innholdet fra barnesangen når det opptrer i versjonen til Jaa9 & OnkIP?
3. Hvordan kan man si at denne sangen inneholder trekk fra postmodernismen?

Læreren spiller så av sangen og elevene får arbeide med oppgavene. Når det gjenstår ti minutter av timen, legger læreren opp til at disse blir gjennomgått i fellesskap. Deretter avsluttes timen og elevene blir gitt eventuelle beskjeder og rydder pultene.

Hensikten med opplegget er at Lise skal lære om postmodernismen og at hun skal få se hvordan denne perioden kommer til uttrykk i bildekunsten og i litteraturen ved hjelp av ulike eksempler. Med tanke på at man kan finne eksempler på sampling i mye av populærmusikken er dette en gylden mulighet for at elevene på egenhånd får velge hvilke sanger de skal arbeide med. På denne måten ser de også at lærestoffet er relevant for hva som interesserer dem i deres egne liv. Lise skal i løpet av undervisningsøkten lære om perioden gjennom å lytte til foredrag av læreren, arbeide med eksempler på sampling, fordype seg i en egenvalgt tekst og arbeide med «Karius og Baktus» av Jaa9 & OnkIP. I dette undervisningsopplegget skal hun ikke gjøre en dyptgående analyse av den sistnevnte teksten, men se på hvordan låten har hentet elementer fra originalen og skaper et nytt uttrykk. Da får hun tydeliggjort hvordan man ser på kunsten og litteraturen innenfor postmodernismen.

Opplegget er variert for at det skal være størst sannsynlighet for at alle elevene lærer noe i løpet av de to norsktimene. Enkelte lærer kanskje best av å få lytte til et foredrag av læreren, mens andre lærer av visuelle eksempler fra bildekunsten eller gjennom å lytte til musikk de selv har et forhold til. Elevene skal løse oppgaver slik at de selv er nødt til å anvende teoristoffet på egenhånd. De skal også være muntlig aktive og samarbeide med den de sitter sammen med og bidra med innspill i plenum. At man gjennomfører en felles gjennomgang av oppgavene gjør at læreren kan vurdere om elevene har forstått det de skal eller om noe er vanskelig og trenger oppklaring. Det gjør også at de ulike elevene får en tilbakemelding på om deres svar på oppgavene er riktige eller gale. Undervisningsopplegget er ment å gi en innføring i perioden, og kan arbeides med over flere norsktimer. Da kan det være mulig å se på romanutdrag eller andre dikt som inneholder intertekstualitet og trekke paralleller til kunsten og samlingen i musikken som de har jobbet med i de to første norsktimene.

6 Avslutning

Jeg gikk inn i arbeidet med masteroppgaven med det overordnede forskningsspørsmålet: «På hvilken måte kan sanglyrikk være en del av norskundervisningen ved studieforbereende utdanningsprogram på videregående skole?» For å kunne svare på dette spørsmålet valgte jeg å belyse temaet fra flere ulike sider, men med et fokus på hvordan dette påvirker undervisningen for elevene. Ettersom undervisningen i skolen skal planlegges og gjennomføres for nettopp elevene, har det vært viktig for meg å ivareta elevperspektivet. I lærebokanalysen, intervjuene med lærerne og undervisningsoppleggene har jeg derfor forsøkt å tydeliggjøre dette ved å inkludere den fiktive eleven, Lise, og klassen hun går i. På denne måten har jeg fått fremhevet hva Lise, eleven, kan sitte igjen med av ferdigheter og kunnskaper om sjangeren, og hva hun eventuelt *ikke* lærer om den. For å kunne belyse temaet i oppgaven fra flere sider har jeg arbeidet med å svare på fire ulike underspørsmål.

Det første underspørsmålet i oppgaven min var: «Hva inneholder lærebøkene av sanglyrikk, og hvordan legges det opp til arbeid med sjangeren?» For å svare på dette gjennomførte jeg en lærebokanalyse hvor jeg gikk i dybden på innholdet i bøkene fra læreverket *Intertekst*. Her kartla jeg hva lærebøkene inneholdt av teori om sjangeren, hvilke sanglyriske tekster som var inkludert og hvordan oppgavene knyttet til sjangeren var utformet. Den største overraskelsen var nok at *Intertekst Vg1* aldri ber elevene om å lytte til noen av sangene. I innledningen viste jeg til artikkelen av Håvard Rem, «Om man nok en gang ser bort fra sanglyrikken...», hvor han peker på hvordan sanglyrikken har blitt neglisjert i litteraturhistorien. Disse trekkene finner man også igjen i lærebøkene. Selv om alle bøkene inneholder sanglyrikk, er mengden mindre enn andre sjangere, og særegenheten til sanglyrikken blir ikke utnyttet. Dette kommer særlig tydelig frem i kapitlene og oppgavene knyttet til sammensatte (eller multimodale) tekster, hvor sanglyrikken sjelden er representert.

For å belyse temaet fra lærernes perspektiv valgte jeg å intervjuere lærere ved tre ulike videregående skoler. På denne måten svarte jeg på oppgavens andre underspørsmål: «Hvilke holdninger, tanker og erfaringer har lærere om det å bruke sanglyrikk i norskfaget, og hvordan vurderer de lærebøkens fremstilling av dette?» Alle gav uttrykk for at de så på det å bruke sanglyrikk i norskfaget som noe positivt, og som en måte å få elevene til å arbeide videre med lyrikken. Hvilke tekster de brukte og hvordan de arbeidet med sjangeren varierte, noe som er naturlig med tanke på at man vektlegger ulikt og har forskjellige innfallsvinkler til undervisningen i faget. De tre lærerne var kritiske til lærebøkene, og forsøkte å finne andre eksempler på sanglyrikk enn de som var inkludert her.

For å vise nettopp noen av særtrekkene til sanglyrikken, valgte jeg å analysere Raga Rockers' «Noen å hate» i to versjoner. På denne måten fikk jeg illustrert hvordan samspillet mellom tekst og musikk kan endre hele uttrykket til en sang. Dermed svarte jeg på det tredje underspørsmålet i oppgaven: «Hvordan kan sanglyrikkens særtrekk komme til uttrykk i en analyse?»

Denne analysen dannet også grunnlaget for det første av de tre undervisningsoppleggene jeg har utformet. De ulike oppleggene bidro til at jeg svarte på det fjerde, og siste, underspørsmålet mitt: «Hvordan kan ulike undervisningsopplegg i norskfaget som inneholder sanglyrikk være utformet?» Hensikten med disse var å vise hvordan sanglyrikken er anvendbar i ulike deler av faget. Noen ganger kan sanglyrikken for eksempel arbeides med i dybden og analyseres, mens andre ganger kan den brukes som en del av et tverrfaglig opplegg. Ettersom elevene også mest sannsynlig har et forhold til sjangeren, åpner det også opp for at de selv kan få velge hvilke tekster de skal arbeide med. På denne måten kan det være en måte å få elevene til å se fagets relevans, samtidig som det kan motivere dem til videre arbeid. I de ulike undervisningsoppleggene har jeg også vist til andre didaktiske muligheter som finnes ved å inkludere sjangeren i undervisningen.

Forhåpentligvis har denne oppgaven ført til at det norskdidaktiske forskningsfeltet har fått et tilskudd knyttet til norskfaget og bruk av sanglyrikk. I tillegg håper jeg at den kan motivere andre til å undersøke eller forske videre på hvordan sjangeren kan være en del av undervisningen. For eksempel hadde alle lærerne positive erfaringer med å la minoritetsspråklige elever få arbeide med sanglyrikk. Her vil det kunne ligge et potensiale som kan undersøkes nærmere. I tillegg har jeg i denne oppgaven vært nødt til å begrense omfanget, og dermed også utelatt store deler av skolen. Jeg er overbevist om at det samme potensiale ved sanglyrikken også kan finnes i undervisningen på barneskolen, ungdomsskolen og ved yrkesfaglige utdanningsprogram. Her ligger det med andre ord mange muligheter for videre forskning.

Selv har jeg i arbeidet med oppgaven blitt inspirert til å la mine fremtidige elever få komme med innspill til hvilke tekster vi kan arbeide med i klasserommet. I tillegg vil jeg være opptatt av å gi elevene konkrete lytteoppgaver, som gjør at de må utvikle lytteferdighetene sine. For min egen del er det oppløftende å se at den nye læreplanen i norsk også åpner opp for at sjangeren fortsatt har en naturlig del i faget. Dette gjør at jeg ser lyst på å skulle arbeide med norskfaget i skolen i årene som kommer. Her håper jeg at jeg får et gjensidig forhold til elevene hvor vi stadig introduserer hverandre for ny sanglyrikk.

Litteraturliste

Ali, S. (2017). *Kvinner som hater menn : Dikt*. Oslo: Frekk forlag

Ali, S. (2018a). *Melanin hvitere enn blekemiddel : Dikt*. Oslo: Aschehoug

Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Hellne-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. & Zandjani, C. (2013). *Grip teksten : Norsk Vg1 : Studieforbereidende utdanningsprogram*. Oslo: Aschehoug.

Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Hellne-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. & Zandjani, C. (2014). *Grip teksten : Norsk Vg2 : Studieforbereidende utdanningsprogram*. Oslo: Aschehoug.

Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Hellne-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. & Zandjani, C. (2015). *Grip teksten : Norsk Vg3 : Studieforbereidende utdanningsprogram*. Oslo: Aschehoug.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Eide, O., Garthus, K. M. K., Græsli, B. H., Schulze, A.-M. & Ystad, H. R. (2014). *Intertekst Vg2, Norsk Vg2 Studieforbereidende utdanningsprogram*. Bergen: Fagbokforlaget

Eide, O., Garthus, K. M. K., Græsli, B. H., Schulze, A.-M. & Ystad, H. R. (2015). *Intertekst Vg3, Norsk Vg3 Studieforbereidende utdanningsprogram*. Bergen: Fagbokforlaget

Fjørtoft, H. (2014). *Norskdidaktikk*. Bergen: Fagbokforlaget

Garthus, K. M. K., Græsli, B. H., Schulze, A.-M. & Stensby, M. (2013). *Intertekst Vg1, Norsk Vg1 Studieforbereidende utdanningsprogram*. Bergen: Fagbokforlaget

- Grepperud, G. & Skrøvset, S. (2012). *Undervisningslære : Eksempler, ideer og refleksjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Johnsen, E. B. (1999). *Lærebokkunnskap : Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug
- Knatribakk, H. A. M. (2013). *Den optimale leseren : - om motivasjon, strategibruk og utholdenhet i forbindelse med leseprestasjoner i den videregående skolen* (Masteroppgave). Universitetet i Oslo.
- Pattison, P. (2011). Similarities and differences between song lyrics and poetry. I Pence, C. *The Poetics of American Song Lyrics* (s. 122-33). Mississippi: University Press of Mississippi
- Patton, M. (1982). *Practical evaluation*. Beverly Hills: Sage.
- Rem, H. (2015). Om man nok en gang ser bort fra sanglyrikken... *Bokvennen*, 27(4), 19-30.
- Repstad, K. og Tallaksen, I. M. (2014). *Praktisk fagdidaktikk for religionsfagene*. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Repstad, K. og Tallaksen, I. M. (2019). *Variert undervisning – mer læring*. Bergen: Fagbokforlaget
- Røskeland, M., Bakke, J. O., Aksnes, L. & Akselberg, G. (2013). *Panorama. Norsk Vg1. Studieforberevende*. Oslo: Gyldendal undervisning
- Røskeland, M., Bakke, J. O., Aksnes, L., Akselberg, G. & Time, S. (2014). *Panorama. Norsk Vg2. Studieforberevende*. Oslo: Gyldendal undervisning
- Røskeland, M., Bakke, J. O., Aksnes, L., Akselberg, G. & Time, S. (2015). *Panorama. Norsk Vg3. Studieforberevende*. Oslo: Gyldendal undervisning

- Selander, S., & Skjelbred, D. (2004). *Pedagogiske tekster for kommunikasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Skjelbred, D. (2009). Lesing og oppgaver i lærebøker. I Knudsen, S., Skjelbred, D. & Aamotsbakken, B. (Red.). *Lys på lesing : Lesing av fagtekster i skolen* (s. 271-289). Oslo: Novus.
- Skrunes, N. (2010). *Lærebokforskning : En eksplorerende presentasjon med særlig fokus på kristendomskunnskap, KRL og religion og etikk*. Oslo: Abstrakt forl.
- Solheim, O. (2014). Engasjement som faktor i leseopplæringen. I Skaftun, A., Solheim, O. & Uppstad, P. (2014). *Leseboka : Leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet* (s. 71-93). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Vareberg, O. & Askeland, N. (2013). Språkleg kvalitet i læremiddel etter oppheving av godkjenningsordninga. I Maagerø, E., Aamotsbakken, B. & Askeland, N. (2013). *Læreboka : Studier av ulike læreboktekster* (s. 261-272). Trondheim: Akademika
- Ali, S. [sumaya_jirde]. (2018b, 3. oktober). Denne svinen av en snylter har fått sin daglige dose med dritt:) [Twittermelding]. Hentet fra https://twitter.com/sumaya_jirde/status/1047512967477178369
- Anja Skybakmoen. (2016, 5. august). I dag har det rett og slett gått ett år siden jeg vant NRK P3s RAGA ROCKERS coverlåtkonkurranse. [Facebook statusoppdatering]. Hentet fra <https://www.facebook.com/anjasky>
- Bergan, J. V. (2011). Garasjerock. I *Store norske leksikon*. Hentet 18. april 2019 fra <https://snl.no/garasjerock>
- Bergan, J. V. (2018). Raga Rockers. I *Store norske leksikon*. Hentet 18. april 2019 fra https://snl.no/Raga_Rockers

Bergsland, Andreas. (2018). sampling - musikk. I *Store norske leksikon*. Hentet 25. april 2019 fra <https://snl.no/sampling - musikk>

Eilertsen, A. (2019). Punk. I *Store norske leksikon*. Hentet 19. april 2019 fra <https://snl.no/punk>

Genius (2016, 28. april). *The Best Samples From Beyoncé's 'LEMONADE'* [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=nYHPGv5tf5s>

Kyrkje-, undervisnings- og forskningsdepartementet (1999). *Oppheving av godkjenningsordninga*. Pressemelding 25.10.1999. Lasta ned 30. oktober 2018 fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppheving_av_godkjenningsordninga/id241524

Norges tekstkrigere [tekstkrigere]. (2018a, 6. august). Ping @PSTnorge [Twittermelding]. Hentet fra <https://twitter.com/tekstkrigere/status/1026402707245072384>

Norges tekstkrigere [tekstkrigere]. (2018b, 10. april). Konspirasjonsteoriene florerer i gruppa di @JanOveFromreide. Den ene dummere enn den andre [Twittermelding]. Hentet fra <https://twitter.com/tekstkrigere/status/983747460601470976>

Rock. (2018). I *Store norske leksikon*. Hentet 18. april 2019 fra <https://snl.no/rock>

Tuft, M. (2019). Kjøtt. I *Store norske leksikon*. Hentet 18. april 2019 fra <https://snl.no/Kj%C3%B8tt>

Utdanningsdirektoratet, (2017, 15. november). Rammeverk for grunnleggende ferdigheter. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/rammeverk/>

Utdanningsdirektoratet, (2019, 18. mars). Høring – læreplaner i norsk. Hentet fra <https://hoering.udir.no/Hoering/v2/347>

Utdanningsdirektoratet. (2013a). *Læreplanen i norsk* (NOR1-05). Hentet fra <https://www.udir.no/k106/NOR1-05>

Utdanningsdirektoratet. (2013b). *Læreplanen i samfunnsfag* (SAF1-03). Hentet fra <https://www.udir.no/k106/SAF1-03>

Vacher, M & Van Buskirk, E. (2017, 18. desember). The Most Christmassy Songs & Countries on Spotify [Blogginnlegg]. Hentet fra: <https://insights.spotify.com/us/2017/12/18/christmas-listening-data/>

Aandahl, T & Monsson, M. G. (2015, 6. august). – Brutalt og nakent. *NRK P3*. Hentet fra <https://p3.no/musikk/brutalt-og-nakent/>

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt hvordan sanglyrikken blir fremstilt og kan brukes i norskundervisningen ved studieforbereidende utdanningsprogram i den videregående skolen. Med tanke på at det er flere faktorer som spiller inn, og påvirker, hva og hvordan elevene lærer, har jeg valgt å belyse temaet fra ulike sider. Oppgaven består av en lærebokanalyse med hovedfokus på lærebøkene i læreverket *Intertekst*, intervju med tre lærere, en analyse av Raga Rockers' «Noen å hate» i to ulike versjoner og forslag til hvordan tre undervisningsopplegg som inneholder sanglyrikk kan gjennomføres. Det er gjort lite forskning knyttet til hvordan sanglyrikken er fremstilt og sjangerens potensiale i undervisningssammenheng, og hensikten med denne oppgaven har dermed vært å gi et bidrag til feltet.

I lærebokanalysen har jeg gått i dybden i de tre lærebøkene fra læreverket *Intertekst*. Her kommer det frem at selv om alle bøkene inneholder sanglyrikk, er begrepsbruken variert og elevene blir sjeldent gitt konkrete lytteoppgaver. I *Intertekst Vgl* blir ikke elevene engang bedt om å lytte til sanglyrikken som er inkludert i boken. Samspillet mellom tekst og musikk blir til tider viet oppmerksomhet i bøkene, men aldri som en del av kapitlene om multimodale, eller sammensatte, tekster.

I de tre intervjuene som jeg har gjennomført har alle lærerne gode erfaringer med å bruke sanglyrikk i norskundervisningen, og de ser flere fordeler ved å gjøre dette. Til forskjell fra lærebøkene gir de uttrykk for at de alltid starter med at elevene skal lytte til de ulike sangene de arbeider med. Hvordan de arbeider med teksten videre varierer, og lærerne kommer med flere eksempler på hvordan dette kan gjøres.

I analysen av «Noen å hate» har jeg gått nærmere inn på originalversjonen til Raga Rockers og coverversjonen til Anja Skybakmoen. I de to versjonene er teksten mer eller mindre den samme, men forskjeller i instrumenteringen, akkordprogresjonen, tempoet og vokalen bidrar til to vidt forskjellige uttrykk. Ved å vise til disse forskjellene har jeg forsøkt å illustrere og tydeliggjøre noe av særegenheten til sanglyrikken.

Analysen dannet også grunnlaget for det første av de tre undervisningsoppleggene jeg har utformet. I de ulike undervisningsoppleggene har jeg vist hvordan sanglyrikken er anvendbar og kan brukes til ulike temaer og læreplanmål. Jeg har lagt opp til at elevene skal arbeide med konkrete lytteoppgaver og selv får mulighet til å velge sanglyrikk de skal fordype seg i.

Abstract

In this master's thesis I have examined how song lyrics can be portrayed and used in Norwegian courses during the Programme for General Studies in upper secondary schools. I chose to examine the subject from multiple angles due to the fact that there are a lot of elements that influence what and how pupils learn. This thesis contains a textbook analysis which focuses on the textbooks named *Intertekst Vg1*, *Intertekst Vg2*, *Intertekst Vg3*, interviews with three teachers, an analysis of Raga Rockers' "Noen å hate" (including a cover of the song by Anja Skybakmoen), and examples of how teaching plans that contains song lyrics can be implemented. Little research has been done regarding how song lyrics are portrayed and how it can be a part of the teaching in school. The purpose of this thesis is therefore to give a contribution to the field.

I have focused on the three textbooks from *Intertekst* in my textbook analysis. Some of the results show that even though all of the books contain song lyrics, the use of terms is inconsistent and the pupils are seldom given any specific listening tasks. In *Intertekst Vg1* the pupils are never even asked to listen to any of the songs in the book. The interaction between text and music are at times given attention, but they are never a part of the chapters regarding multimodal texts.

All of the teachers interviewed had good experiences with using song lyrics in the classroom, and they find that it has many advantages. In contrast to the textbooks, all three teachers let their students listen to the songs before they continue working with the texts. How they work with these lyrics varies, and the teachers have many different approaches.

I have gone in depth in both Raga Rockers' and Anja Skybakmoen's versions of "Noen å hate" in my analysis. The lyrics are more or less the same in both versions, but differences in the instrumentation, chord progression, tempo, and vocals contribute to two very different expressions. I have tried to show some of the distinctiveness of song lyrics by showing these differences.

One of the three teaching plans I have created is based upon this analysis of "Noen å hate". I have tried to show how song lyrics can be used in various elements of the curriculum in all three of the teaching plans. The pupils are given specific listening tasks and get to choose song lyrics to immerse themselves in.

Vedlegg

Vedlegg 1: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i *Intertekst Vgl*

Sanglyrikk i <i>Intertekst Vgl</i>		
Side	Kapittel	Tekst
21	1 – «Oppstart»	Kort om estetiske skildringer og at dette kan brukes i samtaler om god eller dårlig musikk eller sanger
41	2 – «Tekstane rundt oss»	Illustrasjon av et sjangertre hvor lyrisk diktning er en del av skjønnlitteraturen. På grenen for lyrisk diktning står blant annet «sang», «salme», «vise» og «rapp».
60-62	3 – «Lesing for opplevelse og læring»	Om estetikk. Her blir sanger brukt som eksempel på noe man ofte kan ha uenige meninger om.
158-159	6 – «Verkemiddel i tekst»	Om virkemiddelet gjentakelse. Her blir sangtekster nevnt som en av flere type tekster som ofte inneholder dette virkemiddelet. Om rim og rytme. Ulike musikkjangre trekkes frem. For eksempel rim i populærmusikken og rytme i pop, rock og rapp. Tekstutdrag fra Lars Vaulars «Rett opp og ned».
160	6 – «Verkemiddel i tekst»	Tekstutdrag fra Side Broks «Mann med manera».
166	6 – «Verkemiddel i tekst»	Tekstutdrag fra «Når himmelen faller ned» av Anne Grete Preus.
435-436	Tekstsamling	«Bordet» av Gabrielle Leithaug
438-439	Tekstsamling	«Togsang» av Kari Bremnes
443-444	Tekstsamling	«Kunsten å være inder» av Karpe Diem

Oppgaver som omhandler sanglyrikk i <i>Intertekst Vg1</i>		
Side	Kapittel	Oppgave
19	1 – «Oppstart»	Oppgave 3: «Lag en anmeldelse av en film eller av en musikk-CD du liker eller misliker. Fyll anmeldelsen med overdrivelser og underdrivelser for å understreke meningene dine.»
80	3 – «Lesing for opplevelse og læring»	Innsiktsoppgave 5: «Kan du komme på et dikt eller en sangtekst som du har opplevd som spesielt sterk eller rørende? Hva var det ved den som gjorde så sterkt inntrykk på deg?»
167	6 – «Verkemiddel i tekst»	Underveisoppgave: «Korleis forstår du at desse linjene ikkje skal forståast bokstaveleg?» (Til tekstutdrag av «Når himmelen faller ned» av Anne Grete Preus)
169	6 – «Verkemiddel i tekst»	Underveisoppgave: «Kva er samanlikningsordet i dette sitatet» (Til tekstutdrag av Lars Vaulars «Rett opp og ned») Underveisoppgave: «Finn teksten til 'Rett opp og ned' av Lars Vaular. Kva er det Lars Vaular samanliknar med ein sprettball/ettall/fossefall/settball? Synest du samanlikningane er relevante?»
227	7 – «Å analysere og tolke tekster»	Førlesningsoppgave: «Diskuter følgende i grupper: Hva er et dikt? Hva består et dikt av? 'En rapp er et dikt.' Diskuter dette utsagnet i grupper. Begrunn svaret.»
236	7 – «Å analysere og tolke tekster»	Innsiktsoppgave 3: «Gjør rede for tema og motiv i 'Bordet' av Gabrielle Leithaug på side 435 i tekstsamlingen.» Innsiktsoppgave 4: «Hvilken effekt har bruken av dialekt i 'Bordet?」 Utsiktsoppgave 3: «Les teksten 'Kunsten å være inder' av Karpe Diem på side 443 i tekstsamlingen. Kommenter motiv, tema og virkemidler.» Utsiktsoppgave 4: «I 'Kunsten å være inder' sier Karpe Diem: 'For hvis du tør å ta livet av Carl Ivar, da har du mer guts og baller enn hva vi har.' Diskuter i grupper om det er greit å formulere seg slik i populærkulturen. Har dere flere eksempler på <i>politisk ukorrekte</i> tekster?» Utsiktsoppgave 5: «Skriv om 'Bordet' av Gabrielle Leithaug til din egen dialekt.»
244	8 – «Språk i kontakt»	Underveisoppgave: «Finn ut kva 'trønderrock' er. Når starta dette fenomenet, og kva kjenneteiknar trønderrocken?»
245	8 – «Språk i kontakt»	Underveisoppgave: «Finst det musikk på din dialekt? Kva by er normsentrum i din region?»
279	9 – «Kulturmøter i samtidstekster»	Underveisoppgave: «Kan du gi eksempler på musikktekster eller filmer som handler om kulturmøter eller kulturkonflikter?»
281	9 – «Kulturmøter i samtidstekster»	Underveisoppgave: «Kan du komme på en tekst (skriftlig, muntlig, film, musikk) som har påvirket deg mye? Hvorfor og på hvilken måte ble du påvirket?»

435-436	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Bordet» av Gabrielle Leithaug: Førlesning: «Hvordan forstår du dette utdraget fra 'Bordet': <i>E tok feil, e brukte lupe der e sku brukt speil.</i>»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hva handler «Bordet» om? 2. Pek på noen sentrale virkemidler. 3. Uttrykket 'bordet er snudd' er sentralt i teksten. Hvordan forstår du dette, og hvordan kan det sammenlignes med det engelske uttrykket 'the tables have turned'? 4. Sammenlign 'Bordet' med 'Den grønne kommoden' på side 305 i tekstsamlingen. Hva har tekstene felles? 5. Lag din egen rapp om et tema du brenner for»</p>
438-439	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Togsang» av Kari Bremnes: Førlesning: «Hvilket forhold har du til å kjøre tog?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hva vet vi om 'de' i teksten? Hvordan går det med dem? 2. Hvordan tolker du disse linjene: 'De reiste i hverandre og de reiste i et gammelt land / der ingen tror på høsten før den kommer.' 3. Hvilke språklige virkemidler finner du her, og hva tilfører de teksten? 4. Vil du kalle reisen i denne teksten for en metafor? Hvorfor / hvorfor ikke? 5. Hva er motiv og tema i denne teksten?»</p>
443-444	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Kunsten å være inder» av Karpe Diem: Førlesning: «Hva betyr ytringsfrihet for deg? Sett opp noen punkter, og diskuter i klassen.»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hva er temaet i denne sangen? 2. Hvilket budskap formidler Karpe Diem? 3. Denne sangen ble kritisert for å være politisk ukorrekt. Diskuter hva som kan være grunnen til det. 4. Strider noe i denne sangen etter din mening om prinsippet om ytringsfrihet?»</p>

Vedlegg 2: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i *Intertekst Vg2*

Sanglyrikk i <i>Intertekst Vg2</i>		
Side	Kapittel	Tekst
72-77	2 – «Skriftlig kommunikasjon»	Eksempelsvar på tolkning og sammenligning av «Aftensalme» og «Når sjelen hentes til helvete»
94	3 – «Digitale tekster»	Om musikk i digitale tekster.
120-123	4 – «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar»	Om folkeviser og ballader. Kjennetegn ved fem ulike typer ballader. Viser til eksempler på tekster som står i tekstsamlingen.
132	4 – «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar»	Kort om folkeviser og <i>bergtaking</i> .
139	5 – «Middelalderen – perioden 500-1500»	Om norrøn kultur i musikk, særlig innenfor rock- og tungmetallsjangeren.
180	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Tekstutdrag fra «Herre Gud, ditt dyre navn og ære» av Petter Dass
181	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Tekstutdrag fra «Keed af Verden, og kier ad Himmelen» av Thomas Kingo
183-188	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Om salmer og leilighetsdiktning. Egne avsnitt om Thomas Kingo, Dorothe Engelbretsdotter og Petter Dass. Tekstutdrag fra Kingos «Keed af Verden, og kier ad Himmelen» på side 184. Tekstutdrag fra Engelbretsdotters «Aftensalme» på side 186. Tekstutdrag fra «HERre Gud! dit dyre Navn og Ære» av Petter Dass på side 188.
205	7 – «Opplysningstid og klassisisme – 1700-talet»	Om Norske Selskab, Johan Nordahl Brun og drikkevisen «For Norge, Kiempers Fødeland».
205-206	7 – «Opplysningstid og klassisisme –	Om Carl Michael Bellman og hans visediktning.

	1700-talet»	
262	10 – «Førestillingar om det norske – frå 1700-talet til i dag»	Om «En Birkebeener-Sang» og «For Norge, kjempers fødeland» og nasjonalfølelsen
271	10 – «Førestillingar om det norske – frå 1700-talet til i dag»	Om Bjørnstjerne Bjørnson og fedrelandssangene han skrev.
304-305	12 – «Norsk språkhistorie på 1800-talet – språk er meir enn rettskriving»	Om Landstad og fornorsking. Tekstutdrag av «Olav Liljekrans» på side 305.
351-352	Tekstsamling	«Blå salme» av Erik Bye
352-353	Tekstsamling	«Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir
357-358	Tekstsamling	«Norrøn livskunst» av Solefald/Cornelius Jakhelln
359	Tekstsamling	«Frå fjell» av Frode Fjellheim
360	Tekstsamling	«sjung» av Laleh
361-362	Tekstsamling	«Identitet som dreper» av Karpe Diem
365-366	Tekstsamling	«Rolandskvadet» av Glittertind
397-400	Tekstsamling	«Liti Kjersti» (Versjon etter Gunnhild T. Kivle)
400-402	Tekstsamling	«Draumkvedet» (Nedskrevet av Moltke Moe)
403-404	Tekstsamling	«Where the wild roses grow» av Nick Cave
415-416	Tekstsamling	«Aftensalme» av Dorothe Engelbretsdotter
417-418	Tekstsamling	«Herre Gud, ditt dyre navn og ære» av Petter Dass
419	Tekstsamling	«Sorrig og glæde de vandre til hobe» av Thomas Kingo
422	Tekstsamling	«En birkebeinersang» av Claus Frimann
433-435	Tekstsamling	«Fredmans Epistel nr. 35» av Carl Michael Bellman

Oppgaver som omhandler sanglyrikk i <i>Intertekst Vg2</i>		
Side	Kapittel	Oppgave
72	2 – «Skriftlig kommunikasjon»	<p>Oppgave: «Tekster: 'Aftensalme' (1678) og 'Når sjelen hentes til helvete' (1996). Tolk og sammenlign diktene. Begge tekstene formidler en dødslengsel. Hvordan kommer denne til uttrykk, og hvorfor tror du noen finner døden fascinerende? Svaret skal skrives som en artikkel. Lag overskrift selv.</p> <p>Teksten blir vurdert etter i hvilken grad du</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svarer på det oppgaven spør etter • Skriver en helhetlig tekst med tredeling, rød tråd og gode emnesetninger (se side 64) • Peker på sentrale virkemidler i tekstene og knytter disse opp mot oppgavetema • Forklarer hvordan virkemidlene virker på leseren (funksjon) • Underbygger tolkningen med relevante sitater • Har et variert, formelt og korrekt språk, med presis bruk av fagbegreper»
134	4 – «Folkedikting, mytar og samtidstekstar – verdier og forteljemåtar»	<p>Oversiktsoppgave 4: «Forklar kva ein ballade er.»</p> <p>Innsiktsoppgave 3: «Finn ut meir om 'Draumkvedet': Kva handlar det om? Kva for variantar kan ein finne? Kvifor skil denne folkevisa seg ut?»</p>
164-165	5 – «Middelalderen – perioden 500-1500»	<p>Innsiktsoppgave 2: «Les 'Rolandskvedet' av Glittertind på side 365 i tekstsamlingen. Skriv sangen om til dialekten din.</p> <p>Utsiktsoppgave 9: «Lag en rapp som er inspirert av noen av strofene i 'Håvamål'»</p> <p>Utsiktsoppgave 11: «Lytt til vikingrock (Amon, Glittertind osv.), og undersøk innholdet i tekstene. Hvilke spor etter norrøn tid finner du?»</p>
183	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Underveisoppgave: «Hvilken betydning kan salmer ha for mennesker i dag? Når synger vi salmer?»
184	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Underveisoppgave: «Skriv om salmen 'Keed af Verden, og kier ad Himmelen' til en moderne versjon.»
185	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Underveisoppgave: «Bruk Internett og finn eksempler på leilighetsdiktning i vår tid»
186	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	Underveisoppgave: «Nevn noen typiske barokke virkemidler og temaer. Finn barokke trekk i salmene til Dorothe Engelbretsdotter. Du finner salmen 'Aftensalme' på side 415 i tekstsamlingen»

188	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	<p>Underveisoppgave: «Pek på barokke trekk i salmen 'Herre Gud! dit dyre Navn og Ære'. Bruk listen med virkemidler på side 183. Du finner salmen på side 417 i tekstsamlingen»</p> <p>Underveisoppgave: «Kjenner du noen topografiske tekster eller sanger som gjelder din region? Hva betyr slike tekster for regionen?»</p>
192-193	6 – «Fra renessanse til barokk – 1500 og 1600-tallet»	<p>Innsiktsoppgave 1: «Mange forbinder barokken med <i>maksimalisme</i>. Forklar begrepet <i>maksimalisme</i>, og finn sjangre innen dagens mote og musikk hvor maksimalisme er relevant.»</p> <p>Innsiktsoppgave 6: «Gå sammen i smågrupper. Velg en salme, og lær den utenat. Framfør salmen for klassen, enten ved å synge eller deklamere den.»</p> <p>Innsiktsoppgave 7: «Lytt til J.S. Bach: <i>Matteuspasjonen</i>. Finn barokke elementer i denne musikken.»</p> <p>Utsiktsoppgave 1: «Skriv en salme som passer til vår tid. Bruk en av salmene i tekstsamlingen som modell.»</p> <p>Utsiktsoppgave 2: «Renessanse og barokk er kjente stilarter innen musikk, bildekunst og arkitektur. Velg en kunstner og et tema og lag et foredrag. Foredraget skal inneholde både lys, bilde og tekst.»</p> <p>Utsiktsoppgave 3: «Tolk og sammenlign barokkteksten 'Aftensalme' (1678) og Dimmu Borgirs 'Når sjelen hentes til helvete' (1996). Begge tekstene formidler en dødslengsel. Hvordan kommer denne til uttrykk, og hvorfor tror du noen finner døden fascinerende? Se tekstsamlingen på side 415 og 352 for å lese tekstene. På side 72 ser du et eksempelsvar av en elev i 2. klasse.»</p> <p>Utsiktsoppgave 4: «Hvem skriver salmer i dag? Hva handler moderne salmer om? Undersøk <i>Norsk salmebok</i>.»</p> <p>Utsiktsoppgave 7: «Sammenlign Erik Byes 'Blå salme' på side 351 med 'Aftensalme' på side 415.»</p>
208	7 – «Opplysningstid og klassisisme – 1700-talet»	<p>Innsiktsoppgave 2: «Lag ei digital fortelling der du set saman eksempel på musikk, biletkunst, arkitektur og litteratur frå klassisismen.»</p>
231	9 – «Romantikken og nasjonalromantikken 1800-1850»	<p>Underveisoppgave: «Kan du finne andre eksempel på film, kunst, musikk eller litteratur som har preget folk på lignende måte som Werther i sin tid?»</p>

253	9 – «Romantikken og nasjonalromantikken 1800-1850»	Utsiktsoppgave 7: «Lytt til musikk av Ole Bull og Edvard Grieg, og pek på nasjonalromantiske trekk.»
264	10 – «Førestillingar om det norske – frå 1700-talet til i dag»	Underveisoppgave: «Kor mykje betyr 'Ja, vi elsker dette landet' i dag? Har vi andre songar i dag som betyr like mykje for nasjonalkjensla, for det å vere norsk?»
347-350	Tekstsamling	Oppgaver til «Guten med den blå gitaren» av Frode Grytten: Førlesning: «Lytt til musikk av The Smiths og Morrissey og The Stone Roses. Kva stemning har musikken?» Spørsmål til teksten 4b: «Lag ei biletforteljing til historia der du bruker musikk av The Smiths og The Stone Roses.»
351-352	Tekstsamling	Oppgaver til «Blå salme» av Erik Bye: Førlesning: «Hva assosierer du med fargen blå?» Spørsmål til teksten: «1. Hva i teksten, ut over tittelen 'salme', er det som kan føre tankene mot religion i denne teksten? Pek på konkrete stedet i teksten der du mener dette kommer fram. 2. Hvilket forhold mener du det er mellom jeg-personen og Gud i denne salmen? Hvordan framstilles Gud? 3. Hvilken stemning formidler denne teksten? Hva er det som skaper stemningen? Se på både motiv og språklige virkemidler. 4. Sammenlign innhold og form i 'Blå salme' med 'Aftensalme' av Dorothe Engelbretsdotter (side 415).»
352-354	Tekstsamling	Oppgaver til «Når sjelen hentes til helvete» av Dimmu Borgir: Førlesning: «Finnes det noe helvete?» Spørsmål til teksten: «1. Lytt til låten. Hva slags stemning er det i den? Er teksten eller musikken mest dominerende? 2. Kommenter virkemidler i teksten. Hvordan stiller den verdiene «på hodet»? 3. Finn ut mer om Dimmu Borgir og svartmetall-sjangeren. Hva slags visuelle og mytologiske elementer spiller de på? Sammenlign også med teksten av bandet Solefald på side 357. Har sjangeren et religiøst/satanistisk budskap? Eller er det bare lek med slike elementer? Begrunn.»
357-358	Tekstsamling	Oppgaver til «Norrøn livskunst» av Solefald/Cornelius Jakhelln: Førlesning: «Lytt til låten. Kva stemning gir han?»

		<p>Spørsmål til teksten:</p> <p>«1. Kva tilvisingar til og sitat frå norrøn mytologi og diktekunst finn du i låten?</p> <p>2. Kva er budskapet i låten? Korleis vurderer du denne budskapet?</p> <p>3. Kva kan vere årsaka til at ein forfattar i 2010 vel å vende seg til norrøn tid for å finne impulsar til diktinga si?</p> <p>4. Cornelius Jakhelln skriv konservativ nynorsk, med ei rettskriving nær Aasens normal. Finn døme på det. Kva verknad har det?»</p>
359	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Frå fjell» av Frode Fjellheim</p> <p>Førlesning: «Repeter innhaldet i 'Håvamål' (side 367).»</p> <p>Spørsmål til teksten:</p> <p>«1. Samanlikn diktet med dei Håvamål-strofene Fjellheim byggjer på. Kva finn du av likskapar og ulikskapar?</p> <p>2. Kva verknad har det at Fjellheim byggjer på eit velkjent norrønt diktverk?</p> <p>3. Kva er tema i diktet? Kva budskap vert formidla?</p> <p>4. Samanlikn 'Frå fjell' med Jakhellns 'Norrøn livskunst'. Sjå på både form og innhald.»</p>
360-361	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «sjung» av Laleh:</p> <p>Førlesning: «Hvilket inntrykk gir sanger på morsmålet kontra sanger som er skrevet på engelsk?»</p> <p>Spørsmål til teksten:</p> <p>«1. Oppsummer hver strofe med en kort setning der du får fram din opplevelse av strofen.</p> <p>2. Hva er felles for eika, vinden og kjærligheten i denne teksten? Hva er ulikt? Hvilken virkning har det at disse tre settes sammen som paralleller?</p> <p>3. Hvordan vil du formulere synet på kjærligheten som kommer fram i teksten?</p> <p>4. Skriv en kreativ korttekst med overskriften 'Lengsel'»</p>
361-362	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Identitet som dreper» av Karpe Diem:</p> <p>Førlesning: «Hva betyr 'karpe diem'? Hva er typiske kjennetegn på hiphop-musikk?»</p> <p>Spørsmål til teksten:</p> <p>«1. Hva er hovedbudskapet i introen (engelsk tekst)?</p> <p>2. Lag en oversikt over kontraster eller motsetningspar i teksten. Hva kan du lese ut av disse kontrastene?</p> <p>3. Hva legger du i den siste linjen, «Identitet som dreper med en strek mellom»?</p> <p>4. a) Spill av 'Identitet som dreper' (cd-en <i>Rett fra hjertet</i>) og skriv en musikkanmeldelse av dette sporet, eller</p> <p>b) Skriv en kreativ korttekst med tittelen 'Identitet som dreper'.»</p>

365- 366	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Rolandskvadet» av Glittertind: Førlesning: «Finn ut meir om folkevisa 'Roland og Magnus kongen' på nettet.»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Gå saman i smågrupper og lær songen utenåt. Øv på å framføre han. 2. Finn ut meir om dei franske helte-dikta (dei såkalla <i>chansons de geste</i>) på nettet. Kva handlar Rolandskvadet om, og kva verdiar formidlar slike dikt? 3. Samanlikn teksten med balladar som 'Liti Kjersti' (side 397) og 'Draumkvedet' (side 400). Kva likskapar finn du, og kva fortel tekstane om tida dei blei til i?»</p>
397- 400	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Liti Kjersti»: Førlesning: «Kva trur du ein 'bergekinge' kan vere? Er det eit positivt eller negativt vesen?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Gjenfortel innhaldet i balladen, så langt du kan, med dine egne ord. Noter ord du ikkje forstår, og prøv å finne ut kva dei betyr. 2. Korleis oppfattar du forholdet mellom Kjersti og Bergekongen? Bruk eksempel frå teksten for å underbyggje synet ditt. Og korleis oppfattar du forholdet mellom Kjersti og mor hennar? 3. Korleis tolkar du omkvedet: - <i>Bron folen løper lett – Men det regner og det blæs, for norden under fjellet, djupt under fjellet der leikar det</i> 4. Andre versjonar av balladen er blitt spela inn. Lytt til ein eller fleire av dei – kva stemning formidlar melodi og framføring? 5. Skriv ein moderne versjon av Liti Kjersti og Bergekongen, anten i form av ei novelle eller eit dikt.»</p>
400- 403	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Draumkvedet»: Førlesning: «Finn ut kva eit visjonsdikt er.»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Kva for ei 'reise' har Olav Åsteson vore ute på? 2. Religionen er viktig i denne teksten. Kva for haldning til kyrkja og prestane kjem fram i den? Kva for haldning til religionen kjem fram? 3. Kva for vonde gjerningar blir straffa, og kva for gode gjerningar blir lønte? Kva kan dette seie oss om samfunnet på denne tida? 4. Kva for nokre av levereglane er framleis gyldige i dagens samfunn? Kvifor er dei framleis gyldige? 5. Korleis ville vi sett på ein Olav Åsteson i dag, om han dukka opp i ei forsamling og ville fortelje oss noko om kva som skjer etter døden?»</p>

403-405	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Where the wild roses grow» av Nick Cave: Førlesning: «Hva kan en rose symbolisere?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hvem tilhører jeg-ene i de ulike strofene? Sammenlign de to fortellernes historier. Hvilket fokus har de to jeg-ene? 2. Lytt til sangen. Hvilket inntrykk gjør den på deg? Hvordan vil du karakterisere forholdet mellom tekst, melodi og sangstemme? 3. Finn ut hva en morderballade er. Hvordan passer denne teksten inn i sjangeren? 4. Enkelte vil påstå at mye av populærkulturen vi omgir oss med, uttrykker <i>voldsromantikk</i>. Finn argumenter for eller mot en slik påstand. Kan du finne eksempler på andre tekster (film, musikk osv.) som kan sies å være voldsromantiske? 5. Lag en digital fortelling basert på musikken og handlingen.»</p>
415-416	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Aftensalme» av Dorothe Engelbretsdotter: Førlesning: «Hvilket forhold har du til salmer?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hvorfor kan vi si at tittelen på denne salmen har flere betydninger? Begrunn svaret. 2. Tekster fra barokken er kjent for sin rike bildebruk. Forklar hva som menes med disse metaforene fra 'Aftensalme': - <i>glasset rinner hastelig</i> (2. strofe) - <i>jeg arme ormesekk</i> (10. strofe) - <i>fire fjele er min prakt</i> (nest siste strofe) 3. Finn eksempler på virkemiddelet kontrast. 4. Hvilke ulike samfunnsgrupper nevnes i salmen? Hvordan står de i forhold til Gud?»</p>
417-418	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Herre Gud, ditt dyre navn og ære» av Petter Dass: Førlesning: «Hva kjennetegner en salme?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Denne salmen er en lovprisingssalme. På hvilken måte kommer det fram? 2. Finn eksempler på typiske virkemidler i salmen. Hva er budskapet i teksten? 3. Se på første og femte strofe, som står i original språkform. Hvorfor tror du det er brukt store bokstaver (HERre og GUD) og utropstegn? 4. Lær noen vers utenat og syng salmen i klasserommet.»</p>

418-419	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Sorrig og glæde de vandre til hobe» av Thomas Kingo: Førlesning: «Hva tenker du når du hører tittelen 'Sorrig og glæde de vandre til hobe'?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hva mener du er temaet i salmen? Finn eksempler på barokke virkemidler. 2. Hvordan er strofene bygd opp? Hvilken effekt gir det? 3. Skriv en tolkning av salmen, og sett teksten i en litteraturhistorisk sammenheng. Du kan gjerne sammenligne med en annen barokk tekst, for eksempel 'Aftensalme' på side 415.»</p>
422	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «En birkebeinersang» av Claus Frimann: Førlesning: «Hva betyr patriotisme? Hvilke patriotiske sanger kjenner du til?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hvilke språklige virkemidler finner du i teksten? 2. Hva blir sett på som typisk norske egenskaper i diktet? 3. Hvilken forbindelse ser du mellom dette og teksten <i>Norges rike historie</i> ovenfor? 4. Skal diktet leses bokstavelig – eller er det en parodi på patriotiske holdninger? Begrunn synet ditt.»</p>
433-435	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Fredmans Epistel nr. 35» av Carl Michael Bellman: Førlesning: «Har du noen gang hatt kjærlighetssorg? Hva gjorde du da?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Hvordan beskrives tilværelsen på vertshuset? Hvem ferdes her? 2. Pek på språklige virkemidler som er med på å skape stemningen i diktet. 3. Hva er bakgrunnen for jeg-personens besøk på vertshuset denne kvelden? 4. Lytt til innspillinger av sangen. Hvordan passer melodi og sangstil til teksten? 5. Beskriv forholdet mellom jeg-personen og hans 'flicka'. 6. Hva opplever du er de største forskjellene på svensk og norsk? Sammenlign også med moderne svensk, som sangen 'sjung' av Laleh på side 360.»</p>
472	Tekstsamling	<p>Oppgave til «Alvekongen» av Johann Wolfgang von Goethe: Spørsmål til teksten: «5. Lag ein kortfilm av diktet. Bruk eventuelt songen 'Der Erlkönig' ('Alvekongen'), med musikk av Franz Schubert, som lyd til.»</p>

Vedlegg 3: Skjematisk oversikt over sanglyrikk i *Intertekst Vg3*

Sanglyrikk i <i>Intertekst Vg3</i>		
Side	Kapittel	Tekst
318-319	12 – «Talemål»	Om språklige særtrekk ved oslomålet i en sangtekst («Vestkantsvartinga») Utdrag fra «Vestkantsvartinga» av Karpe Diem.
344-345	14 – «Samisk språk og kultur»	Om joik. Trekk fra sjangeren og artister som joiker blir nevnt.
475-477	Tekstsamling	«Et juleevangelium» av Klovner i kamp
498-500	Tekstsamling	«Bruksnr. 3» av Ole H. Bremnes
500-502	Tekstsamling	«Eg går og legge meg» av Tønes
502-503	Tekstsamling	«Psykisk kan du vera sjøl» av Stein Torleif Bjella
504	Tekstsamling	«Vinsjan på kaia» av Idar Lind
507	Tekstsamling	«Hør stammødrenes stemme» av Mari Boine

Oppgaver som omhandler sanglyrikk i <i>Intertekst Vg3</i>		
Side	Kapittel	Oppgave
22	1 – «Retorikk og muntlig kommunikasjon»	Oppgave: «Lag et skjønnlitterært program som skal framføres i klassen. Bli enige i klassen om rammene for framføringen og hvor mange tekster som skal være med.»
112	5 – «Realisme og naturalisme – 1850-1890»	Utsiktsoppgave 2: «Hør Elvis Presley synge 'In the Ghetto' på www.youtube.com . Sammenlign teksten med novellen 'Karens jul' (1885) av Amalie Skram som du kan lese på www.nb.no . Hva har de to tekstene til felles?»
131	6 – «Tidlig modernisme og nyromantikk – 1980-årene»	Utsiktsoppgave 7: «Edvard Munch skrev prosalyriske tekster til bildene sine, og disse kan du lese på www.emunch.no . Lag en sammensatt digital tekst med både tekster og malerier av Munch. På Kjetil Bjørnstad og Kari Bremnes' utgivelse <i>Løsrivelse</i> (1993) finner du musikk til mange av disse tekstene.»
199	8 – «Modernisme og tradisjonisme – 1940 – 1980»	Utsiktsoppgave 3: «I 1970-årene kom det en visebølge med sanger skrevet på dialekt og med politisk eller samfunnsmessig viktige temaer. Se på tekstene til band og musikere som synger på dialekt i dag, slik som DDE, Hellbillies, Vamp, Stein Torleif Bjella, Tønes eller andre du kjenner til. Vurder om disse synger om tilsvarende emner.» Utsiktsoppgave 4: «Jan Erik Vold introduserte <i>jazz & poetry</i> -sjangeren i Norge, og Lars Saabye Christensen har videreført sjangeren. Hør Vold lese egne dikt akkompagnert av jazzmusikere på <i>Briskeby blues</i> (1969) eller utgivelser med Saabye Christensen og bandet <i>Norsk utflukt</i> . Velg norsk eller oversatt lyrikk og passende musikk og framfør for klassen på tilsvarende måte.»
239	9 – «Postmodernisme og realisme – 1980 til i dag»	Utsiktsoppgave 2: «Hvilke utfordringer er særlig tydelige i dagens Norge? Fikk eksempler på at disse utfordringene blir tematisert i norsk litteratur, kunst og/eller musikk.»
347	14 – «Samisk språk og kultur»	Oversiktsoppgave 7: «Kva kjenneteiknar joiken?» Innsiktsoppgave 1: «Del klassen i grupper som vel kvar sitt fordjupningsemne frå dette kapittelet, og som dei så presenterer for klassen: litteratur av samiske forfattarar, samiske musikkartistar, duodji, den førkristne samiske religionen, fornorskingspolitikken overfor samane eller Alta-Kautokeino-saka.»
475-477	Tekstsamling	Oppgaver til «Et juleevangelium» av Klovner i kamp: Førlesning: «Hva kjennetegner et evangelium?» Spørsmål til teksten: «1. Hva handler de to parallelle historiene i sangen om? 2. Kommenter komposisjonen og noen sentrale virkemidler. 3. Hva er budskapet til Klovner i kamp? 4. Skriv et moderne juleevangelium på ca. 1 side. Tenk på

		hvilke sjangertrekk du velger å bruke.»
498-500	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Bruksnr. 3» av Ole H. Bremnes: Førlesning: «Er det forfalne hus i nærleiken der du bur?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Kva skjer med hus som manglar folk, i følgje teksten? 2. Kva kan vere bodskapen i visa? 3. Skriv ein kreativ tekst om forholdet ditt til gamle hus.»</p> <p>Språklige spørsmål: «1. Lytt til songen. Kva for infinitivar finn du her? Kva for delar av landet er dermed utelukka? 2. Finn du tjukk l eller retrofleksar? 3. Finn du palatalisering?»</p>
500-502	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Eg går og legge meg» av Tønnes: Førlesning: «Kven legg seg fyrst heime hjå dykk – du eller dei vaksne?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Fortel denne korte historia med dine egne ord. 2. Kva for inntrykk får du av eg-personen her? Kva er det som skaper dette inntrykket? 3. Skriv ein kort, kreativ tekst om generasjonsforskjellar.»</p> <p>Språklige spørsmål: «1. Lytt til songen. Kva for infinitivsendingar finn du her? Kva for delar av landet er dermed utelukka? 2. Finn du mjuke konsonantar her? 3. Kva for personlege pronomen og nektingsadverb finn du her?»</p>
502-503	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Psykisk kan du vera sjøl» av Stein Torleif Bjella: Førlesning: «Har du opplevd kjærleikssorg?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Korleis forstår du tittelen 'Psykisk kan du vera sjøl'? 2. Kva trur du det betyr at du-personen har 'pressa me fram til mi inste grind'? Kjenner du att denne formuleringa frå eit anna dikt?»</p> <p>Språklige spørsmål: «1. Lytt til songen. Kva for infinitivsendingar finn du her? Kva for delar av landet er dermed utelukka? 2. Finn du tjukk l eller retrofleksar? 3. Kva for personlege pronomen og nektingsadverb finn du? 4. Peik på andre språklege sætrekk i teksten. Gir det deg informasjon om kvar teksten er frå?»</p>

504	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Vinsjan på kaia» av Idar Lind: Førlesning: «Kva for lukter og lydar har du eit spesielt forhold til? Kva for minne kan dei framkalle?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Kva for historie blir fortalt her? Gjenfortel med egne ord. 2. Kva stemming pregar teksten? Peik på ord og uttrykk.»</p> <p>Språklige spørsmål: «1. Lytt til songen. Kva for infinitivsendingar finn du her? 2. Finn du tjukk l, palatalisering eller retrofleksar? 3. Kva for personlege pronomer og nektingsadverb finn du?»</p>
507-508	Tekstsamling	<p>Oppgaver til «Hør stammødrenes stemme» av Mari Boine: Førlesning: «Repeter: kva er eit urfolk?»</p> <p>Spørsmål til teksten: «1. Kva er forteljesituasjonen i diktet? (kven snakkar til kven?) 2. Kva er budskapet i diktet? 3. Skriv eit kort notat med dine assosiasjonar til formuleringa: 'jorda er vår mor'. Les opp for kvarandre og reflekter over dei synspunkta som kjem fram.»</p>

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Sanglyrikk i norskfaget”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke sanglyrikkens rolle i norskfaget på videregående skole. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å se nærmere på hvordan sanglyrikk kan være en del av ulike undervisningsopplegg i norskfaget. Prosjektet vil bestå av en lærebokanalyse av læreverkene «Panorama», «Grip teksten» og «Intertekst», intervju med tre lærere i videregående skole og forslag til undervisningsopplegg med sanglyrikk. Prosjektet vil argumentere for at arbeid med sanglyrikk er en naturlig del av norskfaget. Intervjuet gjennomføres som en del av en masteroppgave ved UiA.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder, Institutt ved nordisk og mediefag

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet siden du er en norsklærer ved en videregående skole. I prosjektet vil det i alt bli gjennomført tre intervjuer med tre ulike lærere på tre ulike skoler. Utvalgsriteriet er at du er utdannet som lærer og underviser i norskfaget på studiespesialiserende linje ved en videregående skole når intervjuet gjennomføres.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir med på et intervju. Det vil ta deg omtrent 45 minutter. Intervjuet vil inneholde spørsmål om du benytter deg av sanglyrikk i undervisningen og erfaringer du har knyttet til dette. I tillegg vil det bli spørsmål om hvilket læreverk dere bruker på skolen deres, og hvilke tanker du gjør deg om bruken av sanglyrikk i dette. Det vil også bli spørsmål om erfaringer og vurderinger knyttet til å la elevene komme med innspill til hvilke sangtekster som det skal arbeides med i faget. Intervjuet vil bli tatt opp med en opptaksenhet utlånt av UiA, og vil videre bli transkribert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet og alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun student Kjetil Tingstveit Hansen og veileder Bjarne Markussen ved Universitet i Agder som vil ha tilgang til opplysningene.

- Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker uten nettilgang. Dette for å sikre at ingen uvedkommende vil få tilgang til personopplysningene dine. Lydopptakeren vil holdes innelåst når den ikke er i bruk.

Ved at intervjuet transkriberes og lydfilen slettes, vil du ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. I omtale av intervjuet i publikasjonen vil du kun bli omtalt som en lærer ved en videregående skole. Underskriften fra dette dokumentet og koblingsnøkkel som kobler lydopptaket med transkriberingsdokumentet vil være lagret i et låst skap på et låst kontor på Institutt for norsk og mediefag. Papirene vil bli makulert når prosjektet er avsluttet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 07.05.19. Etter dette vil lydfilen på opptaksenheten slettes og dokumentene med samtykke og koblingsnøkkel makuleres.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for nordisk og mediefag ved Universitetet i Agder har NSD - Norsk senter for forskningsdata AS - vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Kjetil Tingstveit Hansen, telefon: ----- eller e-post (mail@epost.no). Institutt for nordisk og mediefag ved Bjarne Markussen, telefon: ----- eller e-post (mail@epost.no) kan også kontaktes.
- Vårt personvernombud: personvernombud@uia.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Sanglyrikk i norskfaget», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 07.05.19

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Intervjuguide

<p>Fase 1: Rammesetting</p>	<p>Løs prat og informasjon (5 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortelle om masteroppgaven • Forklare hva intervjuet skal brukes til i oppgaven • Vise til samtykkeerklæring og informere om mulighetene for å trekke seg (nå og i etterkant). • Informere om opptak og starte dette
<p>Fase 2: Lærerens bruk av sanglyrikk i undervisningen</p>	<p>Spørsmål om lærerens praktisering av sanglyrikk i undervisningen. (10 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legger du opp til arbeid med sanglyrikk i norskundervisningen? <ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor / hvorfor ikke? • På hvilket årstrinn legger du opp til arbeid med dette? • Til hvilke tema/læreplanmål bruker du sanglyrikk? • Kan du gi eksempler på sangtekster du har brukt i undervisningssammenheng, og opplegg du gjennomførte? <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan oppgaver skulle elevene arbeide med? • Hvordan velger du ut hvilke tekster (sanglyrikk) som skal arbeides med i undervisningen? <ul style="list-style-type: none"> - Får elevene komme med innspill? <ul style="list-style-type: none"> - Hvorfor / hvorfor ikke? - Setter du noen rammer i disse tilfellene? - Opplever du at elevene er interesserte i musikk? • Hvilke aktiviteter benytter du i arbeid med sanglyrikk? (For eksempel lytting til innspilte versjoner, allsang, sang, lese tekster, skrive tekster eller se på musikkvideoer) • Bruker du tid i undervisningen på begrepsbruk innenfor lyrikk? For eksempel å definere, og skille, mellom dikt, musikk og sanglyrikk. • Har du brukt sanglyrikk i arbeid med sammensatte tekster? For eksempel å se på samspillet mellom tekst og musikk? Eller sangtekst og musikkvideo?
<p>Fase 3: Lærerens erfaring med sanglyrikk i undervisning</p>	<p>Spørsmål om lærerens erfaringer og holdninger til å bruke sanglyrikk i norskundervisningen (10 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det noen fordeler med å arbeide med sanglyrikk i norskfaget, slik du ser det? Hvilke? <ul style="list-style-type: none"> - Er det noen ulemper? • Støter du på utfordringer når du legger opp til arbeid med sanglyrikk i undervisningen? Hvilke? • Har du noen erfaringer knyttet til fremmedspråklige elever og arbeid med sanglyrikk? <ul style="list-style-type: none"> - Tror du det kan være hensiktsmessig å la disse elevene få arbeide med sanglyrikk? Hvorfor? - Elevene får høre teksten i form av en innspilt versjon - Ofte kan sanglyrikk inneholde enklere ord enn annen lyrikk
<p>Fase 4: Lærerens</p>	<p>Spørsmål om lærerens tanker og vurdering av læreverket som</p>

 vurdering av læreverket	 skolen benytter (10 min) <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke læreverk benyttes ved studieforberedende utdanningsprogram på skolen du arbeider? • Hvordan vurderer du tekstutvalget i læreverket med tanke på sanglyrikk? <ul style="list-style-type: none"> - Kan sangtekstene brukes i undervisningen? - Vurderer du oppgavene til disse tekstene som gode eller dårlige? Hvorfor? - Hvordan responderer elevene på å arbeide med tekster fra boken, hvis du har gjort dette? - Hva savner du i lærebøkene, som du eventuelt legger vekt på i egne undervisningsopplegg?
 Fase 5: Oppsummering/ avslutning	 Oppsummere og avslutte intervjuet (5 min) <ul style="list-style-type: none"> • Har jeg forstått deg riktig? • Vil du legge til noe?

Vedlegg 6: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 1

Intervju med Lærer 1

- 1. Intervjuer: Legger du opp til arbeid med sanglyrikk i norskundervisningen?**
- 2. Lærer 1:** Ja det gjør jeg.
- 3. Intervjuer: Hvorfor gjør du det?**
- 4. Lærer 1:** Ehm... Det er en blanding av at det står i læreboken og læreverket at vi skal gjennom det, men også fordi jeg opplever at det er en måte å kunne være litt kreativ og at elevene kan være litt kreative. Eee at det kan være en vei inn for å åpne opp norskfaget for elevene. At det er litt mer håndfast, noe som er i de sin virkelighet da. Som speiler det i større grad enn noen av de eldre verkene vi har. Mhm.
- 5. Intervjuer: Ja. På hvilke årstrinn legger du opp til arbeid med sanglyrikk?**
- 6. Lærer 1:** Alle sammen.
- 7. Intervjuer: Ja. Til hvilket tema eller læreplanmål bruker du sanglyrikk?**
- 8. Lærer 1:** Sånn konkret akkurat nå så holder jeg på med Bellman eee og vi holder på med barokk og opplysningstid, altså den tiden der. Rent konkret jobber vi med salmer. Eee så det følger jo en slags utvikling der, men vi har også jobbet litt med sånne sammenligningsoppgaver når de skal skrive. Hvor vi kan trekke inn historiske verk og sammenligne med en mer moderne tekst. Sånn som akkurat nå så har vi, hva var det... Eee... Vi kjørte Karpe Diem sammen mot... Ehm... Ja mot en eldre tekst som speilet hverandre på en interessant måte da. Sånn at de kan se at historien, altså litteraturhistorien og historien er en sånn pendulum som hele tiden svinger og at vi henter fra hverandre. Så... jeg opplever at på den, ja på den måten så kan man være... Ja, åpne opp for at det har en relevans for de sine liv. For det er litt det som er utfordringen i norskfaget opplever jeg. At vi... At det oppleves litt sånt fjernt og lite relevant. Det er noe med å få de til å forstå hvorfor vi, hvorfor de skal kunne dette.
- 9. Intervjuer: Mhm. Nå var du litt inne på det, men kan du gi eksempler på sangtekster du har brukt i undervisningssammenheng og opplegg du gjennomførte?**
- 10. Lærer 1:** Ja eee... Si hvis vi snakket om første klasse. Så har vi jo kulturmøter som er en sånn læreplanmål eller som vi skal jobbe med og da har jeg brukt en del tekster i forberedelse til en fagsamtale for eksempel. Hvor de kunne komme med noen forslag selv til aktuelle sanger. Men da, ikke sant, da valgte vi igjen en Karpe Diem, det går jo ofte igjen. I og med at det er spennende tekstlig og det går ganske godt hjem til

elevene. De finner mye i det. Men også nyere... «Ghettoparasitt». Litt sånn nyere sangtekster som vi kan dra inn der da. Der det er lett å finne noe konkret, og elevene opplever at de mestrer det... Men også brukt det som inngangsport til lyrikken. Også i første klasse, at de kan få lov til å analysere en sangtekst. Det er akkurat som om det åpner opp litt mer for de. For det er jo ganske tradisjonelt når du ser det. Da har vi gjerne sett et sånn bokprogram med Bjørn Eidsvåg og Lars Vaular. Hvor Bjørn Eidsvåg analyserer diktet til... eller som en diktanalyse, sangteksten til Lars Vaular «Rett opp og ned». I andre klasse nå så jobber vi jo med Bellman. Ehm. Det skal jeg ha nå på torsdag. Så da holder jeg på å lage et undervisningsopplegg på det. Da tenker jeg jo også kanskje å se nyinnspillinger av Bellman. Hvordan det liksom fra 1600-tallet peker seg inn i visetradisjonen i dag. Men det er noe med å prøve å gjøre det nært for de. Det er ikke alle som har et veldig forholdt til visesang. Enda! Det kommer sikkert... Også er jo salmetradisjonen som vi jobber med... I tredje klasse nå så jobber vi med kampleyrikk akkurat nå. Eee og kan høre, hva gjør det når man tonsetter et dikt. Hva gjør det ikke sant, konkret «Til ungdommen». Da ser de hvordan den endrer seg litt da og får en annen klang. Det er litt sånne opplegg vi kan jobbe med.

11. Intervjuer: Mhm. Hvordan er det du velger ut de tekstene eller sanglyrikken som dere skal ha i undervisningen?

12. Lærer 1: Ehm... Altså jeg har merket at jeg har hentet mye, som jeg tar med meg utenom, så henter jeg fra et fag jeg tok på UiA med Bjarne Markussen som var sanglyrikk. Trubadurtradisjon het det vel. Og da, så da har jeg kommet litt med egne ting inn der. Og da fokuserer jeg på noe som jeg mener er, har tekstlig kvalitet. At de kan finne noe i det. Selv om det er vanskelig å si et kvalitetskriterie, men så hvert fall må det... de kan finne en slags mening. Altså jeg merker jo at elevene kan være litt konkrete av og til. Har behov for å finne liksom konkret hva er formidlingen her? Men at de kan finne noe som kan gi en sånn klang, ulike veier inn da. Det er vel noe av det det går i.

13. Intervjuer: Mhm. Lar du elevene velge egne tekster? Eller kommer med innspill til hva de skal jobbe med?

14. Lærer 1: Ja, i første klasse så har vi gjort det. For da er det såpass åpent, det er ikke noe sånn kulturhistorie. Også skal vi ha til våren nå i tredje klasse, så jobber de med... De skal ha et slags bokbad. Så da skal de få velge litt fritt. Men klart, det må speile litt i periodene vi har vært inne i.

15. Intervjuer: Ja, for setter du da rammer for elevene?

16. Lærer 1: Ja. Mhm. Jeg gjør det. Men hvis de klarer å vise en sammenheng, ikke sant. Og hvordan de kan hente det, og peke på hvordan for eksempel en nyere tekst relaterer seg til noe tidligere. Ikke sant. Det er noen sånne ting man kan åpne opp for da.

17. Intervjuer: Opplever du at elevene er interesserte i musikk?

18. Lærer 1: Ja. Det opplever jeg at det... Det er en måte å få med seg de som ikke er sånn glade i norskfaget i utgangspunktet, de... Ehm... Ja, de mer hva kan man si... Det er noe med at det er litt mer tilgjengelig. Det er litt sånn konkret, de kan finne mye i det ikke sant. Se på hvordan musikken kan forsterke teksten. Det er noe liksom mange kan oppdage da. Mhm.

19. Intervjuer: Hvilke aktiviteter benytter du i arbeid med sanglyrikk? Da har man for eksempel lytting til innspilte versjoner, allsang, sang, lese tekstene, skrive tekster eller se på musikkvideoer.

20. Lærer 1: Mhm. Ehm. Altså jeg har, jeg pleier alltid å spille hver gang jeg går gjennom ulike litteraturhistoriske perioder så hører vi på musikken fra den tiden. Og da blir det jo mest aktiv lytting. Men når vi kommer opp til, frem til nyere tid og vi har innspillinger lar jeg de gjerne se det. Men så er det... Så jobber vi jo også med multimodale tekster, og da er jo musikkvideoer også en del av det uttrykket. Så det kommer liksom litt an på hvor vi er.

21. Intervjuer: Mhm. Bruker du tid i undervisningen på begrepsbruk innenfor lyrikk, for eksempel definere og skille mellom dikt, musikk og sanglyrikk.

22. Lærer 1: Jeg snakker litt om det. Ehm... Og vist de litt sånn ulike begrep i sanglyrikken og se musikk ikke sant, når du begynner, hva er et riff, hva er en hook, altså litt sånne ting. Men prøver å ikke komplisere det for mye for de. Også er det litt avhengig av klasse opplever jeg. Hvordan de... Hvordan de er som klasse. Jeg har en klasse som er veldig kunstnerisk, og da... som er kreative sjeler og kan bruke litt sånne ting og jeg merker at det synes de er veldig spennende. Mens andre er mer konkret. Så det er noe man tilpasser noe tenker jeg.

23. Intervjuer: Merker du at elevene skiller fint mellom det, eller skiller mellom et dikt og sanglyrikk på egenhånd? Eller kan de ofte blande mellom de to?

24. Lærer 1: De blander nok litt, fort. Ja. Altså det vi så på, vi snakket noen kollegaer i går, vi ser veldig fort på selv liksom inn i lyrikken. Så blander de jo ting fra novelleanalyse. Så det er noe med, ikke sant den begynner i in medias res. Ikke sant,

hvor det... Si at et dikt har en sirkelkomposisjon, ikke sant, i stedet for gjentakelse. Så det er noe med å prøve å finne noe som er litt sånn konkret, og da følger vi jo på de første årene, så får de ha en sånn... Da lager jeg ferdig skriverammer for de. Som kan hjelpe med å veilede de på akkurat det. Men jeg opplever at de blander en del ja.

25. Intervjuer: Mhm. Ehm og dette har du nok sagt noe om i stad, men hvis du kan utdype litt om du har brukt sanglyrikk i arbeid med sammensatte tekster? Og hva er det du eventuelt gjør da?

26. Lærer 1: Mhm. Det jeg gjerne har gjort da, er at vi lytter først. Også har jeg gjerne teksten foran oss så de kan notere eller noe sånn. Og så bare hører vi bare konkret på musikken. Altså, før tekst. Først hører vi. Så har vi har vi tekst. Så video. Fordi nå kan du se liksom hva, hvilke ting kan endre seg. Så de kan se det for seg. Det er gjerne sånn jeg har gjort det hvis jeg har jobbet liksom med det multimodale uttrykket.

27. Intervjuer: Da får de oppgaver også?

28. Lærer 1: I etterkant da. Så de kan se, liksom, hva skjedde når du... Hva hørte du? Hørte du teksten eller lot du deg blende av musikken? Vi hørte på, vi hadde murder ballads som er en del av middelalderuttrykket. Så da kjørte vi på med Nick Cave ikke sant. Da gjorde vi det på den måten der. Så hørte vi først på det. Hva tror dere dette handler om. Så teksten, ikke sant, da ble de jo helt forskrekket. Og så så de videoen, ikke sant. Jeg tror de blir litt mer bevisst på... På den sammenhengen hvis vi gjør det på den måten der.

29. Intervjuer: Ja. Så går vi over til noen spørsmål om dine erfaringer og holdninger til sanglyrikken i norskundervisningen. Er det noen fordeler med å arbeide med sanglyrikk i norskfaget, slik du ser det?

30. Lærer 1: Ja, eee som jeg har nevnt litt så mener jeg at det er en måte å gjøre faget mer tilgjengelig for en gruppe elever som synes at det kan være litt sånn stort og omfattende og føles lite relevant. Så tror jeg det kan være en sånn fin måte for de å se sammenhenger, ikke sant, vi kjørte litt Gåte og så middelalderballaden. Så de kunne se litt av det der. Ehm... Også tror jeg... Ja, det kan være en måte å aktualisere, hva skal jeg si, gamle tekster. Gjøre det for mange... Mer spennende da. Ja.

31. Intervjuer: Er det noen ulemper?

32. Lærer 1: Ehm... Ja, det er jo at det kan ta fokuset bort fra de originale tekstene. At det er det nyere elevene husker. Så det er å klare å vise den sammenhengen da. Så har jeg sett at hvis jeg har brukt en gammel tekst og så en moderne tekst, for at de skal se

sammenhenger, så har noen glemt det gamle og hengt seg opp i det nye og blander liksom perioder da. Så det er klart at det kan være litt forvirrende.

33. Intervjuer: Støter du på noen utfordringer når du legger opp til arbeid med sanglyrikk i undervisningen?

34. Lærer 1: Mmm. Ikke som jeg har tenkt på. Klart, litt sånn... Som jeg tenker har vært veldig spennende, ikke sant for å prøve å aktualisere Bellman, for at de skal se det. Så kjører jeg litt Cornelis Vreeswijk og prøver å vise til Bjørn Eidsvåg og så blir de litt sånn. Det er ikke så relevant som de, ikke sant som jeg tenker da. Det er noe med at det er ikke helt... oppdatert kanskje. Så det er noe med å finne noe som også treffer i elevenes hverdag og den musikktypen de hører på. Og elevene er jo sammensatte og de hører jo på ulike typer musikk da.

35. Intervjuer: Har du noen erfaring knyttet til fremmedspråklige elever og arbeid med sanglyrikk?

36. Lærer 1: Mhm.

37. Intervjuer: Ja, tror du det kan være hensiktsmessig å la de elevene få arbeide med sanglyrikk? Og hvorfor i tilfelle?

38. Lærer 1: Ja... Ehm... Det er jo litt den... Hvert fall sånn som jeg har opplevd det. Hvis jeg har for eksempel har kjørt kulturmøter og «Ghettoparasitt» og tekster som treffer de på en måte som mange andre ikke har gjort så langt. Ikke sant, det er noe med i første klasse ganske tidlig å aktualisere noe for de sine liv. For det er klart norskfaget sånn som det legges opp til, så er det... Så krever det jo ganske mye av elevene. Det krever en del kulturforståelse, en del uttrykk som kan være lite tilgjengelige for en del da. Og da opplevde jeg at sanglyrikken har vært en sånn måte for å fange en slags interesse. Ja.

39. Intervjuer: Mhm. Ofte så kan også sanglyrikk inneholde enklere ord enn annen lyrikk. Er du også under den oppfatningen av at man ser det hos de fremmedspråklige elevene, at de tar kanskje tekstene lettere?

40. Lærer 1: Mhm. Ja, det er noe med det. Det er og gjerne litt sånn... Det er jo gjerne ganske tradisjonelt, følger et sånn rimmønster med enderim og litt sånne ting. Så at da blir det nesten litt lettere å vise de ting som de kan spille videre på inn i diktanalyse. Så jeg har faktisk... Når jeg kjørte diktanalyse nå i tredje klasse og virkelig jobbet med det i høst, så så jeg det med minoritetsspråklige at den tok de. Eee og det de har jobbet ganske spesifikt med sanglyrikk tidligere, så de kunne se liksom hva er enderim, hva

er a b a b. Det gav en mestring da. De kjører liksom lyrikkanalyse på grunn av... altså jeg mener at det kan være en sånn konsekvens av at sanglyrikken kan ha gjort det mer tilgjengelig for de. Ja

41. Intervjuer: Så over litt til tanker og vurdering av læreverket som skolen benytter. Hvilket læreverk benytter dere her ved studieforberevende utdanningsprogram?

42. Lærer 1: Vi bruker *Intertekst*.

43. Intervjuer: Intertekst ja. Hvordan vurderer du tekstvalget i *Intertekst* med tanke på sanglyrikk.

44. Lærer 1: Det er jo ganske smalt. Eee så mye av det jeg har brukt, jeg har jo noe jeg har brukt som eget. Sånn som jeg nevnte Bellman som jeg jobber med, så da går jeg bort fra den de har valgt fordi jeg synes det er noen andre som er litt mer tilgjengelig og litt mer morsomme for elevene. Så det er noe, men det meste så har jeg hentet inn selv. Det opplever jeg at de fleste lærerne her gjør. Vi samarbeider med å prøve å finne litt mer aktuelle tekster. Men klart, nå er *Intertekst* under rev... Altså de holder på å jobbe med det, så ja. Vi har kommet med noen innspill der.

45. Intervjuer: Ja. De sangtekstene som du da har i *Intertekst*, kan du bruke de i undervisningen?

46. Lærer 1: Ja... Jeg kan nok, men jeg har ikke gjort det.

47. Intervjuer: Har du sett på oppgavene til de tekstene? Og hvordan vurderer du de?

48. Lærer 1: Ehm... Ja altså noe er nok nyttig men jeg savner nok at det er litt mer... Det som jeg synes er så greit med sanglyrikk og lyrikk også den typen analyse er jo gjerne at de kan få brukt, få inn en del fagbegrep og at de kan få jobbe litt mer med det. På en sånn konkret måte, men jeg opplever at de spørsmålene som ofte står til tekster eller sanglyrikk, at de gjerne liksom trekker litt i forhold til tolkning og mening. Mens det elevene kanskje i større grad trenger å trenes på er å kunne analysere. Så du finner jo selvfølgelig noen ting hvor de har hentet ut noe som kan være bra. Men jeg tror det er viktig at vi som lærere har kunnskap om sanglyrikk og kunne lære elevene å analysere det. Det er liksom en sånn mangel som jeg savner.

49. Intervjuer: Mhm. Hvis det er sånn at du har brukt tekster fra *Intertekst* da, i undervisningen med sanglyrikk. Hvordan responderer elevene på å arbeide med de tekstene?

- 50. Lærer 1:** Mmm...Vet ikke om jeg har noe erfaring med det. Jo... Ja, jeg prøvde først på. Jo faktisk. Jeg tror ikke de helt... Det var en annen reaksjon. Det var ikke den samme typen engasjement sånn som jeg har gjort det litt med sånn egne tekster litt som er sånn utenom. Som blir min vurdering da, i forhold til klassen. Så opplevdes den ikke som så veldig relevant. Men så klart, det er eldre tekster.
- 51. Intervjuer:** **Tenker du da at tekstene som er inkluderte i læreverket er fort utdaterte eller ikke treffer klassen, men at du gjør en bedre vurdering på det?**
- 52. Lærer 1:** Mhm. Jeg syns jo, jeg er jo av den overbevisning... Altså det er mye godt i læreboken men jeg tenker det er viktig at lærerne er oppdatert og interessert da og kan tilpasse og ikke er for låst til læreverket. Ja.
- 53. Intervjuer:** **Du har nok vært inne på det, men rent konkret hva er det du savner i lærebøkene som du eventuelt legger vekt på når du har undervisningsopplegg selv i sanglyrikk?**
- 54. Lærer 1:** Mhm. Jeg synes jeg har det... Altså noe jeg har tenkt på, jeg har lagd noen egne skjema. Noe sånt. Altså at vi viser litt mer konkrete eksempler på hvordan analysere sanglyrikk da, og hvordan kan du sette det sammen som et multimodalt eee uttrykk. Det tror jeg kunne vært spennende, ikke sant. For da kan du lage kreative oppgaver til elevene der de kan jobbe mer med kreative uttrykk. Eller vise dette, og på den måten oppleve mer konkret altså mestring og det å kunne tolke og se at noe endrer seg. Det tror jeg er... En mangel i læreplanverket vårt nå. Mer det helhetlige opplegget savner jeg.
- 55. Intervjuer:** **Kan du bruke læreboken, de har jo egne kapitler om multimodale tekster eller sammensatte tekster, kan du bruke det i arbeid med sanglyrikk? Eller har du noen erfaringer med det?**
- 56. Lærer 1:** Ehm, jeg kan bruke deler av det. Ja. Også tilpasser man og lager litt sitt eget. Mhm.
- 57. Intervjuer:** **Ja. Fint, da er vi egentlig gjennom de spørsmålene jeg hadde. Så føler du at jeg har forstått deg riktig, eller er det noe du ønsker å legge til?**
- 58. Lærer 1:** Nei, det var veldig greit.
- 59. Intervjuer:** **Ja, tusen takk skal du ha.**
- 60. Lærer 1:** Bare hyggelig.

Vedlegg 7: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 2

Intervju med Lærer 2

- 1. Intervjuer: Legger du opp til arbeid med sanglyrikk i norskundervisningen?**
- 2. Lærer 2:** Ja, det gjør jeg. Det er... Uansett om det har vært på studiespesialiserende eller på yrkesfag så tenker jeg at det å bruke sangtekster som lyrikk, altså inngang til lyrikken, er en fin måte fordi at det er gjenkjennelig for elevene, noe som på en måte de... Jeg tenker eller pleier å si at det er jo faktisk den sjangeren som de kanskje forholder seg mest til på sin fritid. Så det er noe med å ta den på alvor, også er det jo tematisk sett mange fine eee tekster, aktuelle tekster. Ja. Så det bruker jeg.
- 3. Intervjuer: Ja. På hvilke årstrinn legger du opp til arbeid med sanglyrikk?**
- 4. Lærer 2:** Jeg har vel egentlig lagt opp på de fleste årstrinn. Nå er det Vg1 jeg har, en studspesklasse. Og da har vi foreløpig jobbet med sanglyrikk når vi har hatt om kulturmøter. Så sånn tematisk sett så har vi jobbet med en tekst av han Hkeem. Og så Ghettoparasitt har vi jobbet med. Som en del av et annet tekst... altså mange forskjellige tekstutvalg for å vise det med kulturmøter. Så da går det jo kanskje mer på sånn tematikken, og ikke så mye på analysen og forstå lyrikken og sånn. Eee men så har jeg også i fjor hadde jeg en påbyggsklasse, det er jo Vg3, da jobbet vi mye med sangtekster. Og da var det... Da var det selvfølgelig det å skulle ehm analysere og ha fagspråk om lyrikk. Men også, så knyttet vi det opp mot modernismen og det nye, og det likte de veldig godt. Og knyttet også sangtekster opp mot moder... Altså, det moderne eller malekunst da. Ja.
- 5. Intervjuer: Ja.**
- 6. Lærer 2:** Ja, så den fremmedfølelsen i en del sangtekster, liksom moderne sangtekster. Så det var vellykket og det tror jeg de skjønnte liksom mer av, liksom tanken bak den der fremmedfølelsen i modernismen da. Mhm. Postmodernisme og alt, ja.
- 7. Intervjuer: Ja.**
- 8. Lærer 2:** Så, ja, det blir jo litt sånn der, går litt sånn der, tematikk og det der å ha inngang til lyrikken da. Ja. Også har jeg jo hatt, jeg tror jeg har hatt det i... Nå er det lenge siden jeg har hatt Vg2, men jeg pleier å ha det. Yrkesfag har jeg også hatt det, på Vg1. Jeg har hatt et eget opplegg som... Hvor vi også har jobbet med, sånn tekster eee blant annet så har jeg et opplegg som, og den er kanskje litt den gammel den teksten nå egentlig da, men det er den «Styggen på ryggen». Ikke sant, det der som går på det

der, for der er det jo byggklassene jeg ofte har hatt, og der er det jo ofte mye gutter og da har man en sånn inngang med det der gutter og psykisk helse og ja. At de på en måte prøver å få aktualisert det og engasjere de litt i det, og de blir jo engasjerte i det. Og i fjor hadde jeg hadde en Vg2 klasse på yrkesfag, det var på TIP, og da jobbet vi og mye med lyrikk, nei sangtekster når vi hadde om lyrikk. Eee så jeg har egentlig brukt det mye da. Så jeg må jo sette meg inn, for det er jo ikke akkurat den musikken jeg hører på, for å si det sånn. Så jeg har også måttet sette meg inn i de her nye tekstene. I fjor på påbygg hadde vi Cezinando for eksempel, da ble jeg jo liksom litt obs på han og... Ja.

9. Intervjuer: Ja. Og som du nå har vært litt inne på, at du bruker det til ulike temaer. Har du noen læreplanmål som du, om ikke du husker det konkrete læreplanmålet, som du ofte bruker sanglyrikken til da?

10. Lærer 2: Det er jo det å forholde seg til tekster. Altså moderne tekster i forskjellige... I ulike sjangre. Så det er vel kanskje egentlig den, det læreplanmålet. Jeg kan ikke helt si det sånn ordrett, men det er... Det går noe på det at man skal lese og forstå, forholde seg til... Ja.

11. Intervjuer: Hvordan velger du ut hvilke tekster, da innenfor sanglyrikk, som dere skal arbeide med i undervisningen?

12. Lærer 2: Ja. Da har det jo ofte vært temabasert da. At det har vært noe som har gått på det temaet vi har jobbet med, for vi har jo jobbet for eksempel med ehm ja sånn som... Altså, kulturmøter for eksempel. Så har vi tatt en tekst der. Eller sånn som jeg sa modernismen i fjor. Ehm ja... Så det er jo en sånn måte å liksom tilnærme seg det på, også har jeg også en sang som jeg eller en sangtekst som jeg liker godt. Og det er på en måte min generasjons sangtekst da, for å si det, og det er den der «Har du fyr». Den har jeg brukt som en sånn der når vi skal se på... språklige virkemidler. For den er jo super å se på det, eller Anne Grethe Preus sin den der «Det snør». Ikke sant, at man ser på det metafor... og forskjellige, symbolikk, altså for å... Og da er det jo egentlig at man bruker en tekst for å få de til å forstå de språklige virkemidlene og analyseverktøyet. Liksom to forskjellige inngangsporter, en som er tematisk og en som er mer sånn nå skal vi lære om lyrikk og hvordan vi snakker om lyrikk og fagspråk.

13. Intervjuer: Hvor finner du de tekstene? Er det sånn at du hører med de du jobber sammen med, eller er det elevene som får lov til å komme med innspill? Eller har du alle privat?

14. Lærer 2: Nei, det er mye samarbeid her. Mellom oss. For vi jobber tett sammen alle norsklærere. Så vi gir hverandre gode ideer. Eee også er for eksempel... Når jeg sa «Styggen på ryggen», så mener jeg at lærebøkene har brukt den mye. Ellers har jeg og vært mye utpå de litt mer moderne, så har jeg søkt litt på... For eksempel Hkeem, jeg tror han... Nei heter han Hkeem? Nå husker jeg ikke hva han heter.

15. Intervjuer: Jeg tror han heter Hkeem.

16. Lærer 2: «Ghettoparasitt». For jeg tenker, det var helt upløyd mark for meg, det visste ikke jeg noe om. Også skulle vi ha kulturmøter, og da er liksom Karpe Diem er jo... Også fin å bruke, det er jo kjempefine tekster og det bruker jo læreboken også, Karpe Diem som... som eksempler der, også tenkte jeg nei nå skal jeg liksom være, for det er litt sånn... Damer, middelalder, damer kanskje, som hører mer, jeg vet ikke. Men de på 17 år, hva hører de på. Og da så vi òg på en serie som heter *17*. At vi tok for oss den. Og der er jo Hkeem veldig knyttet opp med tekst og med liksom tematikk og sånn. Så da føler jeg at vi var litt sånn inne og forsket litt og søkte litt på nettet og sånn. For det er jo på en måte ikke min, min... Eller mitt, ja, det er ikke det jeg hører på. Vi gjør det også, så ja... Så det er en sånn kombinasjon da.

17. Intervjuer: Så du åpner opp for at elevene kan få lov til å komme med innspill?

18. Lærer 2: Ja, jeg gjør jo det. Kanskje ikke så flink til det, det må jeg bare si altså. At jeg, jeg er nok kanskje flinkere til å prøve å finne hva jeg tror de er interessert i, skjønner du?

19. Intervjuer: Mhm.

20. Lærer 2: Sånn, så... Men hvis de skal velge, for det kan man jo, ikke sant at de i en sånn... Eee altså et opplegg som vi har hatt da, hvor de får lov å velge, er jo at man tar den novellen «Togsong» av Grytten. Som jo er Bob Dylan-tekster på en måte, lagd om til novelle. Og da har vi hatt det som en sånn... et videre arbeid av det at elevene skulle velge en sangtekst hvor de skulle skrive om til novelle. Så da er det jo en annen, altså, bruker man på en måte tematikken da eller historien som de sangene forteller. Da har de jo fått lov å velge. Måtte bare tenke, ellers er det nok litt lærerstyrt det valget må jeg si.

21. Intervjuer: Ja. Men hvis de da får lov til å velge egne tekster setter du rammer eller kan de velge hvilken sangtekst de vil også eventuelt da skrive en novelle ut ifra den?

22. Lærer 2: Ja, det kunne de da. I den.

23. Intervjuer: Opplever du at elevene er interesserte i musikk?

24. Lærer 2: Eee ja. De hører jo på musikk hele tiden, men jeg opplever jo at musikksmak er veldig personlig. Så de blir veldig sånn, de blir kanskje litt redd for å blottstille musikksmaken sin. Det har jeg opplevd i mange sammenhenger. Ikke bare sånn i norsktimene men ellers hvis de skal skrive for eksempel your favorites... songlyrics... ett eller annet sånn i engelsken på yrkesfag. De er forferdelig, eee de synes det er vanskelig å blottstille liksom sin favoritt-ett-eller-annet. For jeg tror det er så personlig. Jeg vet ikke, men det er bare sånn jeg tenker da. At hvert fall hvis de skal presentere det eller... Det er min erfaring.

25. Intervjuer: Ja. Og hvilke aktiviteter er det du benytter i arbeid med sanglyrikk? For eksempel lytting til innspilte versjoner, allsang eller sang, lese tekster, skrive tekster eller se på musikkvideoer.

26. Lærer 2: Lytting og se på musikkvideoer. Ikke allsang. Eee lese tekstene og skrive ut ifra de. Ja.

27. Intervjuer: Er det en spesiell rekkefølge du pleier å benytte? Om ikke det er likt hver gang, men er det sånn at du leser tekstene med de før du eventuelt lytter til den? Eller omvendt?

28. Lærer 2: Omvendt. Ja. Lytter og ser musikkvideoene først. Og så går vi inn i teksten etterpå.

29. Intervjuer: Hvorfor det?

30. Lærer 2: For å skape engasjement. Ja.

31. Intervjuer: Fungerer det?

32. Lærer 2: Ja, det gjør egentlig det. Jeg tror det.

33. Intervjuer: Bruker du tid i undervisningen på begrepsbruk innenfor lyrikk? Og da tenker jeg spesielt på å definere eller skille mellom dikt, musikk og sanglyrikk.

34. Lærer 2: Ja... Det gjør vi. Og, eller, kanskje ikke å skille mellom... Jeg tenker at jeg tror jeg poengterer at sanglyrikk er lyrikk. Ikke sant, altså for å se at det er lyrikk de forholder seg til, og ikke skille, jeg pleier ikke å skille det ut ifra andre dikt som du finner i en diktbok. Jeg prøver liksom å fokusere på at dette er lyrikk.

35. Intervjuer: Ja. Føler du at elevene har kontroll på det her, med at sanglyrikk er lyrikk og at kanskje dikt og sanglyrikk er ulikt? Eller pleier de å blande mellom de?

- 36. Lærer 2:** Nei, altså nå prøver ikke jeg å skille på det så jeg... Det... Jeg, de har en sånn forståelse av at det er lyrikk, tror jeg. Mhm.
- 37. Intervjuer:** **Og har du brukt sanglyrikk i arbeid med sammensatte tekster? For eksempel å se på samspillet mellom tekst og musikk, eller sangtekst og musikkvideo?**
- 38. Lærer 2:** Ja, det har vi gjort. Og å se spesifikt også på hvordan liksom filmen eller musikkvideoen på en måte til... altså, legger noe til, hjelper oss tolke annerledes ja. Så det har vi gjort.
- 39. Intervjuer:** **Har du gjort det med bare å bruke en sang og ikke ta med musikkvideo eller film, men bare en sang og tekst.**
- 40. Lærer 2:** Ja, for det... Ja. For det at det er jo ikke alle de sanger som har musikkvideo. Ikke sant. Så da har man gjort det. Så har en gjort det, det er jo ikke alltid du vil ha musikkvideoen med. Men for eksempel en, en sang som vi har brukt tidligere som har vært den... «Rebell i kjellerleiligheten», nå husker jeg nesten ikke tittelen. Der er det jo vi først hører sangen ikke sant, og så legge til musikkvideoen som blir veldig sterk og som blir veldig... ja, forsterker da på en måte uttrykket. Så der er det jo, men samtidig nå i, men det var jo i engelsken da, men vi bruker det der og der har vi hatt om Nord-Irland akkurat og har jobba med «Zombie» av The Cranberries og der er det jo en musikk, eller film som er lagd til. Og da har vi sett litt først bare sangen og sett hvordan vi da forstår innholdet når vi ser den filmen som går med... opprør og vold og, og så den «Bloody Sunday» av U2 som da på en måte ikke har musikkvideo. Så det er jo noen sanger som på en måte ikke har den musikkvideoen som gjør at vi må tolke mer tekst og lære liksom den bakgrunnen vi har lært. Altså, da er det jo vi må trekke inn og se hvordan det er en kommentar da til den historiske hendelsen. Jeg vet ikke om det var svar på det...
- 41. Intervjuer:** **Jeg tenker òg på det, hva med... om du ser på komposisjonen eller om det er samspill mellom hvordan instrumentene er satt sammen og hvordan teksten, hva den ønsker å formidle.**
- 42. Lærer 2:** Mhm.
- 43. Intervjuer:** **Hvis du har en rocketekst har du kanskje, ikke sant, gitar.**
- 44. Lærer 2:** Mhm.
- 45. Intervjuer:** **Og at man ser på det samspillet der.**
- 46. Lærer 2:** Det er jeg ikke så god til å se på, nei.

47. Intervjuer: Nei.

48. Lærer 2: Det er nok mer teksten og bildene som jeg har jobbet mer med. Og det har jo noe med min, ikke så musikalske... ikke sant, ja. Ikke så, jeg er ikke så god på det, for å si det sånn.

49. Intervjuer: Ja. Og så litt over til dine erfaringer eller holdninger da til det her med sanglyrikk. Som du også kanskje har vært litt inne på, men er det noen fordeler med å arbeide med sanglyrikk i norskfaget slik du ser det.

50. Lærer 2: Ja, altså, ja. Fordelen min, eller som jeg tenker, er jo at det er tekster som engasjerer. Og det er jo å vise moderne tekst, altså å vise unge mennesker at det faktisk sitter heltene deres på en måte da. Eller hvert fall er lyrikere. At de jobber jo med lyrikk, de bruker på en måte... Et uttrykk for å formidle noe. Ikke sant. Ja. Så... Så det er jo, nå husker jeg ikke helt hva jeg sa, men i hvert fall at fordelen er jo at det skaper motivasjon da, i stedet for bare å sitte og lese dikt som... Ikke de har noe forhold til. Men det er jo selvfølgelig en vei inn, også går vi videre inn ikke sant. Og så skal vi inn på andre dikt også. Jeg tenker det er en sånn døråpner da. For lyrikken.

51. Intervjuer: Ja... Er det noen ulemper med å bruke tid på sanglyrikken?

52. Lærer 2: Nei. Det synes jeg ikke.

53. Intervjuer: Nei. Støter du på noen utfordringer når du skal legge opp til arbeid med det?

54. Lærer 2: Ja altså teknisk, det må jo fungere alt. Det kan jo være, det går stort sett greit, men du må jo ha... hvis en da jobber med det at en skal høre og se og sånn. Men ellers så tenker jeg kanskje... ikke at det er så mange utfordringer sånn sett. Men jeg tenkte en annen fordel og med det er jo at dette er jo norske tekster. Dette er jo norsk lyrikk. Det er jo ny, norsk lyrikk... Og så da får man jo også det norske språket, at du får den språklige biten og den kreativiteten at du får vist den som ligger i den språklige biten. For eksempel Cezinando da som leker så med ord hele tiden. At de blir jo oppmerksomme på, på det da.

55. Intervjuer: Har du noen erfaringer med fremmedspråklige elever og sanglyrikk?

56. Lærer 2: Ja, jeg har jo i klassen min nå fremmedspråkelver eee og de... Altså jeg har ikke noen sånne negative erfaringer. Jeg tenker det er helt... Det engasjerer de også da, for de er jo også engasjerte i musikk. De er jo ungdommer de også så. Ja.

57. Intervjuer: Mhm. For da tenker jeg litt på det med at ofte vil det kunne være et tema som treffer, avhengig av hvilke sangtekster man velger, men det kan være

et tema som treffer og at man og kan finne tekster som er enklere å forstå språklig sett enn andre typer tekster.

58. Lærer 2: Ja. For eksempel da Hkeem som vi hadde. Som jo altså hele temaet, den der kulturmøter. Hvor vi hadde veldig det der, altså, der jobbet vi mye med tematikken det der med altså fremmed... Jobba mye med, åssen skal jeg si det riktig da, ikke sant da med... Flyktninger, situasjonen vår, fordommer, vi, dem, ikke sant. Hele den... Nye tekster fra for eksempel *Tante Ulrikkes vei* jobbet vi med, vi jobbet med *17*, og vi jobbet med Hkeem. Og det er jo på en måte, det ber jo mine fremmedspråklige elever som jo er unge gutter som er flyktninger eller som har kommet til Norge de seneste tre årene, de var jo veldig engasjert i den tematikken. Så det... Det var jo på grunn av temaet tenker jeg, der. Så det, ja...

59. Intervjuer: Ja.

60. Lærer 2: For det går jo på liksom fordommer og rasisme og alt det der, og det er vi jo opptatt av.

61. Intervjuer: Og det ser man kanskje at, i sanglyrikken så blir det tatt opp innenfor visse sjangre. Og så kan man finne gode eksempler som treffer elevene.

62. Lærer 2: Ja, og liksom ungdommens språk og ungdommens liksom musikk og at de på en måte sånn som Hkeem da, er på en måte, er et forbilde. Ikke sant. Som har en flerkulturell, ja, hvis jeg skal si... vet ikke om det er riktige ordet men, har den bakgrunnen, ikke sant. Så han blir et idol som de ser opp til da. Så det er jo en positiv... Ja.

63. Intervjuer: Så litt over til læreverket som dere bruker her, og dine tanker om det.

64. Lærer 2: Ja.

65. Intervjuer: Og hvilke læreverk er det dere benytter ved studieforberedende utdanningsprogram?

66. Lærer 2: Da har vi *Intertekst*, som er Fagbokforlagets. Og det er ganske... Vi har hatt det noen få år, så det er ganske nytt. Vi hadde... Hva het den andre for noe? Husker du det?

67. Intervjuer: Grip teksten?

68. Lærer 2: *Grip teksten* ja, takk. Men denne her er veldig sånn, nesten litt sånn innføringsbok i fag... altså, hvordan å analysere tekster. Veldig sånn. Så her handler mye om lyrikk, altså få på plass begrepene eee og så kommer selve hvis en snakker

om sanglyrikk så er det mer som eksempeltekster bak. Og da er det for eksempel, tenker jeg, fine tekster men... Jeg har ikke brukt de for jeg tenker at jeg har prøvd å være litt mer aktuell da. Men man kan jo, jeg skulle bare se om det var. For det som er av sangtekster er vel Anne... skal vi se Stein Torleif Bjella tror jeg, som jo er flotte tekster, kjempeflotte tekster, men som kanskje ikke er helt elevens tekster da, tenker jeg. Så det er jo sann man må føre de inn i. Men jeg ser at de har den, altså Gabrielle, har de en tekst av her. Og så tror jeg resten... Kari Bremnes, da er vi jo litt mer i min generasjon ikke sant. Ikke de unges generasjon. Også Karpe Diem som jo er også kanskje de unges, men også kanskje litt voksen så... Men så skal en jo føre de videre bort fra liksom rappe-tekster og en skal jo føre de videre inn i litteraturen. Så, men, jeg har ikke valgt jeg har ikke brukt det som er i denne her. For jeg har liksom prøvd... Det er jo, det handler jo om å prøve å være så aktuell som mulig. At en kanskje tar de tekstene som er helt, veldig aktuelle som vi tror de klarer da. Men det er jo to måneder så er de jo ikke aktuelle mer. Så det er jo noe med den der at vi klarer sikkert ikke å være så aktuelle som vi tror. Det handler jo om det, også handler det om å... At vi kanskje også har et repertoar, ikke sant, fra før. Vi jobber veldig, vi har god sann samarbeid her på skolen, norsklærerne jobber sammen. Og da kommer det jo... Altså vi fem som har Vg1 vi kommer og har med oss våre tekster og vår erfaring også har vi ikke vært så flinke til å bruke boken rett og slett. Men boken er på en måte ganske oversiktlig og fin når det gjelder for eksempel begrepsapparatet og analyseverktøy og sann.

69. Intervjuer: Med tanke på oppgavene da? Til sangtekstene, nå sier du jo at du ikke brukt de så mye.

70. Lærer 2: Nei.

71. Intervjuer: Men hvis du har sett på oppgavene. Synes du de er gode eller dårlige?

72. Lærer 2: Ehm... Jeg har, jeg kan ikke si om de er gode eller dårlige for jeg har som sagt ikke brukt de rett og slett, så mye. Så... Ja.

73. Intervjuer: Hvordan ville dine oppgaver sett ut, når dere arbeider med sanglyrikk når du planlegger timer på egenhånd eller sammen med kollegaer. Hva ser du på i oppgavene da?

74. Lærer 2: Da, altså, hvis det på en måte er... Hvis det er et tema vi jobber med så er det jo ofte at vi ser på hvordan... vedkommende da som har skrevet eller er artisten på en måte presenterer temaet og hvilke virkemidler blir brukt og hvorfor, for eksempel når

vi jobbet, nå har jeg den nærmest oppi hodet den Hkeem-teksten. Så hadde vi jo for eksempel også sånn der med hva at det er en rappetekst. Det er jo kanskje litt sånn musikk som du sa i stad. Har det noe å si, er innholdet i teksten tro til den sjangeren. Ikke sant. Er det en sånn, ja, åja for det er en sånn protest ikke sant. Ja. I det. Så da har vi jo på en måte knyttet sammen både på innhold og at vi setter det opp til om de liksom kan mene noe om sjangeren og så symbolikk for eksempel. At en har fokus på kanskje, ikke at man tar en ren analyse av det, men hvilke hovedsymboler er der, hvilken språkbruk. Ikke sant hva er ghettoparasitt, hva er det. Er det en metafor, er det et symbol, hvorfor, hva er en parasitt, hva er ghetto. Så du liksom ser det store, det viktigste da. Viktigste virkemidlene. Så... Det vil være min inngang.

75. Intervjuer: Ja. Hva savner du i lærebøkene som du da eventuelt legger vekt på i egen undervisning, og nå har du jo vært litt inne på det, men... Hvorfor velger du å bruke boken såpass lite når det kommer til sanglyrikk?

76. Lærer 2: Egentlig så, det er, vi bruker boken lite uansett egentlig. Men det jeg synes boken *Intertekst* er fin på, er at de er gode på oppskrifter. Altså de har et veldig sånn, når de skal skrive tekster, så når de skal begynne å skrive en analyse da, så har de gode oppskrifter på hvordan man gjør det med informasjonsvideoer til elevene... Ehm veldig sånn systematisk oppskrift på hvordan det skal gjøres. Og det er trygt og godt for elevene. Så, jeg vet ikke om jeg... Jeg tror uansett hvilket verk jeg hadde brukt så hadde jeg nok brukt, ikke sant så bruker vi mye, eller vi bruker boken lite da. Annet enn når vi da skal inn og skrive. Var det et svar?

77. Intervjuer: Ja, absolutt.

78. Lærer 2: Men så tenker jeg, og det må jeg bare si, det er jo det som er gøy med å være norsklærer ikke sant. At vi er, at den der kreativiteten du får lov til å bruke, fordi du kan finne tekster. En ting er sangtekster, men det gjelder jo andre tekster også ikke sant... Og at man tenker åja den var fin. Du sitter jo hele tiden når du hører noe, eller når du leser noe, eller ser en film eller, så tenker du å ja det kan jeg bruke. Og det er jo det som gjør det litt gøy, og det er jo kanskje derfor man ikke bruker boken, for det at det er et fag som liksom appellerer litt til den der kreativiteten.

79. Intervjuer: Mhm, ja. Et levende fag hvor du hele tiden får nye tekster?

80. Lærer 2: Ja

81. Intervjuer: Og når du da har en skriftlig utgave av en bok, så vil man kanskje...

- 82. Lærer 2:** Ja, i hvert fall tekstutvalget på en måte blir litt sånn, og oppgavene må man ... altså, gruppe, altså de kreative oppgavene er kanskje, jeg kan ikke boken godt nok til å si helt sikkert at de ikke er sånn superkreative, nå høres det ut som at jeg er superkreativ, men at man liksom i sammen da så er vi fem stykker som har litt sånn der innfallsvinkler til hvordan vi skal gjøre ting. Og alle har litt dårlig samvittighet for at ikke vi bruker den. Men på en sånn, som en sånn der arbeids... altså som en oppskriftsbok, et arbeidsverktøy og du vet her du kan finne eksempeltekster for eksempel på en analyse, kan du finne her. Og det er jo godt og trygt for elevene. Mhm.
- 83. Intervjuer: Fint. Da er vi egentlig igjennom de spørsmålene jeg hadde. Er det noe du ønsker å legge til eller som du føler jeg ikke har forstått deg riktig på?**
- 84. Lærer 2:** Nei, jeg tror ikke det. Tror jeg har fått sagt det.
- 85. Intervjuer: Så bra, da takker jeg for at du ville stille.**
- 86. Lærer 2:** Takk for det.

Vedlegg 8: Transkripsjon av intervjuet med Lærer 3

Intervju med lærer 3

- 1. Intervjuer: Legger du opp til arbeid med sanglyrikk i norskundervisningen?**
- 2. Lærer 3:** Eee, ja jeg legger jo opp til det der det kanskje er naturlig å bruke, bruke sanglyrikk. Men det er ikke noe som jeg har et veldig sånn bevisst forhold til da. Eller sånn at jeg tenker at sanglyrikk det skal vi, det skal vi bruke tre uker på nå liksom. Det blir mer en del av et emne, enten det er på Vg1 eller på Vg2 at hvis vi jobber med lyrikk og for eksempel typiske virkemidler og tematikk innenfor ulike eee ja tekster. Så går vi gjerne inn på de og hvis jeg finner en aktuell sang så kan det hende at jeg spiller den sangen for de. For eksempel på Vg1 da, så er de jo ganske unge for eksempel og da står det jo for eksempel i boken et eksempel med Karpe Diem og det vet jeg jo på en måte er noe som elevene fort vil kanskje kjenne seg litt igjen i. Og da kan jeg spille den for de så de får en opplevelse da. Og da kan en jo snakke om for eksempel virkemidler innenfor det, den sangen da.
- 3. Intervjuer: Mhm. På hvilke årstrinn legger du opp til arbeid med sanglyrikk eller har det som en del av undervisningen?**
- 4. Lærer 3:** Det er jo kanskje litt både på Vg1 og Vg2, først og fremst. Der er det mest sentralt. Ehm på Vg1 så er det jo ganske fritt egentlig på hvordan du velger ut tekster og du har liksom ikke noe periode du skal jobbe med. Men du skal jo jobbe litt med ulike type tekster og ulike typer sjangere. Så da vil jeg jo kanskje ta det som et eksempel da. Som et lyrisk verk på en måte. Eee og jobbe med det opp mot en analysemodell eller et eller annet som de kjenner til fra før. Og sånn som på Vg2 så er det jo, der begynner en jo mer konkret på litt mer sånn tematisk ehm eee litterære perioder og litt sånn, og da for eksempel innenfor barokken så er det litt sånn pompøse virkemidler og da er det litt gøy å høre litt sånn brusende orgelmusikk og forsterke liksom tematikken da igjennom musikken. Så da kan jeg på en måte bruke sanglyrikk på den måten igjennom noen salmer og sånn. Og også innenfor nasjonalromantikken for eksempel hvor det er litt sånn sterke virkemidler og sterke ord og kontraster og ja. Ikke sant. Hvor en skal få frem litt mer ting som vi også kjenner igjen i dag, ikke sant. Hvorfor synger vi disse sangene på 17. mai og hvor kommer de fra og ikke sant, at man ser liksom de linjene da.
- 5. Intervjuer: Mhm.**
- 6. Lærer 3: Mhm.**

- 7. Intervjuer:** Og som du har vært litt inne på nå, til hvilket tema eller læreplanmål, nå er det ikke forventet at du skal kunne læreplanmålene på rams her, men om det er noen temaer du har brukt sanglyrikk hvor du føler det treffer. Som du sa blant annet med barokken. På Vg1 for eksempel, er det noen temaer der?
- 8. Lærer 3:** Da går det kanskje mer på samtidstekster, ikke sant. Og derfor, sånn som jeg nevnte Karpe Diem, som på en måte er en samtidstekst som elevene igjen vil kjenne seg litt igjen i for det er kanskje musikk de har hørt på og som kanskje fenger litt for de. Ja.
- 9. Intervjuer:** Mhm. Kan du gi eksempler på sangtekster du har brukt i undervisningssammenheng og opplegg du eventuelt gjennomførte?
- 10. Lærer 3:** Eee jeg har brukt for eksempel «Herre gud ditt dyre navn og ære» som jeg husker. Jeg har ikke Vg2 i år så, men jeg brukte flere sanger. «Til ungdommen» av Grieg har jeg brukt. Ja, jeg har brukt mange flere men akkurat nå husker jeg ikke så mange.
- 11. Intervjuer:** Hvordan er det du velger ut hvilke tekster som dere skal arbeide med i undervisningen?
- 12. Lærer 3:** Jeg velger som regel ut... som regel tekster i tekstsamlingen. Mest fordi at ehm det er veldig enkelt for elevene å forholde seg til. Slippe å kopiere opp mye og sånn. En kan jo selvfølgelig kopiere og legge det opp på Its da, at de får det digitalt. Men jeg synes på en måte det er litt oversiktlig å ha sanger som de kan spore tilbake til eksamen og prøver og sånt. Ja.
- 13. Intervjuer:** Mhm. Pleier du å åpne opp for at elevene kan komme med innspill til hvilke tekster de skal få jobbe med?
- 14. Lærer 3:** Veldig ofte så gjør jeg det i undervisningen, men det kommer litt an på temaet da, ikke sant. Jeg spør gjerne kjenner dere til noen sanger i barokken. Er det noen gøye sanger dere hører mye på nå, hva hører dere på av musikk liksom. Så det kan jeg jo spør de om men jeg har som regel bestemt på forhånd noen som jeg vet er veldig karakteristiske for perioden da. Sånn at de, at jeg får et tydelig eksempel som de kan forbinde med perioden.
- 15. Intervjuer:** Opplever du at elevene er interesserte i musikk?
- 16. Lærer 3:** Eee... Jeg tror det er en god opplevelse for de å bare høre en sang fordi det gir en slags liten pause. Og de får litt andre tanker og refleksjoner når de hører på en sang... Så det tror jeg de synes er fint, eller sånn.

17. Intervjuer: Mhm.

18. Lærer 3: Ja.

19. Intervjuer: Hvilke aktiviteter pleier du å benytte i arbeid med sanglyrikk? Noen eksempler kan jo være å lytte til innspilte versjoner, allsang i klassen, eller bare sang, lese tekstene eller at de skriver egne tekster eller at man ser på musikkvideoer.

20. Lærer 3: Ja jeg pleier som regel å finne noe på Youtube for at de skal få, for da kan jeg lete frem en god versjon, eee for det finnes jo mange versjoner. Eee så da kan jeg finne noe som jeg mener er kvalitativt godt nok ikke sant. Og dra i gang en allsang det kan ofte bli litt flaut. Hadde jeg vært en person som var en sånn som kom inn med gitaren og sprudlet og hadde det gøy med elevene på den måten og det var naturlig for meg så hadde jeg sikkert gjort det. Men det ville vært veldig unaturlig for meg, og hvis jeg hadde gjort det så tror jeg det bare hadde blitt kjempeflaut både for meg og for klassen, så det har jeg aldri tenkt på at vi skal gjøre en gang. Men det hadde sikkert vært gøy da for elevene hvis jeg var flink til å synge og hadde med meg en gitar og... Så tror jeg det hadde kunnet... Men samtidig ehm så hvis det bare er en opplevelse for de å høre den sangen, så har jeg også gitt de muligheter gjennom kanskje noen prosjekter hvor de selv kan bidra musikalsk. Og da har jeg hatt, jeg vet ikke om jeg skal fortelle om det, men da har jeg hatt et slags lyrikkprosjekt eee hvor de skal velge... Dikt, og det kan være sang og sånn, men de skal velge fra ulike perioder og ulike uttryksmåter. Og da har elevene ikke fått lov til å bruke Powerpoint for eksempel. For de skal prøve å skape et uttrykk med ett tema men som er vist gjennom forskjellige dikt eller sanger eller noe og hvordan det kom til uttrykk på forskjellige perioder, sjangre eller sånn. Og da har de, noen kommet inn med gitar og sunget litt og uttrykt seg litt kreativt på den måten.

21. Intervjuer: Mhm. Når de da velger de her tekstene i lyrikkprosjektet for eksempel.

22. Lærer 3: Mhm.

23. Intervjuer: Vil du sette rammer for de da? Eller kan de velge hvilke tekster de vil?

24. Lærer 3: Jeg setter rammer at de må ha en... Det skal være variasjon i tid og uttrykk. Sånn at de kan ikke velge tre modernistiske dikt liksom, de må da, hvis de skal velge

fire tekster så må de velge kanskje en samtidstekst og en litt eldre tekst. Ja. Og... kanskje også fra ulike kulturer sånn at de får frem et tema på forskjellige måter da.

25. Intervjuer: Og du sa det at du brukte Youtube til å spille av musikken.

26. Lærer 3: Mhm.

27. Intervjuer: Pleier du da å ha innspillinger med musikkvideoen, eller bare sånn at du får opp lyden for elevene?

28. Lærer 3: Som regel hvis jeg finner et godt orkester eller et eller annet sånn som spiller godt, så har jeg jo ofte en musikkvideo som er spilt inn da eller ja et opptak av en konsert. Ellers hvis jeg ikke finner det så bruker jeg ofte Spotify for å finne en kjent eller... noe som jeg vet fungerer.

29. Intervjuer: Er det noen spesiell rekkefølge du gjør det på, begynner du med at de skal lytte eller ser dere på teksten først?

30. Lærer 3: Det kommer litt an på hvor vi er. Altså hvis vi har jobbet lenge med et tema så vil det kanskje være naturlig at de bare får høre teksten også skal de selv sitte igjen med en slags følelse da, ikke sant. I stedet for at jeg gir de svarene på forhånd så kan de heller sitte og undre seg litt. Og da er jo ofte musikken med på å kanskje gi de den føringen de trenger da for å kunne reflektere litt rundt teksten.

31. Intervjuer: Bruker du tid i undervisningen på begrepsbruk innenfor lyrikk? Og da tenker jeg kanskje spesielt på å definere eller å skille mellom dikt, musikk og sanglyrikk.

32. Lærer 3: Det må jeg vel ærlig si at nei.

33. Intervjuer: Ser du at elevene har kontroll på de ulike begrepene eller blander de mellom det eller omtaler de alt som lyrikk?

34. Lærer 3: For elevene så tror jeg at lyrikkbegrepet i seg selv er et litt diffust begrep. Eee og dessverre også et begrep som er litt negativt ladet... Så det er egentlig derfor jeg liksom som jeg har referert til tidligere, brukt en litt kreativ innfallsvinkel til dette med lyrikk da. For dikt, eller lyrikk blir ofte knyttet til dikt. Og dikt som er vanskelig å forstå, og... Man, mange har litt sånn dårlige assosiasjoner med det begrepet lyrikk. Men hvis de da får jobbet med det på liksom en annen måte og ikke skal ha en sånn klassisk analysemodell hvor de skal finne svar, men mer å finne en opplevelse og en følelse med det de faktisk hører og observerer så får det en litt mer sånn positiv eee og det synes jeg er viktigere nesten. At de på en måte ikke skal analysere ting i hjel men at de mer får en opplevelse, fordi at sånn som virkemidler og sånn analysemodeller det

jobber vi uansett mye med. Sånn at de har liksom begrepsapparatet inne for hvordan du eee skal analysere da. Og når de kommer litt lengre opp sånn som på Vg3 så skal de gjerne sammenligne tekster, da skal de ha en sammenlignende tekst med en novelle kanskje... Og da går en jo gjennom litt sånn typiske, klassiske virkemidler. Og da har de forhåpentligvis fått en litt sånn positiv opplevelse av at når de ser et dikt så er ikke det noe som er noe negativt men da kan de på en måte se litt sammenhengen i diktet og, eller lyrikken eller sangen eller hva det enn skulle være.

35. Intervjuer: Mhm. Også lurer jeg på om du har brukt sanglyrikk i arbeid med sammensatte tekster eller multimodale tekster. For eksempel å se på samspillet mellom tekst og musikk eller sangtekst og musikkvideo.

36. Lærer 3: Jeg gjorde nok det mye mer før, når liksom sammensatte tekster var et veldig mye sterkere avtrykk i læreplanen. For det var jo... Det var jo... Dette med sammensatte tekster er jo mer et begrep som går mer igjen generelt. Så jeg har nok jobbet mye mer med med bilde og musikk tidligere da. Men jeg gjør det ikke så mye nå lengre, for nå blir det mer et sånn begrep en jobber generelt med.

37. Intervjuer: Ja. Og så litt over til erfaringene eller holdningene til å bruke sanglyrikk i norskundervisningen. Er det noen fordeler med å arbeide med sanglyrikk i norskfaget slik du ser det?

38. Lærer 3: Fordelene er vel det at det gir elevene en annen opplevelse. Altså, en tydeligere stemning. Eee noe de kan kjenne seg igjen i. Det blir et avbrekk i undervisningen altså sånn som er positivt. Sånn som jeg ser det.

39. Intervjuer: Mhm. Er det noen ulemper?

40. Lærer 3: Med å bruke sanglyrikk?

41. Intervjuer: Ja?

42. Lærer 3: Nei, det kan jeg ikke... Altså, hvis en ikke bruker det i en konkret sammenheng så vil det kanskje stå litt for seg selv da. Eee at man ikke... trekker det ned til noe konkret, og at det henger litt for mye i luften hvis en... men ja.

43. Intervjuer: Pleier du å støte på noen utfordringer når du legger opp til arbeid med sanglyrikk?

44. Lærer 3: Utfordringer, hva tenker du?

45. Intervjuer: Kan både være tekniske eller at det kan være vanskelig å finne tekster eller gjennomføre undervisningen.

46. Lærer 3: Nei det er ikke noen utfordringer, teknisk så er det sjeldent noe problem. Vi har jo gode digitale muligheter og skjer det noe galt så skjer det noe galt, og det er ikke noe krise liksom. Da går man på IT og får hjelp. Det er ikke noe stort problem. Utfordringen for min del er kanskje hvis jeg skal finne noe på Vg1 da, det er å finne noe som fenger elevene. Fordi at kulturforståelsen av hva som er ungdommens musikk kan jeg oppleve kanskje på en måte men de har en helt annen opplevelse av hva som er bra, ikke sant. Så jeg ville kanskje ikke søke på de tingene som kanskje de hadde synes var mest relevant. Så det er jo en utfordring for meg å vite, hva er det som... Hva er det de hører på egentlig. Jeg har et inntrykk av det og jeg tror jeg vet det, men jeg tror ikke jeg vet det likevel.

47. Intervjuer: Ja, og kan det være vanskelig når det kommer til musikksmak hos elevene, så kan den også kanskje være variert?

48. Lærer 3: Ja, ja, ja. Det kan den sikkert også være. Utfordringen er kanskje det å bruke litt mer tid på det for å liksom finne ut hva som kan være relevant. Kanskje gi litt mer over til elevene, at de på en måte kan få sjans til å komme med noen forslag da, ikke sant. At jeg kunne, at en kan bruke mer tid på det. Ja, så de også på en måte får være med å forme litt undervisningen. Så det er jo en klar utfordring tenker jeg, at en kan disponere seg selv litt bedre og disponere tidsbruken annerledes.

49. Intervjuer: Har du noen erfaringer knyttet til fremmedspråklige elever og arbeid med sanglyrikk?

50. Lærer 3: Nei altså, det går jo kanskje mer da, når du kommer deg mer opp i litteraturhistorien og at hvis man er minoritetsspråklig og kanskje ikke har med eee den kulturelle forståelsen like sterkt da som majoritets elevene har, så vil de kanskje ikke forstå det like lett. For eksempel utviklingen av gjennom eee... middelalderkirken og... ja, hvorfor er Norge et kristent land, hvorfor har vi den grunnloven, hva er det som... hvorfor var det viktig å få frem akkurat da, ikke sant. Den historiske forståelsen er kanskje ikke like sterk hos de, så en må jobbe mer med den bevisstgjøringen rundt teksten.

51. Intervjuer: Mhm. Tror du det kan være hensiktsmessig å la de få arbeide med sanglyrikk?

52. Lærer 3: Ja.

53. Intervjuer: Hvorfor?

54. Lærer 3: Nei, jeg tror jo... Det blir jo tror da, men jeg tror nok at elevene liker musikk, de hører mye på musikk, det er relevant for de... De uttrykker og bearbeider mye tanker og følelser gjennom musikk. Så jeg tror egentlig at det er en god kanal for elevene å forske litt mer i, hvis de får anledning til det da.

55. Intervjuer: **Mhm. Så over til læreverket som dere benytter her. Hvilke læreverk bruker dere ved studieforbredende utdanningsprogram?**

56. Lærer 3: *Intertekst*

57. Intervjuer: **Hvordan vurderer du tekstutvalget i læreverket med tanke på sanglyrikk?**

58. Lærer 3: Veldig dårlig.

59. Intervjuer: **Ja. Dårlig, hvorfor vurderer du det som dårlig?**

60. Lærer 3: Det er lite utvalg synes jeg... Ja... Det står jo en på Vg1 for eksempel, Karpe Diem, «Kunsten å være inder». Den, akkurat den har jeg brukt på elevene på Vg1 og den fenget. Det husker jeg, men nå er jo det noen år siden. Men... Men litt sånn, litt sånn ukjente tekster kanskje som... hvert fall for elevene da. Du må kanskje være litt godt voksen for å skjønne at disse er gode tekster, og selvfølgelig kan jeg jo som lærer på en måte presentere de og få de til å bli aktuelle for elevene. Det er jo noe en kan jobbe med. Men det er ikke alltid at tekstutvalget er like godt.

61. Intervjuer: **Nei. Kan du bruke de sangtekstene som står i læreboken i undervisningen?**

62. Lærer 3: Ja, kanskje litt mer på Vg2. Der er det litt mer relevant og litt mer konkret mot perioder, ikke sant. Og da, da bruker jeg tekstutvalget ganske greit også på Vg3 faktisk.

63. Intervjuer: **Mhm. Vg3-boken har jo sangtekster men da har de også koblet på det språklige aspektet. Så i oppgavene vil det være språklige spørsmål hvor de har gjort et forsøk med å koble at du skal lytte til sangen og så skal du kunne kjenne igjen målmerker eller plassere dialekter da. Har du gjort de oppgavene med klassen?**

64. Lærer 3: Nei, men det var faktisk en god ide. Så det kan jo hende at jeg kan gjøre det da. Men det er jo også det der at man kanskje ikke ser ressursene som ligger der godt nok da, fordi en har kanskje brukt andre innfallsvinkler til temaer innenfor språk også har... men, glemmer at en kan koble på noe musikalsk.

- 65. Intervjuer: Mhm. Og i da, dette gjelder jo ved alle tre årstrinnene eller bøkene for de tre årstrinnene, vurderer du oppgavene til tekstene som gode eller dårlige?**
- 66. Lærer 3:** Som sagt, bedre på Vg2 og Vg3 enn på Vg1. Ja... Jeg bruker nok nesten alle tekstutvalgene i tekstsamlingen, ikke alle da, men av de jeg velger fra boken. Ja.
- 67. Intervjuer: Er det sånn at du da kan bruke de hvis det er tre eller fire oppgaver til teksten, så kan du bruke det i undervisning og de føler du treffer godt?**
- 68. Lærer 3:** Ikke alltid. Noen ganger så er spørsmålene kanskje litt... Litt vanskelige å få fatt på da. Og så er det kanskje litt for få spørsmål til de. Men noen ganger så kan, det kommer litt an på hvordan de skal bruke teksten. Noen ganger er det kanskje bare for å bli kjent med teksten, det er jo ikke alle tekstene jeg går like mye i dybden på. Og da kan det være et godt utgangspunkt for en diskusjon for eksempel i grupper da. Og det gjør jeg ganske mye, at de... Vi leser gjerne en tekst eller hører på en tekst eee sammen. Snakker litt underveis, men ikke for mye. Også sitter de gjerne og reflekterer i grupper også kan jeg som lærer gå rundt og høre litt hvordan de reflekterer rundt teksten. Og så får vi en god samtale rundt det. Eller noen ganger kan jeg også gi de en ekstra oppgave i tillegg til de spørsmålene som står der, hvis jeg ser at jeg vil at de skal fokusere mer på rytme eller noe sånt noe. Oppbygging eller struktur i teksten, så kan jeg liksom bare flette på at de skal, i tillegg skal se på det da.
- 69. Intervjuer: Er det noe, som du nå har vært litt inne på, er det noe merker du savner i lærebøkene som du eventuelt må legge vekt på når du selv lager egne undervisningsopplegg?**
- 70. Lærer 3:** Generelt eller i forhold til sanglyrikk?
- 71. Intervjuer: I forhold til sanglyrikk i første omgang.**
- 72. Lærer 3:** Ja. Det er vel ikke så mye jeg har brukt læreboken selv i forhold til det med sanglyrikk. Da har jeg egentlig brukt andre innfallsvinkler. Så jeg har egentlig ikke studert det sånn kjempegodt. Men det ikke noe veldig mange gode eksempler sånn som jeg har sett i hvert fall. Det er ikke noe jeg bare liksom ville ha satt i gang uten å lagt noen føringer på det hvert fall.
- 73. Intervjuer: Pleier dere å samarbeide dere norsklærere i mellom med å velge ut tekster eller foreslå tekster for hverandre?**
- 74. Lærer 3:** Mhm. Det er jo... Ja, som jeg har sagt tidligere litt variasjon i hvilket årstrinn du jobber på da. Ikke sant. Men sånn som nå har jeg jo bare Vg3 i år, da setter vi oss ned gjerne og velger ut de tekstene som vi på en måte mener dette skal vi ha vært

igjennom. Så kan man selvfølgelig velge noen pluss eller minus ut ifra det, men da har man på en måte en samtale rundt de vi mener er de mest sentrale da. Mhm.

75. Intervjuer: Og du sa også helt i starten at du pleide å forholde deg til tekstsamlingen i boken for det var forutsigbart for elevene å jobbe med de tekstene. Hvordan pleier da elevene å respondere på å arbeide med nettopp de tekstene?

76. Lærer 3: Altså så lenge tekstene er gode, altså jeg bruker jo tekster i boken som jeg plukker ut. Som jeg synes fungerer. Og da... Har jeg hvert fall aldri opplevd at elevene har reagert noe negativt på det. Og jeg tror de også liker å ha noe som er håndfast og konkret, at ikke det er noe som ligger i en eller annen mappe på Its et sted eller et papir som de ikke helt har kontroll på eller noe sånn. Så det er litt, jeg tror de liker litt sånn oversiktighet.

77. Intervjuer: Mhm. Ja, da var vi egentlig gjennom de spørsmålene jeg hadde. Er det noe du ønsker å legge til eller?

78. Lærer 3: Ehm nei. Altså jeg kan jo... si at... det er jo kanskje litt vanskelig å... Når en har liksom ikke alle trinnene samtidig, så blir jo på en måte årene også litt ulike. Og litt avhengig av hvem en samarbeider med, ikke sant. Man blir jo litt inspirert av de man jobber sammen med, og er det noen som har en god ide på noe tematisk eller prosjekt eller noe så er det jo gøy å sette i gang. For da kan en på en måte favne det prosjektet og ja, være litt felles om det. Gjerne evaluere det i etterkant sammen. Så det er jo litt avhengig av litt sånne ting og. Altså de rammene en jobber rundt da. Så jeg har nok jobbet en del med sanglyrikk tidligere, men ikke sant, så har jeg jobbet så forskjellig med forskjellige ting og grupper at det endrer seg ganske mye da. På hva en vektlegger.

79. Intervjuer: Mhm. Absolutt. Tusen takk for at du ville stille til intervju.

80. Lærer 3: Jo det var bare hyggelig.

Vedlegg 9: Undervisningsopplegg for Vg1 og MAKVISE

Undervisningsopplegg Vg1, første dobbeltime	
Tidsbruk	Hva skal gjøres?
5 minutter	Læreren tar opprop og fører fravær. Eventuelle spørsmål fra elevene besvares, og det blir gitt informasjon om hva norsktimene denne uken skal handle om.
20 minutter	<p>Elevene får utdelt teksten «Noen å hate» av Raga Rockers og skal lytte bandets innspilte versjon. Klassen deles i tre og får i oppgave å lytte til et aspekt ved sangen hver. Den ene gruppa skal lytte til vokalen, den andre gruppa skal lytte til instrumenteringa og den tredje gruppa skal lytte til tempoet og rytmen i sangen. I tillegg får alle beskjed om at de også skal lytte til teksten.</p> <p>Think, pair, share:</p> <p>Elevene får først mulighet til å tenke over hva som kjennetegner det aspektet de har blitt bedt om å lytte til på egenhånd. Deretter skal de snakke sammen med den de sitter ved siden av. Til slutt går læreren gjennom elevenes svar i fellesskap og skriver på tavlen. Svarene blir stående her til neste time hvor de skal gjøre det samme med coverversjonen av låten.</p> <p>Etter dette vil elevene få tre spørsmål som de skal besvare:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilken sjanger kan sangen plasseres inn under, og hvorfor? 2. Hvilke ulike roller er det i teksten? Hvem er tekstens «du» og «jeg»? 3. Hva tror du budskapet i låten er? <p>Think, pair, share:</p> <p>Når elevene har svart på spørsmålene skal de diskutere svarene med den de sitter sammen med. Deretter går læreren gjennom spørsmålene i fellesskap og elevene bidrar med de har kommet frem til.</p>
15 minutter	I fellesskap med elevene går læreren gjennom strukturen i sangen. Læreren forklarer de ulike begrepene som vers, refreng, intro, hook og lignende. Elevene markerer i teksten de har fått utdelt. I samtale med klassen peker også læreren på de språklige virkemidlene som kontraster, rim og bruken av ironi i teksten.

5 minutter	Pause
25 minutter	<p>Elevene får lytte til Raga Rockers originalversjon en gang til før de får utdelt teksten til Anja Skybaksmoens coverversjon. På samme måte som i forrige time blir elevene delt i tre grupper, hvor de skal lytte til enten vokalen, instrumenteringen eller tempoet/rytmen.</p> <p>Think, pair, share:</p> <p>Etter coverversjonen til Skybakmoen er avspilt får elevene tid til å svare på egenhånd før de skal diskutere med den de sitter sammen med. Som i forrige time går læreren gjennom elevenes svar og skriver dette på tavlen. Nå vil det være mulig å sammenligne de to versjonene med hverandre basert på funnene til elevene.</p> <p>Etter dette skal elevene svare på disse to spørsmålene:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sitter du igjen med samme følelse etter å ha hørt de to versjonene, eller fremkaller de ulike følelser? Hvorfor kjenner du i tilfelle på forskjellige følelser? 2. Endres budskapet i versjonen til Anja Skybakmoen? <p>Elevene får først svare på egenhånd før de deler svarene med den de sitter sammen med. Deretter går læreren gjennom spørsmålene i felleskap og elevene bidrar muntlig med det de har svart eller snakket om.</p>
15 minutter	<p>Læreren viser bilder fra Twitterkontoen «Norges tekstkrigere». For eksempel skjermdumper fra disse lenkene:</p> <p>https://twitter.com/tekstkrigere/status/1026402707245072384 og</p> <p>https://twitter.com/tekstkrigere/status/983747460601470976</p> <p>Diskusjonsoppgave: «Hva kjennetegner tonen i ulike kommentarfelt på internett, og hva mener du om denne måten å uttrykke seg på? Hva kan gjøres for å endre på dette?» Elevene arbeider først med svarene på egenhånd før det blir felles diskusjon i klassen.</p>
5 minutter	Avslutning med muligheter for å stille eventuelle spørsmål og informere om planen for de to neste norsktimene.

Undervisningsopplegg Vg1, andre dobbelttime	
Tidsbruk	Hva skal gjøres?
5 minutter	Oppstart med fraværsføring og plan for timen
15 minutter	<p>Læreren starter med å presentere forfatteren Sumaya Jirde Ali og viser eksempel på hets hun mottar. For eksempel skjermdumpen hentet fra denne lenken: https://twitter.com/sumaya_jirde/status/1047512967477178369</p> <p>Etter dette arbeider klassen med tre av diktene fra hennes diktsamling <i>Melanin hvitere enn blekemiddel</i>. Diktene står på side 20 («Gardinene er trukket for»), 33 («Burkakjerring er datter») og 66 («Burkakjerring og jeg er på ferie»). Læreren leser også diktet på side 10 fra <i>Kvinner som hater menn</i> av samme forfatter. De ulike tekstene tar for seg kulturmøter sett fra en innvandrers perspektiv, og vil kunne være gode samtalestartere for elevene knyttet til temaet.</p>
25 minutter	<p>Forberedelse til klassesamtalen. Elevene skal ha en samtale rundt tre spørsmål den neste timen og får nå mulighet til å forberede seg. Spørsmålene er:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Er Raga Rockers «Noen å hate» relevant i dag? Hvorfor? 2. Hva kan være grunner til at kommentarfelt på Internett ofte er fylt med hat, hets og usaklige argumenter? 3. Hvorfor er måten vi bruker språket på viktig i møte med andre mennesker? <p>De får skrive notater, hente informasjon fra internett osv. Før friminuttet går læreren gjennom hva som forventes av elevene i samtalen. For eksempel at elevene skal respektere den som har ordet, lytte til hverandre, rekke opp hånda om man vil si noe og ikke forstyrre de andre. I tillegg velges det ut en elev som skal være ordstyrer. Hvis læreren ønsker å ha samtalen som en vurderingssituasjon bør vurderingskriteriene også bli gått gjennom.</p>
5 minutter	Friminutt
5 minutter	Pultene og stolene ryddes slik at alt er klart før klassesamtalen skal starte.

30 minutter	<p>Samtale med utgangspunkt i «akvariumsmetoden»:</p> <p>Klassen deles i to grupper, hvor de 14 første sitter i en sirkel i midten av klasserommet. Den andre gruppen sitter på utsiden av denne sirkelen, og skal lytte til samtalen som finner sted. Først skal den første gruppen snakke om det spørsmål nummer 1. Etter fem minutter bytter de to gruppene plass, og den andre gruppen får nå snakke om det samme spørsmålet. Etter nye fem minutter har passert bytter gruppene plass igjen, og samtalen skal nå handle om det andre spørsmålet. Slik fortsetter det til begge gruppene har fått snakke om alle tre spørsmålene. Ordstyreren leder samtalen og gir ordet til de elevene som ønsker å bidra. Læreren sitter på utsiden av sirklene og observerer. Dersom samtalen stopper helt opp eller noen forstyrrer griper læreren inn.</p>
5 minutter	Avslutning, pultene og stolene ryddes på plass igjen.

MAKVISE for den første dobbelttimen	
Motivere	Elevene kan bli motiverte av at de får lytte til og arbeide med musikk i løpet av norsktimene. Det er noe de har et forhold til fra før av, men som de har arbeidet mindre med i undervisningssammenheng. De skal også arbeide med et tema som engasjerer og som elevene kan ha meninger og erfaringer knyttet til.
Aktivisere	Elevene skal selv svare på oppgaver knyttet til de to versjonene av «Noen å hate». De skal også være muntlige aktive, først med den de sitter sammen med og deretter resten av klassen.
Konkretisere	Læreren går gjennom hvordan man kan beskrive strukturen i sangen og forklarer begrepene knyttet til dette. Elevene vil dermed få modellert hvordan det kan gjøres før de skal forsøke på egenhånd i den andre av de to norsktimene den dagen.
Visualisering	I løpet av norsktimene vil elevene få se ulike skjermdumper fra Internett med eksempler på netthets. De får også sangteksten delt ut på ark, hvor de sammen med læreren skal markere strukturen. Dermed får elevene noe visuelt å forholde seg til i løpet av undervisningsøkten.
Individualisering	Undervisningen tilpasses til den enkelte elev gjennom varierte arbeidsformer. Noen responderer godt på lytteøvelser, andre responderer bedre på å utarbeide egne svar eller ta del i samtaler eller diskusjoner.
Samarbeid	Elevene blir bedt om å dele svarene på oppgavene med den de sitter sammen med. Dette gjør at de kan få bekreftelse på at det de har svart er riktig, og dermed også øke muligheten for at de deltar i den etterfølgende klassesamtalen. Det åpner også for at elevene kan hjelpe hverandre og bygge relasjoner.
Evaluerer/Vurdere	I løpet av norsktimene vil læreren kunne gå rundt til de ulike gruppene for å se hvordan de arbeider og hvilke svar de har kommet frem til. I løpet av timen vil det bli flere muligheter for elevene å være muntlige aktive, og læreren kan vurdere elevene ut ifra dette. Både for å kartlegge om elevene har forstått stoffet, men også som en del av muntligkarakteren til den enkelte eleven.

MAKVISE for den andre dobbelttimen	
Motivere	Elevene skal fortsette arbeidet med det tverrfaglige opplegget og har nå sett hvordan temaet er relevant i både norskfaget og i løpet av samfunnsfagstimene. I løpet av norsktimene vil elevene få møte diktene til Sumaya Jirde Ali og se eksempel på hets hun mottar. Dette vil antakeligvis fremkalle følelser og forhåpentligvis motivasjon hos elevene.
Aktivisere	I løpet av undervisningsøkten skal elevene arbeide på ulike måter. Blant annet skal de forberede seg til klassesamtalen og delta i denne. Da er det elevene selv som må komme med innspill. De skal også arbeide med et utvalg dikt av Sumaya Jirde Ali, hvor læreren kan komme med noen spørsmål de må svare på.
Konkretisere	Læreren peker på konkrete eksempler på netthets og dikt som er skrevet rundt temaet kultur møter. Elevene kan også få hjelp av medelever eller læreren i forberedelsen til klassesamtalen de skal ha i den siste av de to norsktimene den dagen.
Visualisering	Elevene får se skjermdumper med eksempler på netthetsen Sumaya mottar.
Individualisering	I forberedelsen til klassesamtalen kan elevene velge å arbeide på egenhånd. I selve samtalen er det også opp til hver enkelt elev hvor mye han eller hun ønsker å bidra.
Samarbeid	Elevene får mulighet til å samarbeide i forberedelsen til klassesamtalen. Det er også en form for samarbeid når selve samtalen finner sted, ettersom det er elevenes ulike innspill som legger føringer for hvordan samtalen foregår.
Evaluere/Vurdere	Klassen skal selv føre en samtale knytte til temaet de har arbeidet med. Dette innebærer at læreren kan vurdere hvor delaktige elevene er og kvaliteten på innspillene de kommer med.

Vedlegg 10: Undervisningsopplegg for Vg2 og MAKVISE

Undervisningsopplegg Vg2	
Tidsbruk (omtrentlig)	Hva skal gjøres?
5 minutter	I forkant av timen har læreren plassert pultene slik at elevene sitter i grupper på fire. Læreren spiller ulike julesanger før timen starter for å sette stemningen og gjøre elevene nysgjerrige. Når alle er på plass og timen starter tar læreren fraværstføring og informerer om planen for de to norsktimene.
25 minutter	Klassen får utdelt teksten til «Glade jul» og skal lytte til en innspilt versjon. For eksempel av Sissel Kyrkjebø. Læreren går gjennom de fire oppgavene som elevene skal arbeide med etter de har lyttet til sangen. Klassen sitter i grupper på fire, med et A3ark som er delt i fire ulike ruter. I hver rute er det ett spørsmål. Etter de har lyttet til sangen får hver elev ett minutt til å svare i en av rutene. Arket roteres når minutter har passert, og elevene svarer i neste rute. Dette gjøres fire ganger, slik at hver elev har svart på alle spørsmålene. Deretter blir det en felles gjennomgang i klassen hvor de ulike gruppene bidrar med de har skrevet ned. Spørsmålene elevene skal svare på er: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva handler teksten om? 2. Hva er det ved sangen som gjør det til en julesang? (F.eks. instrumentering og innholdet i teksten) 3. Hvilke trekk fra romantikken kan du finne? 4. Finner du noen språklige virkemidler i teksten? Hvilke?
10 minutter	Elevene får utdelt teksten til «Jul det' cool» av Mc Einar og lytter til sangen. Læreren går gjennom hvert vers i sangen med elevene og oversetter enkelte danske ord og andre uttrykk som kan være vanskelige å forstå. Dette kan for eksempel være «nemt», «Strøget», «Magasin», «Bilka», «brugser» og «Irma». Med tanke på at det er en dansk tekst vil det være viktig at læreren bruker tid på å gå gjennom teksten slik at elevene er bedre rustet til å arbeide videre med den.
5 minutter	Friminutt
20 minutter	Etter friminuttet får elevene lytte til «Jul det' cool» en gang til, og skal nå svare på fire spørsmål i grupper slik som de gjorde ved oppgavene til «Glade jul». De fire spørsmålene er: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva handler teksten om? 2. Hvilke elementer inneholder sangen som gjør den til en julesang, og hva gjør den til en utypisk julesang? 3. Hva går kritikken i sangen ut på? 4. Sangen er nå blitt en del av mange danskers juletradisjoner. Hvordan kan man si at dette er det motsatte av hva Mc Einar ønsket?

	Når gruppene har svart på alle spørsmålene blir det igjen en felles gjennomgang i klassen.
20 minutter	<p>I siste del av dobbeltimen skal elevene finne en julesang som de selv skal arbeide videre med. De får fire oppgaver som skal besvares:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva er det som gjør dette til en typisk julesang? Hva består instrumenteringen av, og hvilken effekt har dette? 2. Beskriv strukturen i sangen. (Vers, chorus og lignende) 3. Har den likhetstrekk med noen av sangene vi har jobbet med i dag? Hvilke? 4. Finn ut hvilket år sangen er fra. Hvilken litteraturhistoriske periode kan den plasseres inn under? <p>Hvis elevene bruker mindre tid enn oppsatt kan de dele svarene med hverandre eller så kan læreren trekke ut noen av elevene som forteller om hvilken tekst de har arbeidet med og hva de svarte på oppgavene. Læreren kan også be elevene levere inn svarene sine. På den måten er det mulig å få et inntrykk av hvordan elevene har arbeidet og hvilket nivå de ligger på.</p>
5 minutter	Avslutning. Elevene rydder klasserommet og plasserer pultene slik de står til vanlig.

MAKVISE	
Motivere	Timen starter med at elevene blir møtt av julemusikk i det de kommer inn i klasserommet. Dette setter stemningen og gjør dem forhåpentligvis nysgjerrige på resten av timen. I tillegg skal de få arbeide med julesanger, noen de kanskje kjenner fra før og noen som kan være nye for dem.
Aktivisere	I løpet av undervisningsopplegget skal elevene arbeide alene, i grupper og delta i en felles samtale i klassen. De skal lytte til innspilte versjoner og formulere skriftlige svar etter dette. I tillegg vil de kunne delta muntlig når læreren går gjennom oppgavene.
Konkretisere	I gjennomgangen av oppgavene vil læreren kunne be elevene forklare svarene eller komme med mer informasjon. Det vil også være mulighet for elevene å få hjelp underveis og læreren kan korrigere elevenes svar dersom de ikke er riktige.
Visualisering	De ulike gruppene skal skrive svarene ned på A3-ark. Ved at arket roteres får de se hva de andre elevene på gruppen har svart, og kan ta stilling til dette. Da vil de kunne rette på hverandre eller legge til flere setninger i svaret. I den muntlige gjennomgangen vil elevene kunne se på arket og svare det gruppen har skrevet ned.
Individualisering	Elevene får arbeide på egenhånd når de skal fordype seg i den valgte julesangen og svare på de fire oppgavene.
Samarbeid	Elevene skal arbeide i firegrupper i løpet av undervisningsøkten. Ved at de skal svare på samme spørsmål, får de mulighet til å spille videre på hverandres svar eller korrigere hverandre. Dette gjør at elevene på gruppen lærer sammen.
Evaluer/ Vurdere	Læreren kan velge å be elevene levere inn svarene på oppgavene til den egenvalgte julesangen de har arbeidet med. Elevene trenger ikke å få karakter, men læreren kan få et bilde av kunnskapene og ferdighetene til elevene. Læreren tar også løpende vurderinger i løpet av økten på arbeidsinnsatsen til elevene og kvaliteten på den muntlige aktiviteten som foregår.

Vedlegg 11: Undervisningsopplegg for Vg3 og MAKVISE

Undervisningsopplegg Vg3	
Tidsbruk (omtrentlig)	Hva skal gjøres?
5 minutter	Læreren tar opprop og fører fravær. Gir informasjon om planen for norsktimene
30 minutter	<ul style="list-style-type: none"> - Elevene blir introdusert for perioden (postmodernismen). - Læreren starter med å vise det japanske tresnittet ved navn «Den store bølgen ved Kanagawa». Her kan læreren spørre om noen av elevene har sett dette tidligere, eller andre versjoner av bølgen. Deretter vises logoen til merket Quicksilver som basert på dette tresnittet. I tillegg vises emoji'en med navn «water wave» som også har tatt inspirasjon fra herfra. - Deretter går læreren videre til å beskrive presentere typiske kjennetegn og fakta knyttet til postmodernismen og hvilket verdenssyn som preget perioden. Her bruker læreren en PowerPoint med punkter og bilder. I denne vil læreren blant annet vise bilder av Andy Warhol som eksempler på postmodernistiske uttrykk. - Elevene skal lære om, og arbeide med, sampling innenfor musikken. - De får spørsmål om de kjenner til fenomenet, og læreren gjør rede for skillet mellom sampling og plagiat. I tillegg peker læreren på hvordan dette kan sies å være et trekk innenfor postmodernismen. - Læreren spiller av et klipp fra YouTube hvor ulike samples fra Beyonce sitt album «Lemonade» blir trukket frem. Lenke: https://www.youtube.com/watch?v=nYHPGv5tf5s - Ved å søke på «sampled songs» på Youtube kan man også finne andre eksempler på sampling. Ofte vil det være fra populærmusikken, og her blir det stadig lagt ut nye videoer i takt med musikken som blir gitt ut. Ettersom det skjer hurtige skifter i hvilke sanger som preger topplistene kan eksemplene fort oppleves som «utdaterte». Læreren forsøker derfor å finne en video som inneholder relevante eksempler og spiller av for elevene.
10 minutter	<p>Diskusjonsoppgave:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elevene skal diskutere en påstand og får tid til å komme med ulike

	<p>argumenter. Påstanden som skal diskuteres er:</p> <p>«Det er mindre kreativt å bruke sampling i musikken enn å lage noe nytt på egenhånd»</p> <p>- Etter å ha fått tid til å lage argumenter skal elevene dele svarene med hverandre før det blir en felles gjennomgang i klasserommet. Da skriver læreren opp de ulike argumentene som elevene kommer med. Læreren deler tavlen i to med for- og motargumenter, slik at det blir tydelig for elevene.</p>
5 minutter	Friminutt
20 minutter	<p>Elevene skal nå søke opp artister de hører på til vanlig og undersøke om de har sanger hvor det er samlet fra annen musikk. De vil få fire oppgaver som læreren går gjennom og skriver på tavlen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lytt til låten som inneholder en sample. Hva består denne samplingen av? 2. Hvor er samplingen hentet fra, og kjente du til denne sangen fra før av? 3. Er det stor forskjell mellom de to låtene? Beskriv forskjellene. 4. Hva synes du om at artisten har valgt å bruke en eller flere samples? Bidrar det positivt eller negativt til hva du synes om sangen? <p>Etter at elevene har fått tid til å svare på oppgavene blir enkelte elever spurt om de ønsker å dele svarene sine med klassen.</p>
20 minutter	<p>Tekstarbeid: «Karius og Baktus» av Jaa9 og OnkIP</p> <p>- Læreren spiller først av «Være-glad melodien» fra Karius og Baktus og gir en kort beskrivelse av historien i fortellingen. Deretter får elevene tre oppgaver til sangen av Jaa9 og OnkIP før sangen spilles av:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva består samplingen i sangen av? 2. Hva skjer med innholdet i refrenget? Skjer det en endring i innholdet fra barnesangen når det opptrer i versjonen til Jaa9 & OnkIP? 3. Hvordan kan man si at denne sangen inneholder trekk fra postmodernismen? <p>Elevene arbeider med oppgavene på egenhånd før de blir gått gjennom i fellesskap.</p>
5 minutter	Avslutning av timen hvor elevene rydder pultene og eventuelle beskjeder blir gitt.

MAKVISE	
Motivere	I løpet av timen får elevene se eksempler fra kunsten og musikken noe som kan være en annen tilnærming til teoristoffet som motiverer elevene. I tillegg skal de i løpet av undervisningsøkten få lov til å undersøke om musikk de selv hører på inneholder samples. Dette er også ment å virke motiverende på elevene.
Aktivisere	Elevene skal i løpet av opplegget svare på oppgaver og dele svarene med hver sin medelev og senere resten av klassen. De skal i slutten av den første timen ta stilling til en påstand og må komme med argumenter for eller i mot denne. I tillegg skal elevene undersøke om de lytter til musikk som inneholder samples. For å svare på enkelte av oppgavene er de nødt til å bruke Internett. De er også nødt til å være muntlige aktive i løpet av norsktimene.
Konkretisere	Ved at elevene får se hvordan man i kunsten kan ta utgangspunkt i et verk og skape nye uttrykk, og ved at de får lytte til sampling i musikken blir de gitt konkrete eksempler på typiske trekk innenfor postmodernismen. Klassen og læreren går i fellesskap gjennom sangteksten «Karius og Baktus» før elevene skal gjøre oppgavene på egenhånd. På denne måten sørger man for at alle får en felles gjennomgang av teksten med muligheter for ordforklaringer og lignende før de skal arbeide på egenhånd.
Visualisering	Ved å vise til hvordan tresnittet «Den store bølgen ved Kanagawa» har blitt brukt som inspirasjon til andre verk, og ulike malerier av Andy Warhol får elevene visualisert lærestoffet og sett tydelige eksempler på postmodernistiske kunstuttrykk. Disse kan man også vise til i senere undervisning når man for eksempel arbeider med intertekstualitet.
Individualisering	Elevene får arbeide med oppgaver på egenhånd. Når elevene skal finne sanger som er samlet, får de selv velge hvilke artister de vil se nærmere på.
Samarbeid	Etter at elevene har fått arbeidet med oppgavene på egenhånd skal de dele svarene med den de sitter sammen med før de skal dele svarene med hele klassen. På denne måten får elevene samarbeide i løpet av undervisningsøkten.
Evaluerer/Vurdere	Læreren observerer elevene i arbeid med oppgavene og kvaliteten på svarene deres. Ved at det er ulike sekvenser hvor elevene skal bidra muntlig, kan læreren ta en vurdering på om elevene forstår stoffet eller om noe må repeteres eller oppklares.